

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 11

ANDRA KAMMAREN

1965

9—12 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 9 mars

	Sid.
Hennes Majestät Drottning Louise's frånfälle.....	5
Svar på interpellationer av:	
herr förste vice talmannen von Friesen ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige.....	6
herr Börjesson i Falköping ang. svenska flickors arbete utomlands	8
herr Lindahl ang. viss omarbetning av Krigsmans erinran, m. m...	11
herr Boo ang. vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga.....	13
herr Andersson i Storfors ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar.....	15
herr Wikner ang. redskapen för avlivande av djur som påköres av tåg eller rälsbussar.....	17
Svar på frågor av:	
herr Nihlfors ang. representationen i utredningen om definitiv källskatt.....	19
herr Dahlgren ang. tidpunkten för inlämnande av självdeklaration	21

Onsdagen den 10 mars

Avsättningen av medel å skogskonto m. m.	24
Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall.....	28
Rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension.....	36
Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogs- vägar, m. m.....	37
Penning- och valutapolitiken.....	42
Sänkning av myndighetsåldern.....	54

	Sid.
Straffpåföljden vid vårdslös deklARATION.....	56
Ersättning från allmän försäkringskassa för kostnader för globulin-sprutor.....	61
Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen..	62
Kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet.....	68
Översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor.....	72
Åtgärder mot mörkerolyckor.....	75
Behovet av ett internationellt språk.....	77
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Lundberg ang. ersättningen för intrång enligt strandlagen....	80
herr Nilsson i Gävle ang. utredningen om arbetstidsförkortning... ..	80
herr Gustavsson i Alvesta ang. tidpunkten för tillsättande av beslutad utredning om utbildningen av idrottsledare och idrottsinstruktörer.....	80
herr Sjöholm ang. förenkling av den allmänna deklARATIONSblanketten.....	80
herr Sjöholm ang. förbättring av den enskildes debetsedelkontroll.	80

Fredagen den 12 mars

Svar på interpellationer av:	
herr Jansson ang. värderingsprinciperna vid kronans försäljning av mark som nyttjas för militära ändamål.....	80
herr Gustavsson i Alvesta ang. framlagt förslag till indelning av riket i s. k. S-regioner.....	86
herr Mundebo ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträtsupplåtelser.....	88
Svar på fråga av herr Westberg ang. tidpunkten för fördelning av byggnadskvoten.....	91
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Hermansson ang. uppgifter om svenska investeringar i Syd-afrikanska unionen.....	95
herr Oskarson ang. tidpunkten för färdigställande av instrumentlandningssystem ILS vid flygplatserna i Halmstad och Örnsköldsvik.....	95

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 10 mars

	Sid.
Val av valmän och suppleanter för utseende av riksdagens militieombudsman och dennes ställföreträdare.....	23
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 6, om viss förstärkning av justitieombudsmannaämbetet.....	24
— nr 7, om kontroll av taxeringsmyndigheterna genom riksdagens justitieombudsman.....	24
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 29, ang. kostnader för deltagande i FN:s fredsstyrka på Cypern.....	24
<i>Bevillingsutskottets</i> betänkande nr 3, ang. avsättningen av medel å skogskonto samt dispositionen av medel, som insatts å sådant konto, m. m.....	24
— nr 4, ang. rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall.....	28
— nr 5, om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension.....	36
— nr 6, om rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.....	37
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.....	42
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. upphävande av lagen om ersättning till polisman för skada å kläder, m. m.....	54
— nr 5, om sänkning av myndighetsåldern.....	54
— nr 6, ang. kompetenskraven för överförmyndare, m. m., samt ang. arvoden till förmyndare och överförmyndare.....	56
— nr 7, om skydd för dödsbodelägaras m. fl. medel.....	56
— nr 8, ang. straffpåföljden vid vårdslös deklaration.....	56
— nr 9, om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen.....	61
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 11, om ersättning från allmän försäkringskassa för kostnader för globulinsprutor.....	61
— nr 12, om förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen.....	62
— nr 13, om ersättning från allmän försäkringskassa för resa vid viss vård och behandling.....	68
— nr 14, ang. reseersättningen enligt sjukreseförordningen.....	68
— nr 15, ang. kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet.....	68
— nr 16, om översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor	72
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 5, om åtgärder mot mörkerolyckor..	75
— nr 7, ang. körkortsproven.....	77
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. behovet av ett internationellt språk.....	77
— nr 2, om samordning av de statliga organens insatser.....	79
— nr 3, om utredning rörande uthyrning av maskiner och redskap..	79
— nr 4, om förbättring av legitimationshandlingar.....	79

Tisdagen den 9 mars

Kl. 15.30

§ 1

Hennes Majestät Drottning Louise's frånfälle

Herr talmannen meddelade, att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen i anledning av Hennes Majestät Drottning Louise's frånfälle.

Den kungl. skrivelsen, som nu av herr talmannen upplästes, var av följande lydelse:

GUSTAF ADOLF, med Guds Nåde, Sveriges, Götas och Vendes Konung. Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig!

Som Vår Högtälskade Fru Gemål, Hennes Majestät Drottningen av Sverige LOUISE ALEXANDRA MARIE IRENE i går klockan 12.10 avlidit, vilja Vi härmed tillkännagiva riksdagens andra kammare denna för Oss och hela landet smärtsamma förlust.

Vi äro förvissade att Ni och hela Sveriges folk varmt och innerligt deltaga i den djupa sorg, som drabbat Oss, Konungahuset och Riket.

Vi förbliva Eder med all Kungl. nåd och ynnest städe välbevågen. Drottningholms slott den 8 mars 1965.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Härefter yttrade herr TALMANNEN:

Den kommuniké, som bringade det smärtsamma budet att Hennes Majestät Drottning Louise avlidit, avslutades med orden: »Drottningen har under hela sin sjukdomstid visat osedvanlig tapperhet.» Härigenom gavs till känna att vår drottning även under de sista

svåra dagarna ådagalade den självklara värdighet och den sinnets styrka, som präglat hela hennes levnad.

Då drottning Louise för mer än fyra decennier sedan kom till vårt land som kronprinsessa fick hon redan från början träda in i krävande uppgifter. Hon fyllde dem alla på ett sätt som väckte respekt och beundran. Med sina allsidiga intressen, sitt säkra omdöme och framför allt sin förmåga att få kontakt med människor ur alla samhällsklasser blev hon snabbt väl förtrogen med de svenska förhållandena. Genom sin tjänstgöring som sjuksköterska under det första världskriget hade hon på nära håll fått se mycket lidande och stor nöd. Dessa upplevelser stärkte hennes medkänsla med alla dem som hade det svårt. Hennes omtanke om prövade medmänniskor kom till uttryck i självupoffrande insatser varhelst hennes medverkan behövdes. Detta var kanske den främsta orsaken till att drottning Louise i så utomordentligt hög grad kom att omfattas av det svenska folkets varma tillgivenhet.

Med stolthet, tacksamhet och glädje har vi genom åren sett vår drottning plikttroget och outtröttligt fullgöra sin mångskiftande och maktpåliggande gärning. Hon efterlämnar minnet av en sällsynt nobel och rikt utrustad personlighet. Den sorg och saknad, som nu drabbat vår konung och konungahuset, delas av oss alla.

Riksdagens andra kammare lyser frid över drottning Louise's ljusa minne.

Uppläsningen av den kungl. skrivelsen och herr talmannens anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Svar på interpellation ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som yttrade:

Herr talman! I anslutning till det budskap som vi nyss har fått höra och till talmannens minnesord över den bortgångna drottningen hemställer jag att kammaren måtte uppdraga åt talmannen att till Hans Majestät Konungen och den kungliga familjens övriga medlemmar framföra dess varma deltagande i den sorg som drabbat dem.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att med anledning av Hennes Majestät Drottning Louise's fränfalle kondoleanstelegram ingått från Norges storting och det danska folketinget.

Telegrammen var av följande lydelse:

Oslo 8/3

Sveriges riksdag, Stockholm

Norges storting uttrycker överfor Sveriges riksdag sin dybeste deltagelse i anledning av det store tap det svenske folk har lidt ved Dronning Louises død.

Nils Langhelle
Sortingets president

Hilleröd 7/3

Riksdagens talmän, Stockholm

På folketingets vegne beder jeg talmændene overbringe riksdagen forsikringen om vor dybe medfølelse og sorg ved budskabet om Dronning Louises død.

Julius Bomholt
Folketingets formand

§ 3

Herr **TALMANNEN** yttrade:

I kammarens kapprum har utlagts en anteckningslista för de ledamöter, som

önskar närvara vid Hennes Majestät Drottningens jordfästning i Storkyrkan lördagen den 13 innevarande mars kl. 10.00. Listan indrages i morgon kl. 16.00.

§ 4

Justerades protokollen för den 2 och den 3 innevarande mars.

§ 5

Svar på interpellation ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige

Ordet lämnades på begäran till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **NILSSON**, som yttrade:

Herr talman! Herr von Friesen har frågat mig, om jag är beredd att med vederbörande tyska myndigheter taga upp frågan om grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar, som numera är boende i Sverige. Såsom framgår av interpellationen avses härmed frågan om tvång för sökande av gottgörelse för nationalsocialistisk förföljelse att inställa sig vid tyska kliniker för läkarundersökning.

Med anledning av interpellationen har ambassaden i Bonn instruerats att hos tyska utrikesministeriet taga upp denna fråga. I sin rapport anför ambassaden följande:

»Man kände icke till något fall, då såsom villkor för ersättnings utbetalande krävts läkarundersökning även vid tysk klinik — utöver redan i vistelselandet verkställd sådan. Tvärtom gällde, såvitt man hade sig bekant, obetingat principen att undersökning skulle äga rum genom försorg av en av vederbörande tyska ambassad anvisad läkare i vistelselandet. Ej heller det i utbetalningsfrågorna ansvariga Bundesfinanzministerium hade sig något annat bekant. Undantag kunde måhända tänkas om det gällde bedömning av sådan

Svar på interpellation ang. grunderna för ersättning åt f. d. koncentrationslägerfångar som numera bor i Sverige

ovanlig sjukdom eller skada, som krävde särskild, blott i förbundsrepubliken befintlig sakkunskap, men icke heller något konkret sådant fall hade man kännedom om. Intet vore i lag stadgat om var läkarundersökning skulle äga rum.

Ytterligare framhölls att de centrala ministeriernas möjlighet till insyn och ingripande i de enskilda fallen äro små, eftersom varje delstatsregering ålagts att efter vissa angivna riktlinjer inrätta en myndighet för behandling av dylika skadeståndsansökningar. Det allt övervägande antalet fall handläggas slutgiltigt av denna myndighet. Besluten kunna dock överklagas till s. k. 'Entschädigungsgerichte' knutna till de allmänna domstolarna.

Det må i detta sammanhang erinras om det grundlagsenliga skydd, som domstolar och delstatliga myndigheter åtnjuta gentemot ingripande och direktiv från de federala organen. Då som framgår av det sagda målet i dess första fas handläggas på delstatsplanet är det även ur rent praktiska synpunkter ogörligt för utrikesministeriet att utan tillgång till konkreta uppgifter föranstalta om ytterligare undersökning. Eftersom man är intresserad av att få fram en förklaring till de från svensk sida iakttagna förhållandena och eventuellt söka åstadkomma rättelse vore man från utrikesministeriets sida tacksam för närmare uppgifter rörande någon eller några av de tyska myndigheter som skulle ha krävt läkarundersökning i förbundsrepubliken.»

Jag är, herr talman, beredd att underställa tyska vederbörande de fall, som interpellanten åsyftar.

Vidare anförde

Herr förste vice talmannen von FRIESEN (fp):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till utrikesministern för det lämnade svaret. Syftet med interpella-

tionen är i huvudsak uppnått genom detta svar. Jag har velat finna en väg att fästa tyska vederbörandes uppmärksamhet på denna sak, och jag tycker också att man från UD:s sida gjort så mycket man kan begära för att få en rätsida på dessa förhållanden.

Det finns emellertid en sak i det tyska utrikesministeriets framställning till Sverige som förvånar mig, nämligen att man inte känner till några fall, där f. d. koncentrationslägeroffer har blivit ålagda att infinna sig i Tyskland, såsom har påståtts bl. a. i en artikel av professor Wohlfahrt i Svenska Läkartidningen. Jag skulle bara ur högen kunna anföra ett par sådana fall, vilka kommit till min kännedom.

Ett fall är särskilt upprörande. Det rör inte en svensk utan en belgare eller fransman som enligt vad som står i en bilaga till en tysk juridisk tidskrift hade fått sig ålagt att infinna sig i Tyskland. Han hade gjort gällande att han led av ångestsymtom och att han hyste en alldeles särskild fruktan för att resa dit, emedan 30 medlemmar av hans familj hade omkommit genom den nationalsocialistiska förföljelsen.

Bara detta lilla exempel visar vilka förhållanden det rör sig om. Man får inte förvåna sig över om en man i hans situation får sådana tvångsföreställningar, att han över huvud taget inte kan infinna sig. I ett domstolsutslag säger man nu, att vederbörande inte har följt bestämmelserna och att han alltså blir berövad den ersättning som han annars skulle ha varit berättigad till.

Ett annat fall som gäller en numera svensk medborgare är ganska analogt med det föregående fallet, men dess bättre har det inte gått så långt. Något domstolsutslag har inte kommit till stånd, men i ett dokument från Das Oberlandesgericht 15. Zivilsenat, Düsseldorf, undertecknat med tre namn, har man förklarat att om han inte kommer till Tyskland, måste han räkna med

Svar på interpellation ang. svenska flickors arbete utomlands

att beträffande hans anspråk en viss paragraf i tillämpningsbestämmelserna kommer att återopas varigenom han följaktligen inte får någon ersättning.

Detta är bara ett par fall som visar hurudana förhållandena är. Jag tror att man från svenskt håll är villig att lämna utrikesdepartementet alla upplysningar om de enskilda fallen. Det hela är kanske i viss mån en fråga om tystnadsplikt, om hänsyn till de enskilda. Professor Wohlfahrt har för sin del inte velat utlämna namnen på de fall han återopar i Svenska Läkartidningen av hänsyn just till tystnadsplikten. Jag är övertygad om att det skall bli möjligt att lämna sådana upplysningar, att utrikesministern kan fortsätta sina efterforskningar och undersökningar i denna sak.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. svenska flickors arbete utomlands

Ordet lämnades på begäran till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat statsrådet och chefen för socialdepartementet, hur man inom regeringen bedömer de på sistone allt vanligare oroande pressuppgifterna om tvivelaktiga förhållanden, som möter många arbetssökande svenska flickor utomlands, samt om man inom regeringen övervägt åtgärder, exempelvis upplysningsverksamhet eller förmedlings- och kontrollverksamhet via utrikesförvaltningen, för att motverka de oroande tendenserna på området. Med hänsyn till arten av de frågor det här gäller har de överlämnats till mig för besvarande.

Inom utrikesdepartementet har man sedan några år tillbaka uppmärksammat de frågor interpellanten berört. I november 1963 tillfrågades vissa am-

bassader och generalkonsulat hur de bedömde värdet av att en social kurator eller tjänsteman med motsvarande arbetsuppgifter knöts till ambassaden eller konsulatet. De erhållna svaren var av sådant innehåll att några åtgärder ej ansågs påkallade.

Med anledning av den nu gjorda interpellationen har jag låtit inhämta yttranden från ett antal ambassader och generalkonsulat i tio länder, som i första hand kan anses berörda. I större delen av yttrandena framhålles, att av alla de ungdomar, som söker sig utomlands för anställningar av skilda slag, bl. a. som au pair-flickor, det endast är ett litet antal som råkar i svårigheter och behöver bistånd på något sätt; flertalet sköter sig bra och utgör en heder för svensk ungdom. Vissa av de tillfrågade utlandsmyndigheterna har meddelat att några problem över huvud taget ej uppstått. I de fall komplikationer uppstått synes dessa huvudsakligen vara beroende på en eller flera av följande orsaker: bristande kunskaper om förhållandena i det land dit man sökt sig, okunnighet i fråga om de arbetsuppgifter man åtagit sig, bristande språkkunskaper, brist på mognad och självständighet, bristande ansvarskänsla eller t. o. m. i något fall äventyrslystnad. De fall där *allvarligare* komplikationer inträffat är emellertid få och de ofta stort uppslagna rapporterna härom ger en missvisande bild av svensk ungdoms uppträdande utomlands som helhet. Med hänsyn till det ringa antal det här gäller bedömes behovet av en särskild tjänsteman, med huvudsaklig uppgift att ägna sig åt verksamhet som social kurator, av de tillfrågade utlandsmyndigheterna som ringa. För att såvitt möjligt förhindra sådana olägenheter, som trots allt uppstår, är man ense om värdet av rådgivnings- och upplysningsverksamhet angående de förhållanden, som möter i främmande länder. Men denna bör ske i Sverige före avresan.

Svar på interpellation ang. svenska flickors arbete utomlands

Vad särskilt de s. k. au pair-flickorna beträffar har sedan flera år genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg utgivits broschyrer till vägledning för dem som söker sådana anställningar eller hushållsarbete i Storbritannien, Frankrike eller Amerikas förenta stater. Dessa broschyrer redogör för förhållandena i respektive land inom dessa arbetsmarknadsområden och innehåller därutöver förteckningar på arbetsförmedlingsbyråer, sjukhus och institutioner som lämnar råd och upplysningar, försäkringsfrågor m. m. och är därför av intresse även för andra än dem som söker hushållsarbete.

Jag kan i detta sammanhang också nämna, att utrikesdepartementet förra året på försök sände ut en broschyr, kallad »Råd för utlandsresan», till överståthållarämbetet och några länsstyrelser för att bifogas nyutfärdade pass. Några större resebyråer erhöll också ett antal exemplar för utdelning till utlandsresenärer. Denna broschyr tycks ha slagit väl ut och avsikten är att till våren färdigställa en ny upplaga av sådan storlek, att broschyren kan läggas in i varje nyutfärdat pass och distribueras i större antal till resebyråerna.

Sammanfattningsvis vill jag som min mening framhålla, att det bästa sättet att förebygga svårigheter för ungdomen vid anställning utomlands är en effektiv upplysningsverksamhet i Sverige bland och till ungdomen själv — men kanske även bland föräldrar och andra vårdnadshavare, eftersom enligt gällande passbestämmelser ungdom under 18 år skall ha vårdnadshavares samtycke för att erhålla pass. En dylik upplysningsverksamhet sker redan nu i avsevärd omfattning. Svårigheterna härvidlag är emellertid framför allt att bibringa allmänheten kännedom om var önskade upplysningar, råd och bistånd står att få.

Den fråga interpellanten har väckt är av betydelse såväl för Sveriges all-

männa anseende utomlands som för den enskilda individen. Enligt min mening har emellertid svensk ungdom utomlands i gemen oförskyllt fått klä skott för vad enstaka mindre ansvars-kännande personer låtit komma sig till last.

Även om behovet av en intensifierad upplysning med hänsyn till det just sagda kanske ej är särdeles påfallande skall jag låta undersöka vad som ytterligare kan göras.

Vidare anförde:

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag ber att till hans excellens utrikesministern få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Jag finner svaret i stort sett positivt och noterar med särskild tillfredsställelse hans excellens utrikesministerns löfte om att även framdeles ha uppmärksamheten riktad på de problem jag tagit upp i interpellationen och låta undersöka vad som kan göras för att i möjligaste mån komma till rätta med de olägenheter som kan uppstå i samband med ungdomars vistelse utomlands.

Jag är fullt medveten om att betydande överdrifter förekommer när händelser kring de svårigheter, som en del ungdomar råkat ut för, relateras i t. ex. pressen. Men icke förty har det ju ändå visat sig att många unga, särskilt flickor, hamnat i miljöer som måste anses mindre lämpliga. Det framgår också av interpellationssvaret att man inom utrikesdepartementet uppmärksammat detta problem och tillfrågat vissa ambassader och generalkonsulat om möjligheterna att knyta social kurator eller tjänsteman med motsvarande arbetsuppgifter till ambassaden eller konsulatet.

Hans excellens utrikesministern påpekar att vissa undersökningar också gjorts i samband med att jag väckte

Svar på interpellation ang. svenska flickors arbete utomlands

interpellationen. Det har visat sig att endast ett litet antal unga råkar i svårigheter utomlands — flertalet sköter sig på ett hedersamt sätt. Jag noterar detta självfallet med största glädje och vill personligen understryka att jag aldrig haft annan uppfattning än att huvudparten av våra ungdomar — såväl här hemma som vid utlandsvistelse — sköter sig utmärkt. Det har vi all anledning att vara stolta över.

Men, herr talman, då det ändå finns ett antal mindre ansvarskännande personer som kanske helt enkelt i brist på mognad, och framför allt måhända på grund av otillräckliga kunskaper om det lands förhållanden dit de söker sig, kan råka mycket illa ut, anser jag det påkallat att de svenska myndigheterna vidtar alla tänkbara åtgärder för att så långt möjligt förebygga olägenheter av den art som uppstått. Jag nämnde i min interpellation bl. a. att utrikesdepartementets sociala sektion enbart under fjolåret fick hand om över 400 ärenden angående indrivning av underhållsbidrag från utlänningar. Siffran talar enligt min mening sitt tydliga språk om de mycket stora svårigheter som måste uppstå för många unga när de återvänder till hemlandet.

De främsta åtgärderna bör självfallet vidtas här hemma för att skapa kännedom och upplysning om anställnings- och andra förhållanden som möter de unga när de reser utomlands. Av interpellationssvaret framgår, att det är förknippat med vissa svårigheter att bibringa allmänheten kännedom om var önskade upplysningar, råd och bistånd står att få. Det är uppenbart att man i detta avseende bör inrikta sig på en effektivare spridning av t. ex. de broschyrer som nu förekommer. Sådana bör lämpligen finnas tillgängliga på länsstyrelser för att vid utfärdande av pass kunna överlämnas till den unge resenären. Vidare torde det vara lämpligt att sända ut sådana till skolornas avgångsklasser eller till de högre klas-

serna. Över huvud taget är det självfallet bäst att myndigheterna ser till att all upplysning kommer de unga till handa, detta därför att man har anledning förmoda att dessa eller deras föräldrar i många fall inte själva — även om de skulle veta vart de kunde vända sig — skaffar sig det nödvändiga upplysningsmaterialet.

Av interpellationssvaret framgår att behovet av en särskild tjänsteman med huvudsaklig uppgift att ägna sig åt verksamhet som social kurator är ringa. Jag ställer mig något tveksam till denna slutsats, även om jag helt delar uppfattningen att rådgivnings- och upplysningsverksamheten i första hand bör vara förlagd till det egna landet och utgöra en serviceanordning för den resande ungdomen. Emellertid kan det trots allt hända saker och ting under utlandsvistelsen som kan försätta en ung människa i en mycket brydsam situation. I sådana fall borde hon eller han med förtroende kunna vända sig till en för sådana arbetsuppgifter anställd person vid ambassaden för att få den hjälp, som är nödvändig just då den unge befinner sig mitt uppe i svårigheterna, och därmed förebygga icke önskvärda komplikationer.

Detta anser jag vara desto mer påkallat som man utan tvekan har att räkna med en alltmer ökande frekvens av resande ungdomar. Jag tolkar också hans excellens utrikesministerns löfte om fortsatta undersökningar på området som ett steg i den riktning jag i min interpellation skisserat. Beträffande framför allt de mycket populära au pair-anställningar, genom vilka främst svenska flickor har funnit möjligheter att i utlandet lära sig respektive språk, borde vår beskicknings- och konsulatorganisation tilldelas en reell förmedlande och kontrollerande funktion. Flickorna och deras föräldrar bör få noggranna uppgifter om de familjer de unga hamnar hos.

Med dessa ord, herr talman, vill jag

Svar på interpellation ang. viss omarbetning av Krigsmans erinran, m. m.

ännu en gång tacka för det positiva svar hans excellens utrikesministern lämnat på min interpellation.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Jag har kanske ingen anledning att göra någon kommentar till vad den ärade interpellanten nyss hade att anföra, men för undvikande av varje missförstånd vill jag säga att man vid bedömning av frågan, om det skall finnas sociala kuratorer vid ambassaderna, inte bara skall hänvisa till den uppgift som utrikesdepartementet har lämnat om hur många fall av barnbidrag som man har fått ta sig an. Det är 400 fall, såsom interpellanten här uppgav. Men förhållandet är det, att den allra största delen av de gravida kvinnor, vars angelägenheter man från utrikesdepartementets sida haft anledning att ta upp, har blivit gravida i Sverige. Interpellanten skall komma ihåg att det också finns utlänningar som kommer till Sverige och som stundom kanske också är mindre ansvarskännande. Här blir det fråga om en upplysningsverksamhet av helt annat slag än den som interpellanten haft i tankarna.

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Jag vill tacka även för de kompletterande uppgifter som utrikesministern nu lämnat.

Jag vill också framhålla att bakgrunden till mitt förslag om sociala kuratorer är att det väl borde vara till fördel för de personer som har råkat i svårigheter — vare sig det är unga flickor eller någon annan kategori — att kunna vända sig till sitt lands ambassad för att få den hjälp som en social kurator kan erbjuda.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Det finns för närvarande sådan möjlighet att vända sig till ambassaden. Och jag kan försäkra att våra

tjänstemän inom utrikesdepartementet, med den erfarenhet som de har och som förvisso griper över många områden, är väl ägnade att ta vara på de intressen som de hjälpsökande kan ha i sådana angelägenheter.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på interpellation ang. viss omarbetning av Krigsmans erinran, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Lindahl frågat mig,

1. om jag har för avsikt att omarbete Krigsmans erinran så att den bättre överensstämmer med vår tids krav och endast bli till ett uttryck för den till militärtjänst inkallades principiella skyldigheter och rättigheter,

2. om jag har för avsikt att i överensstämmelse med religionsfrihetslagstiftningens principer medverka till att deltagandet för meniga och erforderligt befäl i korum göres helt frivilligt, samt

3. om jag kan utlova en skyndsam behandling av dessa frågor, därmed förhindrande att ytterligare fall inträffar som i likhet med de i interpellationen åberopade kan bli föremål för rättslig prövning.

Som svar får jag meddela följande.

Under överbefälhavarens ledning pågår f. n. en översyn av föreskrifterna rörande såväl Krigsmans erinran som korum. Förslag beräknas föreligga under första halvåret 1965. Beredningen av ärendet bör kunna slutföras i sådan tid att frågan kan anmälas för Kungl. Maj:t under hösten 1965. Jag kommer därvid att tillse att det förslag som föreläggs Kungl. Maj:t utformas så, att intrång inte görs på religionsfriheten. Sålunda kommer Krigsmans erinran att avfattas så, att den inte ger anledning till be-

Svar på interpellation ang. viss omarbetning av Krigsmans erinran, m. m.

tänkligheter med hänsyn till den enskildes inställning i religiöst avseende.

Vidare anförde:

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min interpellation. Med en välvillig tolkning finner jag att svaret kan betecknas som positivt.

Med tillfredsställelse noteras att Krigsmans erinran kommer att avfattas så, att den inte ger anledning till betänkligheter med hänsyn till den enskildes inställning i religiöst avseende. Jag tackar för det beskedet.

Däremot sägs ingenting om huruvida deltagande i korum skall göras helt frivilligt för meniga och befäl.

Såsom framgår av tredje punkten i interpellationen hade jag önskat en skyndsam behandling av ärendet. Statsrådet ställer i utsikt att frågan kommer att anmälas för Kungl. Maj:t hösten 1965. Detta betyder att någon ändring ej kommer till stånd före vårens stora inryckningar, då frågan kan få förnyad aktualitet.

Jag vill erinra om att deltagande i Krigsmans erinran är obligatoriskt. Befrielse kan icke medges och vägran att delta bestraffas som lydnadsbrott. Genom lagakraftvunna domar som avkunnats av Jukkasjärvi och Karesuando tingslags häradsrätt i Kiruna den 15 september 1964 respektive av Luleå domsagas häradsrätt i Boden den 7 oktober 1964 har två värnpliktiga i Bodens signalbataljon dömts till dagsböter respektive disciplinbot om 10 dagar å 4 kronor. Dessa värnpliktiga hade före vägran anhållit om befrielse från deltagande under återopande av samvetsbetänkligheter mot bl. a. följande avsnitt i Krigsmans erinran: »Krigsman skall frukta Gud och vara Konungen huld och trogen. Hans oavslätliga strävan skall vara att väl bereda sig till

krigets värv. Vid ofred skall han mot rikets fiender sig städse manligen och väl förhålla samt med liv och blod Konungen och Fäderneslandet försvara.»

Nya fall kan således inträffa inom kort som i likhet med de här återopade kan leda till disciplinbot eller dagsböter. Såvitt jag förstår behöver försvarsministern inte höra riksdagen för att ändra tjänstereglementet för krigsmakten, och överbefälhavarens yttrande borde kunna infordras med största skyndsamhet, allt i syfte att förhindra nya fall av vägran, som kan leda till en för många motbjudande bestraffning.

En ändring av Krigsmans erinran kan också vid en internationell jämförelse te sig välmotiverad. I Norge exempelvis motsvaras Krigsmans erinran direkt av en »formaning», och den danska krigsmakten känner icke till någon motsvarighet till Krigsmans erinran. Ingen ed eller försäkran avlägges av de värnpliktiga och över huvud beledsagas inställelsen i militärtjänst icke av några ceremonier. »Håndbog for menige» anses ge nödiga upplysningar om tjänstens syfte och den värnpliktiges skyldigheter. I USA avlägges av såväl alla värnpliktiga som fast anställda en ed som i översättning lyder: »Jag svär högtidligt att jag skall visa sann tro och lydnad mot Amerikas förenta stater; att jag skall tjäna dem ärligt och troget mot deras fiender, vilka de än må vara; att jag skall lyda presidentens och mig överordnade officerares befallningar, i enlighet med bestämmelser och allmänna krigslagen.» Enligt min mening kännetecknas dessa ord av måttfullhet, och det är ett modernt uttryckssätt som där kommer till användning.

Ett par ord slutligen om korum — det avsnitt i statsrådets svar som kännetecknas av oklarhet. Det sägs visserligen att även korum är föremål för översyn, men i fortsättningen talas det endast om Krigsmans erinran.

Enligt nuvarande bestämmelser är korum obligatoriskt i tjänsten för i för-

Svar på interpellation ang. vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga

band ingående meniga jämte erforderligt befäl. Vad är anledningen till att t. ex. endast meniga värnpliktiga kan åläggas tvångsmässigt deltagande i korum, medan däremot deras jämn gamla kamrater som av en eller annan anledning blivit uttagna till befäl slipper obligatoriskt deltagande?

Är det rimligt att till repetitionsövning inkallade, till mogen ålder komna medborgare skall behöva göra personlig anhållan för att slippa deltagande, när riksdagen har ansett att eleverna i våra gymnasier bör ha personlig valfrihet i detta avseende? Är anledningen härtill möjligen den, att de värnpliktiga icke har någon facklig organisation som i likhet med t. ex. Underbefälsförbundet har kunnat hävda deras synpunkter i dessa avseenden? Ändå har Underbefälsförbundet i sina tidigare aktioner, som ledde till att underbefälet befriades från obligatoriskt deltagande i korum, hävdat att frivilligheten borde gälla alla kategorier.

Vill statsrådet klart uttala, att korumverksamheten inom försvaret skall vara frivillig — oavsett om den förlägges till tjänstetid eller ej — och att samma regler därvidlag skall gälla för alla kategorier av krigsmaktens personal?

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Beträffande Krigsmans erinran har jag meddelat att denna skall omarbetas. Jag har därvid försiktigtvis sagt att förslag till nya bestämmelser och en ny Krigsmans erinran skall kunna framläggas senast i höst. Kan förslaget framläggas tidigare — vilket jag medger är önskvärt — skall detta också göras. Jag har emellertid velat vara försiktig med hänsyn till att vi i den undersökning och överarbetning som överbefälhavaren gör har att ta ställning till inte bara Krigsmans erinran utan även en mängd andra frågor. Domarna i Norrland gör det angeläget att få denna sak ur världen.

Beträffande korum vill jag framhålla att jag inte har utlovat att det skall avskaffas. Vad jag har inriktat mig på är en reformering av institutionen. Som herr Lindahl nämnde bör sålunda befäl ha samma rätt som värnpliktiga att erhålla befrielse från korum — det har inte allt befäl nu. Vidare bör bestämmelserna om den »ersättningstjänst», som de vilka befrias från deltagande i korum skall göra, preciseras. Jag föreställer mig att om man kan få dessa frågor rimligt reglerade skall de invändningar som framförts mot korum i varje fall mista sin skärpa.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för den kompletterande upplysningen att om det är möjligt att snabbare åstadkomma en ändring av Krigsmans erinran betraktar även försvarsministern detta som önskvärt. Därmed är jag helt nöjd med den delen av svaret.

För undvikande av missförstånd vill jag nämna att inte heller jag vill avskaffa korum. Jag vill endast att nuvarande bestämmelser om att korum är obligatoriskt i tjänsten för i förband ingående meniga skall ändras. Deltagandet i korum skall vara frivilligt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på interpellation ang. vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Boo har frågat mig vilka åtgärder jag har för avsikt vidta med anledning av att statsrevisorerna ifrågasatt ändring av bestämmelserna så, att de värnpliktiga får rätt att i obegränsad utsträckning kostnadsfritt utnyttja av staten ägda kommunikationsmedel.

Svar på interpellation ang. vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga

Med anledning härav får jag anföra följande.

I likhet med riksdagens revisorer finner jag det angeläget att de administrativa kostnaderna i samband med utfärdande av färdbiljetter vid fria resor för värnpliktiga reduceras i största möjliga omfattning. Detta syns mig också vara möjligt redan inom ramen för nuvarande bestämmelser och kostnader. En ändring av bestämmelserna så att t. ex. de värnpliktigas fria resor får företas till valfria orter inom riket skulle ytterligare förenkla kontrollen och administrationen. Dessa frågor är emellertid för närvarande föremål för överläggningar mellan representanter för försvarets civilförvaltning och statens järnvägars centralförvaltning. Jag har inhämtat att förslag till rationalisering kommer att framläggas under våren.

En helt annan fråga ur kostnadsmässiga synpunkter är spörsmålet om utökning av de värnpliktigas fria resor. Ett enkelt räkneexempel kan åskådliggöra detta. Innevarande budgetår är anslaget för reseersättningar till värnpliktiga m. fl. upptaget till 15,7 milj. kr. Där i inkluderas bl. a. resor till inskrivning, första tjänstgöring och repetitionsövningar. Det torde vara en rimlig uppskattning att åldersklassens nuvarande fem fria resor tar ca 8 milj. kr. av anslaget. Om obegränsat antal fria resor skulle införas och man räknar med att varje veckoslut utnyttjades för resa skulle detta innebära en åttadubbling av nuvarande kostnader, alltså 64 milj. kr. Därtill skulle komma en väsentlig kostnadsökning i samband med repetitionsövningar.

Många värnpliktiga kan på grund av långa restider inte heller utnyttja veckoslutsledigheten för hemresa, såvida inte extra ledighet medges. Sådan ledighet torde dock av utbildningsskäl kunna beviljas endast i mycket begränsad omfattning. Jag är emellertid beredd att låta 1965 års försvarsutredning pröva frågan, om antalet fria resor bör

utökas av sociala skäl. Den föregående utökningen från tre till fem resor tillkom på förslag av 1962 års försvarskommitté.

Vidare anförde

Herr BOO (cp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min interpellation.

Frågan om vidgad rätt för värnpliktiga att kostnadsfritt företaga resor måste ses som en väsentlig åtgärd för att skapa större trivsel och därmed också bättre resultat av militärutbildning och militärtjänst. En större sammanhängande ledighet vid veckosluten måste naturligtvis även ge de värnpliktiga ökade möjligheter till kontakt med hemort och ordinarie samhällsliv. Detta är bara en rimlig anpassning till arbetsmarknaden i övrigt.

Nu är det ofta så, att trots ökad ledighet har den värnpliktige av ekonomiska skäl inte möjligheter att resa hem över veckosluten. Den dagarsättning som utgår är i synnerhet under de första 305 dagarna i värnpliktsutbildningen blygsam och ger inte möjligheter för den värnpliktige att själv bekosta sina resor.

När därtill statsrevisorerna i sin berättelse för år 1964 redovisar beräkningar som visar att kostnaden i administrativt avseende för utskrivandet av biljetter kan beräknas till cirka 1 miljon kronor, synes detta böra medföra en prövning av möjligheterna till fria resor för de värnpliktiga. Jag noterar med tillfredsställelse statsrådets positiva svar i berörda avseende.

Beträffande möjligheterna till reduktion av de administrativa kostnaderna inom ramen för nuvarande bestämmelser synes statsrådet ha en betydligt positivare syn än den statsrevisorerna redovisat. Denna fråga liksom frågan om de värnpliktigas resor till valfri ort inom landet är enligt statsrådet föremål

Svar på interpellation ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar

för överläggningar mellan försvarets civilförvaltning och SJ. Jag hoppas att dessa två statliga ämbetsverk verkligen lyckas komma överens med sig själva i denna fråga.

Beträffande frågan om helt fria resor för värnpliktiga iförda uniform redovisar statsrådet, att statens merkostnader schablonmässigt kan beräknas till cirka 56 miljoner årligen. Därtill kommer också kostnadsökningar i samband med repetitionsövningar. Jag skall självfallet inte göra något försök till en ekonomisk bedömning, men det finns anledning förmoda att en del av dessa kostnadsersättningar till SJ inte alltid betyder en merkostnad för SJ.

Statsrådet förklarar sig beredd att låta 1965 års försvarsutredning pröva frågan, om antalet fria resor bör ökas av sociala skäl. Jag är självfallet nöjd med svaret även i denna del, och jag hoppas att utredningen verkligen tar ett djärvt grepp för att lösa denna angelägna fråga för våra värnpliktiga. Därvid förutsätter jag också att frågan om rabatterade resor även med privata kommunikationsmedel kommer upp till prövning.

Herr talman! Med det anförda ber jag än en gång få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9**Svar på interpellation ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Storfors har frågat mig dels om jag är beredd att lämna en redogörelse för den praxis, som tillämpas inom SJ vid handläggningen av bostadsärenden för SJ:s personal, dels om jag avser föranställa

om åtgärder, som eliminerar eller mildrar de olägenheter som uppkommer vid minskning av personalen.

Den praxis, som SJ tillämpar för att försöka underlätta de anställdas bostadsanskaffning, innebär att man i första hand sätter sig i förbindelse med de kommunala myndigheterna.

Vid utökning av personalstyrkan på en ort tas kontakt för att försöka ordna bostäder åt inflyttande personal så snart som möjligt. SJ har därvid möjligheter att lämna personalen lån upp till 5 000 kronor i varje särskilt fall för anskaffning av lägenhet i bostadsrättsförening. Jag kan nämna, att för statsanställd, som förflyttas till annan ort, finns hos postbanken möjlighet att erhålla statligt garantilån med högst 15 000 kronor.

När det gäller en förestående minskning av personalantalet brukar vederbörande läns- och kommunalmyndigheter informeras om de bakomliggande undersökningarna och om planerna för genomförandet. Ett av syftena med informationen är att myndigheterna om möjligt skall kunna bidra till att underlätta för berörd personal att avveckla egen fastighet på orten.

För att SJ skall kunna göra järnvägens tjänster effektivare är det nödvändigt att rationaliseringsarbetet bedrivs kontinuerligt. Det är därför ofrånkomligt att personalutvecklingen på en ort kan bli annorlunda bedömd än vid tidigare tillfälle. Enda sättet att mildra de olägenheter, som detta kan medföra, torde vara att SJ håller god kontakt med berörda intressenter och att information lämnas på ett så tidigt stadium som möjligt. En sådan tidig information försvåras dock ofta av att det ställs krav på sådan exakthet, att besked kan ges först sedan detaljundersökningar utförts.

SJ eftersträvar också en så god och så tidig information som möjligt. I det fall som herr Andersson omnämnt som

Svar på interpellation ang. handläggningen av ärenden om beredande av bostäder åt personal vid statens järnvägar

exempel föranledde kommunens begäran om besked i oktober i fjol ett så gott som omedelbart muntligt besked från driftdistriktsledningen i Örebro om att personalreducering var att vänta och att kommunen skulle få en närmare redogörelse till den 20 december. Eftersom utredningsarbetet fördröjdes tog driftdistriktsledningen på nytt direkt kontakt med kommunen, varvid definitivt besked utlovades till den 1 februari i år.

Numera har utredningsarbetet slutförts och såväl personal som kommun har i början av februari informerats bl. a. om personalbehovet vid Daglösen station. Jag har även fått besked från SJ om att redueringen kommer att inskränka sig till 3 å 4 man. Dessa kommer att beredas arbete på annan ort.

Vidare anförde:

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min interpellation. De upplysningar som lämnas i svaret är värdefulla. Om intentionerna fullföljdes vid alla tillfällen, skulle inte sådana problem uppstå som det jag behandlat i min interpellation.

I det berörda fallet som avser — vilket också statsrådet nämnde — Daglösen i Värmlandsbergs kommun, var det personalen vid SJ som tillskrev kommunen och framförde önskemål om flera bostäder, då flera av dem måste bo på annan ort. Dessutom var deras nuvarande bostäder i mycket dåligt skick.

Kommunen skrev till SJ i september 1962 och begärde upplysningar om huruvida arbetskraftsbehovet för järnvägs-knutens del komme att ökas eller minskas — detta för att få ledning för eventuell byggnation. Då svar ej kom vädjade kommunen till SJ i november månad om svar på skrivelsen av september månad, eftersom svaret var av avgörande betydelse för den i orten på-

tänkta bebyggelsen. Mycket snabbt kom sedan svar med uppgift om att personalantalet skulle utökas med fyra man. Det angavs vidare att personalen skulle få ordna sin bostadsfråga själv. Samtidigt framhölls bl. a. med hänsyn till denna personals skiftarbete, att den borde beredas bostäder på orten. Vidare konstaterade SJ-myndigheterna att bostadsbeståndet ej var av fullgod standard, och att allt borde göras för att åstadkomma kommunal bebyggelse. Detta sista får betraktas som ett direkt tryck på kommunen att snarast klara av bostadsfrågan för berörd personal och för de nytillkommande.

Kommunen i fråga förlitade sig på SJ:s uppgifter och inköpte för 35 000 kronor mark på orten för att uppföra bostäder åt personalen samt företag viss planläggning och projektering för denna bebyggelse.

Detta skedde alltså i november 1962, och sedan var det helt tyst om saken från SJ:s sida. Av en ren tillfällighet fick emellertid kommunen reda på att SJ:s planer i oktober 1964 var helt andra än i november 1962. Kommunalkamreraren tillskrev därför den 23 oktober 1964 SJ i ärendet, och jag ber att få citera ett par rader ur detta brev: »Intresset för bebyggelse i Daglösen har nu avtagit på grund av att SJ säges ha varslat om viss omflyttning och minskning av personalen vid stationen. Vi önskar nu besked om huruvida SJ:s besked av november 1962 fortfarande gäller eller om minskning av personalen är aktuell.»

Man frågar sig nu på kommunalt håll: Varför lämnade icke SJ några besked under mellantiden? Det gick ändå nära två år, och det var inom SJ bekant vad kommunen ämnade företaga sig på bostadssidan. SJ kan knappast få något beröm för god kontakt med berörda kommun i detta fall. Inte heller har det förekommit någon sådan god och tidig information, som enligt statsrådets svar

Svar på interpellation ang. redskapen för avlivande av djur som påköres av tåg eller rälsbussar

skulle eftersträvas. Först i det allra sista skedet har detta skett, då saken tagits upp till belysning på det sätt jag här beskrivit. Kommunen har blivit vilseförd — det kan ingen förneka.

Kommunen har därigenom åsamkats stora utgifter för sådant som inte blir till någon som helst glädje. En byggnation på det inköpta markområdet är praktiskt taget utsluten; marken kommer att ligga där outnyttjad. Rimligt vore att SJ gottgjorde kommunen för dessa utgifter.

Det enda, som man från kommunens sida i dag kan vara tacksam för, är att man nu vet vad som skall ske när det gäller Daglösens järnvägsknut. Dessutom kan det vara nyttigt att statsrådets interpellationssvar får läsas av dem som skall upprätthålla kontakten med kommuner och berörda intressenter.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Det kan förefalla underligt att två år förlöt innan man från SJ:s sida lämnade något besked om de ändrade planerna beträffande Daglösens järnvägsstation, men utan att närmare känna till anledningarna till dröjsmålet vågar jag inte nu fälla något omdöme om själva handläggningen av ärendet. Så mycket är emellertid klart som att det under tiden från 1962 till 1964 gjordes vissa omläggningar av järnvägen förbi Persberg. Detta ändrade förmodligen situationen även beträffande Daglösen och gjorde att man hamnade i en annan bedömning av frågan om arbetskraftsbehovet.

Vad som inträffat är beklagligt, men det är inte nu något att göra åt saken.

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Det är riktigt som statsrådet säger att man kan beklaga vad som inträffat. När representanter för SJ 2 — *Andra kammarens protokoll 1965, Nr 11*

i slutet av januari månad besökte Värmlandsbergs kommun, beklagade de också att kommunen inte tidigare under rättats om vad som skulle ske. Det är också detta som är så underligt. Kommunikationsministern vet likaväl som jag och vederbörande i Värmlandsbergs kommun, att man inom SJ hade god tid på sig att meddela kommunen att man ämnade företaga sig någonting annat än vad man utlovat i november 1962.

Det har utan tvivel skett en bom från SJ:s sida, och det är kommunen som blivit lidande därpå. Saken är med andra ord illa skött — det har jag ännu en gång velat framhålla.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på interpellation ang. redskapen för avlivande av djur som påköres av tåg eller rälsbussar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Wikner har frågat om jag anser, att den pikhammare som medförs på tåg och rälsbussar fyller de fordringar man har rätt att ställa på redskap för nödslakt av påkörda djur och — därest jag anser att så ej är fallet — om jag avser att undersöka möjligheterna att utrusta tåg och rälsbussar med lämpliga slaktredskap, exempelvis bultpistol.

De frågor herr Wikner tagit upp rör närmast nödslakt av ren.

När renar blivit påkörda skall personalen på tåget avliva de djur, som är svårt skadade och som blivit kvar på platsen. För att kunna utföra den uppgiften är personalen på tåg, som framföres på banor där kollisioner med renar förekommer, försedd med en för ändamålet konstruerad pikhammare.

Svar på interpellation ang. redskapen för avlivande av djur som påköres av tåg eller rälsbussar

Personalen ges instruktioner om hur redskapet skall användas.

Inom SJ har sedan länge prövats olika slag av skjutvapen. Prov har bl. a. skett med den av herr Wikner omnämnda bultpistolen. Denna har visat sig olämplig i de många fall då vederbörande ensam måste verkställa nödslakten.

Av säkerhetsskäl har SJ hittills inte ansett det lämpligt att utrusta tågpersonalen med vanliga skjutvapen. Det har nämligen visat sig att riskerna för att skada människor inte alltid kunnat uteslutas. Hos tågpersonalen har även funnits ett visst motstånd mot att använda skjutvapen. Enligt vad jag inhämtat från SJ har en nyligen gjord undersökning emellertid visat, att majoriteten av berörd tågpersonal numera torde föredra någon form av skjutvapen, exempelvis karbin. SJ kommer därför att ta upp frågan till förnyat övervägande, varvid självfallet kontroll- och säkerhetssynpunkter måste beaktas.

Vidare anförde

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för det positiva svar jag fått på min interpellation.

Jag vill först nämna att denna interpellation har tillkommit dels för att tågpersonalen skall få ett slaktredskap som med minsta smärtor avlivar påkörda djur, dels för att tågpersonalen skall skyddas så att den ej behöver utsätta sig för risker för eget liv då denna nödslakt skall utföras.

Den i interpellationen omnämnda nödslakten har jag själv upplevt. Jag åkte i rälsbuss mellan Sveg och Östersund på väg till Stockholm. Rälsbussen körde på tre älgar, av vilka två dog omedelbart och en skadades. Tågpersonalen frågade om det var någon av passagerarna som var jägare och kunde

hjälpa till att avliva den skadade älgen. Jag åtog mig detta uppdrag. De enda slaktredskap som tågpersonalen hade till sitt förfogande var en s. k. pikhammare och en kniv — typ morakniv. Med den relativt lätta hammaren skulle älgen avlivas genom ett slag direkt i huvudet. Det måste vara en van person om han med ett slag skall kunna bedöva ett så stort djur. I regel fordras flera slag, och det kan bli ganska smärtsamt för djuret. Då det dessutom föreligger en viss risk för den som skall utföra nödslakten, försvaras denna avsevärt — man har här att göra med vilda djur som är uppskrämda.

Ett mera ändamålsenligt slaktredskap har enligt uppgift begärts av tågpersonalen. Men trots detta har man inte fått något sådant redskap. Jag har i en tidning läst att lokpersonalen på de norska tågen har gevär med sig för nödslakt av älg och ren. Enligt de svenska instruktionerna får inga vapen förekomma. Men får skjutvapen användas i Norge, tycker jag att man borde få använda skjutvapen även i Sverige, om det inte medför några större risker.

Jag har i interpellationen nämnt slaktredskapet bultpistol. Med detta slaktredskap bör man enligt min uppfattning avliva endast de svårast skadade djuren, när man inte behöver riskera sitt eget liv. Jag anser att både bultpistol och pikhammare är olämpliga för att avliva djur som har mindre skador och som kan utsätta tågpersonalen för risker. I här nämnda fall borde man få använda gevär. Man borde även få använda gevär för att lindra smärtorna för sådana djur, särskilt som detta är tillåtet i Norge.

Jag läste i en tidning för någon tid sedan följande: »Många gånger tvingas man därför se hur djuren släpar sig i väg med avslagna ben och med tarmarna hängande ute, utan att kunna göra något för att minska plågorna för dem.»

Stor försiktighet måste naturligtvis

Svar på fråga ang. representationen i utredningen om definitiv källskatt

alltid iaktas för undvikande av de risker skjutvapnets användning kan medföra — jag håller med statsrådet om att det finns sådana risker.

Statsrådet säger att SJ kommer att ta upp denna fråga till förnyat övervägande. Med detta är jag fullt nöjd. Därför ber jag än en gång att till statsrådet få framföra ett tack.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Herr talmannen meddelade, att följande frågor, nämligen av herr Mundebo angående höjning av de familjerättsliga underhållsbidragen, herr Westberg angående tidpunkten för fördelning av byggnadskvoten och herr Larsson i Borrby angående den statliga kreditgarantien för förvärv av jordbruksfastighet, icke komme att besvaras vid dagens sammanträde.

§ 12

Svar på fråga ang. representationen i utredningen om definitiv källskatt

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Nihlfors har frågat om jag överväger att låta någon eller några representanter för löntagargrupperna deltaga i arbetet inom den nyligen tillsatta utredningen om definitiv källskatt. Jag vill svara följande.

Min mening är att utredningen bör vara en till antalet mycket begränsad expertutredning där riksdagen blir representerad genom två ledamöter. Utredningen kommer emellertid att under arbetets gång ge arbetsmarknadens organisationer tillfälle att framföra sina synpunkter. Dessa synpunkter har organisationerna givetvis även möjlighet att framföra vid den sedvanliga remissbehandlingen av utredningens förslag.

Vidare anförde:

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret på den fråga jag ställde till finansministern. Den utredning som skall verkställas avser ju hur man skall införa ett system med definitiv källskatt för löntagarna. Då tycker jag det är egendomligt att några speciella löntagarrepresentanter inte anses behöva delta direkt i själva utredningsarbetet. Däremot har finansministern ansett att han till expertgruppen bör knyta två parlamentarikere, som det naturligtvis inte finns någon anledning att kritisera i och för sig. Men dessa två är båda företagare enligt riksdagskatalogen — den ene textiltföretagare, den andre trävaruhandlare. Det finns i riksdagen faktiskt ganska många löntagare som är väl insatta i skattefrågor och även har förankring i löntagarorganisationerna.

När finansministern säger att arbetsmarknadens organisationer skall få tillfälle att framföra sina synpunkter under arbetets gång, kan man undra i vilka former det skall ske. Såvitt jag förstår kan man där tänka sig antingen något slags remissförfarande under pågående utredning — vilket är ganska ovanligt — eller någon form av hearings. Det har ju prövats i olika sammanhang. Den saken får väl ge sig efter hand. Men om det skall bli någon nytta med sådana hearings, tror jag att de måste ges på ett mera framskridet stadium av utredningen.

När jag lyssnade till finansministerns svar och fann att han tydligen inte vill ha med några löntagarrepresentanter, kunde jag inte underlåta att göra en reflexion. Som alla vet har löntagarrepresentanternas ståndpunkt i den stora skatteberedningen varit sådan att representanterna inte har kommit att utöva något inflytande på vissa centrala skattefrågor, som finansministern har tagit upp här i riksdagen i år. Jag undrar nu, om det är detta som gör att finansmi-

Svar på fråga ang. representationen i utredningen om definitiv källskatt

nistern finner det vara lämpligt att inte ta med några löntagarrepresentanter i utredningen.

Skatteberedningen borde egentligen kunna få fullfölja sitt uppdrag i denna del. Utredningen har ju i sina direkтив haft inskrivet ett uppdrag att utreda frågan om definitiv källskatt. Jag skulle kanske inte ställa en ny fråga så här apopå, men jag undrar ändå varför inte skatteberedningen har fått fortsätta sina funderingar om den definitiva källskatten? Där har man ju dock tillgång till en allsidig representation även från löntagarsidan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag har inte för avsikt att här ta upp någon längre debatt, men det fanns något av en insinuation i det senaste anförandet, som ger mig anledning att ingå i svaromål.

Jag skall gärna svara på den fråga som ställdes. Det finns olika former för att låta löntagarorganisationernas mening komma till utredningens kännedom. Som herr Nihlfors säger kan man tillämpa en metod med underhandsutlåtanden eller med hearings, eller man kan utse en expert på löntagarfrågor som adjungeras med utredningen. Enligt min mening kan man välja vilken väg som helst eller en kombination av olika vägar. Men när det är fråga om utredningar, så är vi här i landet mycket angelägna om att organisationsmässigt så att säga stå på lika bas. Och om jag hade tagit med en löntagarrepresentant i utredningen, så är jag alldeles övertygad om att det hade anmälts önskemål om att få med löntagarrepresentanter även från andra och konkurrerande organisationer. Löntagarna vill inte representeras av en man som företräder flera löntagargrupper, utan man vill ha sin egen representant. Bara det skulle kanske ha gjort det nödvändigt att tillsätta ytterligare tre lön-

tagarrepresentanter i utredningen, och då uppstår genast vissa avvägningsproblem på den motsatta kanten. Och sedan har man snart en traditionell utredning av ganska stort format.

Jag har fattat detta som en detalj, en avgränsad och speciell fråga i den stora skattepolitiska diskussionen, och jag har det intrycket att de flesta tycker som jag, att det är önskvärt att få detta avsnitt belyst snabbt och effektivt. Det kan ju här inte bli fråga om så särskilt djupgående intressebetonade frågor, utan det gäller snarare ett ställningstagande sedan frågan blivit analyserad och belyst.

Om jag minns rätt, har den stora skatteberedningen nu med alla sina experter vuxit ut till en församling på mellan 35 och 40 personer. Ledamöterna där är mycket strängt upptagna, och de var ytterst irriterade över att jag forcerade fram ett betänkande inom en tidrymd av fyra år. De ansåg att de hade behövt längre tid på sig för att penetrera frågorna. Då är det klart att jag är litet tveksam inför tanken att göra om operationen i ett sådant här avskärmat avsnitt av skattefrågorna. Men det har ingenting att skaffa med det något insinuanta antagande som herr Nihlfors gjorde, att jag blivit så besviken på löntagarnas opinion i skatteberedningen att jag inte vill ha med dem att göra.

Slutsatsen av det som herr Nihlfors antydningssvis anförde tycks vara att vi i denna kammare och i första kammaren i relativt stor enighet kan sluta upp bakom det förslag som regeringen lagt, ett förslag som jag villigt skall erkänna i rätt långa stycken skiljer sig från vad bl. a. löntagarorganisationerna har yrkat på.

Nog om detta. Vi behöver inte nu ta upp någon skattedebatt. Jag har sett detta spörsmål som en koncentrerad skattefråga som jag vill ha överarbetad relativt snabbt. De personer som skall representera organisationerna i en ut-

Svar på fråga ang. tidpunkten för inlämnande av självdeklaration

redning är i allmänhet strängt upptagna män. Med en sådan representation i utredningen måste jag med naturnödvändighet ta ett eller två år extra på mig för att få utredningen på bordet. Jag anser inte att frågan har en sådan utredningsmässig karaktär att denna åtgärd är berättigad. Löntagarrepresentanterna kan dock, såsom jag framhållit, ändå under arbetets gång bli hörda i en utsträckning som jag tycker från deras synpunkt bör vara helt tillfredsställande.

Herr NIHLFORS (fp):

Herr talman! En utrednings sammanställning kan naturligtvis diskuteras från många olika utgångspunkter. Finansministern tycktes mena att den stora skatteberedningen med 35—40 personer vore alldeles för otymplig i detta sammanhang. Jag vill då ställa frågan: När denna skatteberedning arbetade — och arbetade effektivt — sysslade den väl inte med alla skattefrågor på en gång vid varje sammanträde, utan komplexet behandlades väl bit för bit? Och frågan om definitiv källskatt ingick ju som en bit i det komplex av frågor som enligt finansministerns direktiv skulle utredas.

Ur den synpunkten tycker jag alltså att skatteberedningen borde ha fått fortsätta ett tag till. Den behöver ju inte sammanträda in corpore; man har ju experter som utför det grundläggande arbetet och det är först när ställningstagandena skall göras som samtliga ledamöter kallas in.

Om tekniken i utredningsförfarandet kan man naturligtvis ha olika uppfattningar. Kvar står dock frågan, varför det parlamentariska inslaget, när det tydligen i alla fall skulle finnas, blev ur löntagarsynpunkt så ensidigt. Ett utökat inslag av parlamentariker hade ju inte behövt innebära någon försinkning av det snabba utredningsarbete som finansministern synes räkna med.

Det är självfallet bra om utredningsresultatet snabbt kan presenteras. Frågan

om definitiv källskatt är en stor fråga för många människor — den inrymmer flera psykologiska moment som gör lösningen besvärlig, skulle jag tro. Att som finansministern anse problemet vara en detaljbetonad fråga är alltså enligt min mening fel. Jag tror, att om vi når en lösning som gör källskatten så gott som definitiv, har vi genomfört en mycket betydande skattereform.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 13**Svar på fråga ang. tidpunkten för inlämnande av självdeklaration**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Dahlgren har frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder för att underlätta deklarationsförfarandet genom senare-läggning av sista dagen för inlämning av självdeklaration.

Jag vill svara, herr talman, att några sådana åtgärder inte övervägs.

Vidare anförde

Herr DAHLGREN (cp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga.

Jag är medveten om att statsrådet har besvarat min fråga korrekt. Jag förstår dock av svarets utformning att frågan borde ha ställts i interpellationsform, så att svaret kunde ha blivit mera utförligt motiverat och därmed också mera förståeligt. Jag tror att många skulle ha varit intresserade av att få höra landet finansminister utveckla sina synpunkter på frågan varför det skulle vara omöjligt att ha en något längre tidsperiod för avlämnandet av självdeklaration. I själva verket är det för de allra flesta deklaranter knappt fjorton dagar, som står till buds för inlämnandet av deklarationen. Kontrolluppgifterna kom-

Svar på fråga ang. tidpunkten för inlämnande av självdeklaration

mer som regel inte löntagarna till handa förrän i början av februari månad, och även för rörelseidkare gäller att kontrolluppgifterna inte blir tillgängliga förrän vid denna tidpunkt.

Visst kan man hävda att upprättandet av en löntagares deklaration i och för sig är en så pass enkel uppgift, att den bör klaras på den tid som står till buds från det att man fått kontrolluppgiften. Numera anlitar dock allt fler såväl löntagare som företagare en bokförings- eller deklarationsbyrå för att deklarationen från alla synpunkter skall bli så korrekt som möjligt. Under sådana förhållanden är den tidsperiod som numera står till förfogande alltför kort, eftersom dessa byråer är överhopade med arbete under denna tid. Man kan dessutom befara att situationen utnyttjas så att nya deklarationsbyråer öppnas av i detta avseende icke kvalificerat folk.

En förlängning av deklarationstiden till den 1 mars med åtföljande förlängning av den tidsram, inom vilken taxeringsnämnderna har att arbeta, borde inte enligt min mening förrycka slutresultatet av taxeringsarbetet tidsmässigt, eftersom perioden juli—augusti, då dessa nämnders arbete skall vara slutfört, ändå präglas av semesterstiltje i den instans, som vid denna tid skall granska taxeringsresultaten. Det borde alltså enligt min mening med någon god vilja och förståelse från myndigheternas sida vara möjligt att något förlänga tiden för avlämnandet av självdeklaration.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 14

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:
nr 33, angående anslag för budgetåret 1965/66 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m., och
nr 34, med förslag till stat för försva-

rets fastighetsfond för budgetåret 1965/66;

till lagutskott propositionen nr 36, med förslag till lag angående ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete; samt

till jordbruksutskottet propositionen nr 37, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1965/66.

§ 15

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 6 och 7, statsutskottets utlåtande nr 29, bevillningsutskottets betänkanden nr 3—6, bankoutskottets utlåtande nr 5, första lagutskottets utlåtanden nr 4—9, andra lagutskottets utlåtanden nr 11—16, tredje lagutskottets utlåtanden nr 5 och 7 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 1—4.

§ 16

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1965/66 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1965/66.

§ 17

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande

vissa markbyten m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 18

Anmäldes en till herr talmannen under sammanträdet avlämnad motion nr 756, av herr *Vigelsbo m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 26, angående anslag till investeringar i försvarets fabriksfond m. m.

Denna motion bordlades.

§ 19

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet onsdagen den 10 mars 1965 på grund av resa till Norge.

Stockholm den 9 mars 1965

Tage Erlander

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 20

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.55.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 10 mars

Kl. 10.00

§ 1

I enlighet med kammarens därom den 3 innevarande mars fattade beslut skulle nu anställas val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens militieombudsman och dennes ställföreträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och företogs först valet av valmännen.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! För vart och ett av de val som skall företagas vid detta plenum ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Varje lista upptar namn å så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr förste vice talmannen för valet av valmän avlämnade listan upp-

tog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande namn:

Johansson, fru
Eriksson i Stockholm, fru
von Friesen
Ekström i Björkvik
Svensson i Vä
Dickson
Östrand
Löfqvist, fru
Gustafsson i Borås
Alemyr
Johansson i Dockered
Heckscher
Zetterberg
Elmén, fröken
Bergegren, fröken
Lundberg
Larsson i Norderön
Andersson i Storfors
Stiernstedt
Gärde Widemar, fru
Haglund

Avsättningen av medel å skogskonto, m. m.

Bengtsson i Landskrona
Larsson i Öskeviksby
Wetterström, fröken.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades de personer, vilkas namn upptagits å listan, utsedda till valmän.

§ 2

Anställdes val av suppleanter för de under nästföregående paragraf omförmälda valmännen. Herr förste vice talmannen avlämnade en lista, som under partibeteckningen »Gemensam lista» upptog följande namn:

Martinsson
Andersson i Strängnäs, fröken
Berglund
Hammarberg
Jonasson
Bohman.

Herr talmannen uppläste nu denna lista för kammaren, som godkände densamma; och förklarades de å listan upptagna personerna utsedda till valmanssuppleanter.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 35, angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den å bordet vilande motionen nr 756.

§ 5

Föredrogs vart för sig
konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av motioner om viss förstärkning av justitieombudsmannaämbetet, och

nr 7, i anledning av motioner om kontroll av taxeringsmyndigheterna genom riksdagens justitieombudsman; samt

statsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för deltagande i FN:s fredsstyrka på Cypern.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 6

Avsättningen av medel å skogskonto, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av väckta motioner angående avsättningen av medel å skogskonto samt dispositionen av medel, som insatts å sådant konto, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 93 av herr *Ebbe Ohlsson m. fl.* och II: 120 av herr *Jonasson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte

1) antaga i motionerna framlagt förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, av innebörd, att sistnämnda förordning skulle äga tillämpning på skogskontomedel, som tvångsvis återförts till beskattning i samband med överlåtelse av jordbruksfastighet genom försäljning, skifte av dödsbo eller bodelning;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast förelägga riksdagen förslag till inrättande av brand- och stormskadefond vid skogsbruk med rätt till skattefri avsättning till sådan; samt

II) de likalydande motionerna I: 214 av herr *Wikberg m. fl.* och II: 262 av herr *Larsson i Norderön m. fl.*

Avsättningen av medel å skogskonto, m. m.

Utskottet hemställde, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 93 av herr Ebbe Ohlsson m. fl. och II: 120 av herr Jonasson m. fl. angående avsättningen av medel å skogskonto m. m.; samt

2) de likalydande motionerna I: 214 av herr Wikberg m. fl. och II: 262 av herr Larsson i Norderön m. fl. angående dispositionen av medel som insatts å skogskonto,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Elofsson, Lundström, Gösta Jacobsson, Billman, Enarsson* och *Vigelsbo*, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Nilsson* i Svalöv, *Larsson* i Umeå och *Dahlgren*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 93 av herr Ebbe Ohlsson m. fl. och II: 120 av herr Jonasson m. fl. — ansett, att utskottet under punkten 1) bort hemställa,

1) *beträffande beskattning vid tvångsöverföring av medel som insatts å skogskonto*

att riksdagen måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst; samt

2) *beträffande inrättande av brand- och stormskadefond vid skogsbruk*

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast förelägga riksdagen förslag till inrättande av brand- och stormskadefond vid skogsbruk med rätt till skattefri avsättning till sådan.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! De spörsmål som behandlas i föreliggande betänkande är inte nya för riksdagen. De behandlades

senast vid 1964 års riksdag. Det är två saker det rör sig om, dels frågan om en omedelbar lagändring i 3 § förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst beträffande den intäkt, som uppkommit därigenom att medel som inestätt på skogskonto tvångsmässigt överförs till beskattning. Sådan tvångsmässig överföring till beskattning sker då en fastighet överlåtes genom försäljning, vid skifte av dödsbo eller då bodelning sker. 3 § 2 mom. punkt 8 i förordningen om ackumulerad inkomst gäller intäkt, som uppkommit därigenom att avsättning till särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar återförts till beskattning under sådana förhållanden att, därest det återförda beloppet i stället utgjort köpeskilling för de förlorade tillgångarna, köpeskillingen skulle ansatts såsom ackumulerad inkomst.

Motionärerna och vi reservanter vill att denna 3 § 2 mom. punkt 8 skulle utökas med ett tillägg av följande lydelse: »så ock intäkt, som uppkommit därigenom att avsättning till skogskonto återförts till beskattning i samband med överlåtelse av jordbruksfastighet genom avyttring, skifte av dödsbo eller bodelning, dock att ränta som tillägges det återförda beloppet icke skall anses utgöra sådan inkomst».

Utskottet säger att denna fråga inte berör många skattskyldiga. Men, herr talman, från reservanternas sida anser vi att det inte är antalet man bör ta hänsyn till, utan det är rättvisekravet som i detta sammanhang bör komma in i bilden. Reservanterna anser att det framför allt vid tvångsöverföring av medel som insatts å skogskonto som sker då dödsfall inträffar eller då en egendom hastigt får säljas på grund av sjukdom eller olyckshändelser, är det ett rättvisekrav att bestämmelserna om ackumulerad inkomst skall få tillämpas. Det är ingen större ändring som begärs, men för dem den berör är den betydelsefull.

Avsättningen av medel å skogskonto, m. m.

Det andra spörsmål som behandlas i detta betänkande är att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte snarast förelägga riksdagen förslag till inrättande av brand- och stormskadefond vid skogsbruk med rätt till skattefri avsättning till sådan. Skulle en skogsbrand eller en stormfällning ske, får medel enligt gällande bestämmelser insättas på ett skogskonto för att få en utjämning ur skattesynpunkt. Enligt bestämmelserna får emellertid dessa medel inte stå inne längre än tio år. När en skogsbrand eller stormfällning inträffar, medför den oftast att mer än tio års tillväxt blir föremål för eldens eller stormens härjning. Det räcker därför inte med att en utjämning skulle kunna ske under endast dessa tio år, utan man vill ha längre tid på sig för utjämningen. En fastighetsägare som drabbas av sådan olycka har visserligen möjlighet att beräkna inkomsten efter reglerna för ackumulerad inkomst, men även där finns en begränsning av tiden.

Motionärerna och reservanterna anser att man skall komma ifrån denna begränsning av tiden. Det är ett rättvisekrav att medel som inflyter på grundval av försäkring för brandskada eller en försäljningslikvid som inkommer för stormfälld skog skulle få lov att insättas i en särskild investeringsfond, som återföres till beskattning alltefter som medlen uttas. Det skulle således kunna ske under en längre tid än tio år.

Inte heller denna fråga är av vikt för många skattskyldiga men just för sådana som drabbas av eldsolycka eller stormskada är frågan av stor betydelse. Vi reservanter från de borgerliga partierna anser därför att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att inrättande av en sådan brand- och stormskadefond vid skogsbruket snarast måtte komma till stånd.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till bevillningsutskottets betänkande nr 3.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Som herr Nilsson i Svälöv sade är detta gammal »skåpmat» och jag skall fatta mig mycket kort.

Jag vill erinra om att bevillningsutskottet 1962 sade att det borde ligga i skogsägarnas eget intresse att inte utnyttja skogskontots möjlighet till skatteuppskov i sådan utsträckning att behov av resultatutjämning uppkommer då medlen återföres till beskattning. Skogsägarna har ju goda möjligheter att göra successiva uttag och därigenom reglera kontomedlen.

Att insätta medel på en gång upptas till beskattning kan inte heller anses oskäligt. Vid överlåtelse av fastighet får sålunda kontoinnehavaren likvida medel att betala skatten med. Är det fråga om arv skall återföring ske först sedan arvskitte ägt rum, och dödsboet får därför visst rådrum och kan avveckla fondavsättningarna successivt i sådan takt att viss progressionsutjämning erhålles utan tillämpning av bestämmelserna om ackumulerad inkomst.

Rätt finns ju också att insätta medel å skogskonto för intäkt på grund av försäkring i samband med skada på växande skog genom brand eller stormskada. Alternativt kan man få sådan ersättning betraktad som ackumulerad inkomst. Skadan kan ha sådan omfattning att mer än tillväxten under tio år har ödelagts. Tio år är maximitiden för utjämning både beträffande skogskontona och reglerna för ackumulerad inkomst.

Skogskontoavsättning och reglerna om ackumulerad inkomst har avsett det samma: att möjliggöra en fördelning på flera år av inkomster som beskattas progressivt. Insättning på skogskonto skall vara ett komplement eller snarare ett alternativ till förordningen om ackumulerad inkomst. Det har aldrig varit avsikten att man både skulle ha rätt att avsätta medel till skogskonto och därigenom få skatteuppskov och sedan också få åtnjuta förmånen av beskattning en-

Avsättningen av medel å skogskonto, m. m.

ligt förordningen om ackumulerad inkomst.

Utskottet tillägger att det skulle vara förenat med betydande taxeringstekniska svårigheter att tillämpa reglerna om statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst på skogsinkomster.

Motionärerna yrkar också på generösare regler i fråga om uppsägning av skogskontomedel och vill ha infört en rätt att under ett och samma år insätta medel på mer än ett konto.

Jag skall, herr talman, inte uppta tiden med att närmare gå in på den saken som diskuterats så många gånger förut. Jag vill bara erinra om att Kungl. Maj:t har möjligheter att under vissa förhållanden medge att medel uttas från skogskonto utan att eljest föreskriven uppsägningstid iakttas. Jag vill också erinra om att en motivering för att man inte vill medge insättningar på mer än ett skogskonto är de kontrolltekniska svårigheter som skulle uppstå i sådant fall.

Herr talman! Det förvånar mig att man kommer tillbaka med dessa motioner varje år. Jag har talat med jordbrukare som erkänner att lagstiftningen om insättningar på skogskonto är så gynnsam att de flesta, för att inte säga alla, som berörs av denna lagstiftning är synnerligen belåtna och tacksamma för den. Det är kanske naturligt att man vill ha ännu mera generösa bestämmelser. Men jag tycker att man borde vara nöjd med den goda lagstiftning vi har på detta område.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Herr Brandt framhöll att i fråga om dödsbon behövde medlen icke överföras till beskattning förrän skifte hade ägt rum. Vederbörande dödsbo har möjligheter att skjuta skiftet framför sig ett antal år.

Det är alldeles riktigt att lagstiftningen medger detta. Men nu ligger det till

på det sättet att man inom många andra områden inte alls är glad åt att skiften uppskjutes.

Jag hade senast i går tillfälle att i tredje lagutskottet vara med om att behandla ett ärende rörande fastighetsombud som skulle tillsättas då dödsbo icke skiftades och vederbörande dödsbo hade skogsfastighet. Det framhölls att svårigheter förelåg att vid olika förrättningar komma till tals med dödsboets samtliga delägare.

Vi i tredje lagutskottet ansåg att dessa uppskjutna skiften förorsakar besvär. Det är därför av stor vikt att vår skattelagstiftning inte är så utformad att den i vissa fall tvingar dödsbon att stå oskiftade under ett antal år. Vi bör även tänka på detta då denna fråga behandlas. Bevillningsutskottet bör inte se den enbart ur skattesynpunkt utan bör ha ögonen öppna för hur lagstiftningen verkar även i andra avseenden.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1) i utskottets betänkande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Elofsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång upp-

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

läst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, varför voting medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 105 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckta motioner angående rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 62 av herr *Ahlsten* och II: 81 av herr *Berglund* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar eller förtydliganden av gällande kommunalskattelag att anställd inte på grund av arbetsgivarens skatterättsliga status utestängdes från rätt till periodiskt understöd med avdragsrätt för givaren, och att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till författningstext.

Utskottet hemställde,

att de likalydande motionerna I: 62 av herr *Ahlsten* och II: 81 av herr *Berglund* angående rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Yngve Nilsson*, *Lundström*, *Gösta Jacobsson*, *Billman* och *Vigelsbo*, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Larsson* i

Umeå, *Dahlgren* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 62 av herr *Ahlsten* och II: 81 av herr *Berglund* måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande de i reservationen berörda frågeställningarna, nämligen dels huruvida regelbundna utbetalningar från annan än arbetsgivaren till personer som uppbyure lön vore att hänföra till periodiska understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning eller till ersättning för utfört arbete, dels om rätt till avdrag för periodiskt understöd skulle medges givaren.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! I motion nr 62 i första kammaren och i en likalydande motion nr 81 i andra kammaren har vi tagit upp frågan om rätt till avdrag för periodiskt understöd under vissa omständigheter. I samband med antagandet av 1928 års kommunalskattelag gjordes uttalanden av statsråd och riksdag som beträffande periodiskt understöd innebar, att mottagare av sådant understöd, som måste vara fysisk person, hade rätt till skattemässigt avdrag för det givna understödet. Något uttalande som skulle inskränka den mottagandes rätt att använda de beskattade medlen till vad han önskade har inte gjorts. I kommunalskattelagen göres endast undantag för en generell tillämpning, nämligen att understöd för utbildning och uppfostran icke fick betecknas som periodiskt understöd.

Vad saken nu gäller har vi exemplifierat på sid. 4 i vår motion. Den gäller här periodiskt understöd från en industriidkare till tre personer, verksamma som missionärer i Afrika i ett av våra frikyrkosamfundts tjänst, där de bedriver en av oss alla bekräftad värdefull arbetsinsats för de underutvecklade folkens bästa. Givaren yrkade avdrag i sin deklaration för detta understöd, och

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

taxeringsnämnden godkände det yrkade avdraget. Taxeringsintendenten ville emellertid inte vara med om detta, utan anförde besvär hos prövningsnämnden, som biföll taxeringsintendentens yrkande om avslag. Givaren överklagade hos kammarrätten, som gav klaganden rätt. Taxeringsintendenten anförde besvär hos regeringsrätten, som biföll besvären och godkände prövningsnämndens beslut.

I sin besvärsskrivelse anför taxeringsintendenten den något underliga motiveringen att understödet inte kan anses som ett bidrag till den fysiske mottagaren utan till hans organisation. Regeringsrätten har emellertid en annan motivering för sitt fastställande av prövningsnämndens beslut och skriver: »Enär på grund av omständigheterna i målet ifrågavarande belopp får anses ha utgivits till missionärerna såsom ersättning för utfört arbete och därför inte är att hänföra till periodiskt understöd och därmed jämförlig periodisk utbetalning, finner Kungl. Maj:t . . .». Här har man tydligen skilda uppfattningar och motiveringar, vilka båda vi anser vara oriktiga. Organisationen som sådan har nämligen visat att den till dem det gäller utbetalat deras avtalsenliga löner för arbetet och att det periodiska understödet alltså inte är ersättning för detta. Denna försäkran borde undanröja alla betänkligheter i ifrågavarande fall.

Att dessa anställda det nu gäller, som i många fall har låga löner — man och hustru har exempelvis tillsammans 11 000 kronor per år jämte fri bostad — kan ha personliga önskningar och behov, tycks vara helt främmande för skattemyndigheterna. De kan i likhet med andra personer ha skulder att betala, ansvar för barnens uppfostran och utbildning, och i dessa fall utgör det inte något undantag att barnen måste lämnas här hemma i Sverige för utbildning medan föräldrarna fullgör sin tjänst i u-länderna, vilket är förenat med ganska kännbara kostnader. De

skulle kanske också vilja förverkliga drömmen om ett eget hem att vila ut i under hemmaperioderna och på gamla dagar, när deras arbete är slutfört, allt i likhet med andra ansvarsmedvetna medborgare i samhället. Personligen känner jag en hel del sådana människor. Att ett anställningsförhållande skulle upphäva en persons status som fysisk person och därmed beröva honom rättigheter, vilka enligt svensk lag tillkommer andra medborgare, måste vara främmande för vår allmänna demokratiska samhällssyn. Vi eftersträvar en utredning för att bringa bättre klarhet i sådana här fall, och detta är anledningen till vår motion.

Utskottsmajoriteten vill nu inte vara med om en utredning som skulle kunna klara begreppen och bidra till en ordning i dessa förhållanden. Utskottet faller helt tillbaka på regeringsrättens utlåtande och anför för övrigt att ifrågavarande understöd är att anse som direkta bidrag till den anställdes organisation som sådan.

Utskottet argumenterar också underligt när man säger, att därför att givaren och mottagaren tillhör samma organisation så kan utskottet inte anse gåvan såsom periodiskt understöd. Detta måste väl vara alldeles orimligt. Om en anförvant vill stödja två bröder — vi har anfört detta exempel i vår motion — varav den ene är folkskollärare och den andra instruktör inom någon av våra många ungdomsorganisationer av religiös, idrottslig eller politisk art, så skulle givaren alltså i det förra fallet säkerligen få avdrag för understödet utan att hans yrkande kom under särskild prövning. Han skulle alltså få göra avdrag för understödet till folkskolläraren men inte för understödet till instruktören, trots att båda mottagarna skattade för understödet såsom för vanlig inkomst.

Jag skulle gärna vilja fråga utskottets ärade talesman, som nu kommer att bemöta mig, hur det hade blivit om givaren varit en far och mottagaren hans son — hade förhållandena då varit an-

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

norlunda? Utskottet talar ju om frändskap. Ja, den frändskapen kan ju bestå av fysisk sådan, men kanske man också skulle kunna säga att den kan vara av själslig eller andlig art. När man talar om de personliga relationerna bör man nog ta med båda delarna i bilden.

Utskottets borgerliga representanter har ställt sig positiva till en utredning och argumenterar enligt min mening riktigt: »I de fall, där mottagarens reguljära lön inte påverkas av utbetalningarna och där andra personer med samma arbete och lön som mottagaren ej erhåller dylika regelbundna utbetalningar, bör det enligt utskottets uppfattning presumeras att det gäller periodiska understöd.» Reservanterna anför även följande: »Bestämmelserna om avdragsrätt för periodiska understöd bör dock enligt utskottets uppfattning tolkas så att avdrag i vart fall medges då det kan hållas för sannolikt att utbetalningarna är individualiserade och saknar samband med mottagarens verksamhet.»

Herr talman! Mera kanske skulle kunna anföras i detta sammanhang, men det sagda må vara nog. Jag ber, herr talman, alltså att få yrka bifall till reservationen i bevillningsutskottets betänkande nr 4.

I detta anförande instämde herrar *Wiklund, Rimmerfors, Hamrin* i Jönköping, *Löfgren, Källstad, Gustafsson* i Borås, *Hylltander, From, Westberg, Jons-son* och *Öhvall* (samtliga fp).

Fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Jag har velat säga några få ord på den här punkten, kanske bl. a. därför att det finns en viss nyansskillnad, som väl också i någon mån kom fram i herr Berglunds yttrande, mellan reservationen och motionen, även om reservanterna i sak helt delar de synpunkter som kommer till synes i motionen.

Bestämmelserna om avdragsrätt för periodiskt understöd är onekligen myc-

ket underliga i vårt land. Jag behöver bara erinra om den kända jämförelsen mellan de fall då understöd lämnas till ett sysslolöst barn och då det ges till ett studerande barn. Att den förra situationen skall premieras framför den andra framstår för folk med rätta såsom obegripligt. Här har motionärerna pekat på en annan situation, då måhända bestämmelserna inte helt utesluter en rimlig ordning men då deras oklarhet eller ofullständighet lett till en otillfredsställande praxis. Det är enligt min mening inte rimligt att, som utskottet framhåller, låta den omständigheten, att en medlem av exempelvis en religiös organisation ger ett understöd till någon som är anställd i denna organisation, i sig själv utgöra en stark presumtion för att understödet icke i första hand är grundat på något personligt förhållande mellan givare och mottagare. Visserligen säger utskottet att det bör finnas möjlighet att bevisa motsatsen, men man kan med fog fråga sig, om inte bevisbördan där borde vara omkastad. När utskottet säger att det inte är på grund av arbetsgivarens skatterättsliga status som avdrag vägras utan i stället därför att pengarna ansetts ha utgjort ersättning för utfört arbete är väl det en skenfäktning. I själva verket är det ju just den omständigheten, att det mellan givare och mottagare finns ett led — en organisation i detta fall — där givaren är intressent och mottagaren anställd, som har fött tanken på presumtion att medlen lämnas såsom ersättning för utfört arbete i stället för periodiskt understöd, för vilket alla kriterier eljest torde vara uppfyllda.

Bakom utskottets inställning skymtar klart åsikten att främjandet av allmännyttiga eller liknande ändamål inte bör ske i form av lättnader vid beskattningen utan i form av bidrag. Det är förvånande att man hellre än att bevilja en enskild person skattelättnad för att han av egna medel bidrar till något, som eljest det allmänna skulle påta sig

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

ansvaret för, låter det allmänna stå för hela kostnaden. Detta synsätt gagnar verkligen icke vare sig det allmännas intresse eller de enskilda människorna som i sin egenskap av skattebetalare får svara för utgifterna i stället.

En självklar inställning från det allmännas sida borde i stället vara att vilja ge en särskild uppmuntran — och som sådan kan en skattelättnad onekligen fungera — till sådana människor som genom sin offervilja vill betala för vad samhället eljest skulle ha fått bekosta.

Till sist skulle jag vilja framhålla att det naturligtvis inte från någon sida är fråga om att försöka skapa möjligheter till att genom skentransaktioner av olika slag komma undan beskattning. Samtidigt måste det dock vitsordas att problemet inte är helt komplikationsfritt, men den omständigheten att det finns någon komplikation i en fråga utgör inget motiv för att avfärda hela frågan som sådan.

Anledningen till att reservanterna inte anslutit sig till ett förslag om ändring av lagtexten omedelbart är den att man vill ha en översyn av frågan; därvid inkluderande just de komplikationer som denna fråga onekligen rymmer. Men den inställningen är fjärran från ett avvisande av hela problemet.

Jag tycker att man skulle kunna kosta på sig att i enlighet med vad som anförts i reservationen hemställa om utredning av frågan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Dickson* (h) och fröken *Elmén* (fp).

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Det låter nog ganska bestickande när man resonerar som så att avdrag inte får göras för bidrag till missionärer. Men så enkelt är inte problemet. Låt mig först erinra om att riksdagen ett flertal gånger under de senaste åren har avslagit motion med

yrkande om avdragsrätt för direkta bidrag till allmännyttiga, religiösa och liknande ändamål. Riksdagen har då på bevillningsutskottets förslag uttalat bl. a., att ett sådant medgivande skulle innebära — och det är alldeles uppenbart — en klar avvikelse från grundläggande principer i vår skattelagstiftning. Man har menat att skall vi främja allmännyttiga eller liknande ändamål bör vi i stället göra det genom direkta bidrag från det allmännas sida.

Avdragsrätt för utbetalningar till ändamål av detta slag skulle för övrigt med hänsyn till progressionen i beskattningen särskilt gynna ändamål, till vilka högre inkomsttagare vanligtvis lämnar bidrag. Härtill kommer att åtskilliga ändamål av ideell och kulturell art har privilegierad ställning i beskattningshänseende.

Det regeringsrättsutslag som utskottet talar om i sitt betänkande avsåg ett fall, där en person via en svensk församling till utomlands verksamma missionärer hade utbetalat sammanlagt 7 000 kronor. Dessa missionärer hade ingen lön från församlingen utan de erhöll ersättning för sin verksamhet genom gåvor och bidrag och, som man vill göra gällande, genom periodiska understöd. I regeringsrättens utslag vägrades givaren rätt att göra avdrag för dessa bidrag enligt bestämmelserna om periodiskt understöd därför, säger regeringsrätten, att dessa utbetalningar till missionärerna måste anses vara lön och inte sådana individualiserade periodiska understöd, för vilka man enligt förordningen har rätt till avdrag vid beskattningen.

I det fall som motionärerna åberopat hade missionärerna lön, men där ansåg regeringsrätten att man inte kunde tillmäta detta någon avgörande betydelse, ty här ansåg man att bidraget hade utgått till vederbörande därför att de var missionärer och inte därför att de var personliga vänner till givaren eller dylikt och att bidraget sålunda inte föll

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

under bestämmelserna för periodiskt understöd.

Det är ju uppenbart att det, om motionärernas yrkande bifölls, skulle bli risk för att man kringgår bestämmelserna om periodiskt understöd genom att i stället för att ge bidrag till organisationerna — då man inte har rätt till avdrag vid beskattningen — ge bidrag till enskilda personer inom organisationerna i form av lön eller genom erläggandet av medlemsavgifter, ja vad som helst. På detta sätt skulle man kunna ge föreningar och organisationer bidrag, för vilka bestämmelserna inte medger avdrag vid beskattningen.

Detta erkänner också reservanterna i det att de inte yrkar bifall till motionärernas förslag. Jag tyckte att herr Berglund sade att man yrkar en utredning. Det gör inte motionärerna, det är reservanterna som gör det. Reservanterna vill helt enkelt inte biträda motionärernas yrkande. Reservanterna vill att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall »anhålla om utredning rörande de frågeställningar som i reservationen berörs».

Utskottsmajoriteten vill inte tillstyrka motionerna helt enkelt därför att om man införde en sådan bestämmelse skulle man beta skattedomstolarna möjligheterna att i varje särskilt fall pröva om en utbetalning verkligen är ett periodiskt understöd i förordningens mening eller inte. Det skulle — det måste man väl ändå medge — skapa stora möjligheter att kringgå lagstiftningen. För oss som varit med om att icke medge rätt till avdrag för periodiskt understöd till allmännyttiga, religiösa och liknande ändamål är det därför en naturlig sak att yrka avslag på motionerna. Ett bifall till motionerna skulle helt enkelt resultera i att man skulle kunna yrka avdrag för alla möjliga utbetalningar såsom för periodiskt understöd, och det kan inte vara rimligt.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tyckte att bevillningsutskottets talesman hade svårt att utreda dessa förhållanden, och jag måste medge att frågan kanske inte är så lätt. Det yrkande som nu har framställts — och som även tidigare framställts i kammaren — om avdragsrätt för gåvor som är avsedda som direkta bidrag är en sak, periodiskt understöd är en annan sak. Jag poängterade i mitt första anförande att den organisation som de ifrågavarande missionärerna tillhör har framhållit att missionärerna fått ut full lön. Några personer vill nu lämna dem understöd för att bereda dem möjligheter att åstadkomma någonting som deras lön inte räcker till för. Jag angav i mitt första anförande vad det kunde gälla.

Reservanterna har inte helt instämt i motionärernas yrkande. Vi motionärer har emellertid instämt med reservanterna därför att vi önskar få klarhet i dessa frågor. Att det nu gäller missionärer bör inte vara på något sätt diskriminerande. Vi vill ha en objektiv utredning av frågan. Eftersom det nu tydligen råder sådan oklarhet är det lämpligaste sättet att skapa sådan klarhet att begära en utredning, så att linjerna klarnar och vederbörande vet vad de har att rätta sig efter i förekommande fall.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Utskottets talesman blandade ihop två olika frågor. Frågan om avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål får vi tillfälle att diskutera senare här i kammaren med anledning av motioner som föreligger och som just nu behandlas i bevillningsutskottet. Beträffande den frågan har herr Brandt och jag olika uppfattningar, men den får vi alltså diskutera senare.

Den fråga som vi nu skall behandla är den rätt som finnes i nuvarande lagstiftning för en person, som ger ett periodiskt understöd till en annan person,

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

att göra avdrag för detta understöd i sin deklaration under det att mottagaren får ta upp det som skattepliktig inkomst i sin deklaration. Från denna regel göres det undantaget — vilket har berörts tidigare — att understödet inte får utgå för studier. För övrigt finns alltså en allmän rätt till avdrag för periodiskt understöd. Vad motionärerna pekar på är det förhållandet att skattemyndigheterna ibland tycks bedöma saken så, att denna rätt, som nu enligt lag tillkommer varje svensk medborgare, inte skall gälla understöd till anställda i organisationer. Det kan därvid röra sig om missionärer i missions-sällskap, idrottsinstruktörer i idrotts-föreningar o. s. v. Man förutsätter nämligen att det i sådana fall inte är fråga om något verkligt periodiskt understöd utan om ett bidrag till organisationen som sådan.

Det är självklart att om man i lagstiftningen inte tillåter avdrag för understöd till organisationer, skall man inte öppna någon väg till missbruk och kringgående av lagstiftningen om periodiskt understöd. Därför är det, som jag framhöll när vi diskuterade denna fråga i bevillningsutskottets avdelning, fullt klart att om en anställd i en organisation får en sänkning av sin lön och i stället får ett motsvarande belopp som periodiskt understöd är detta ett kringgående av lagen och avdragsrätt skall inte beviljas.

Men i det rättsfall som tagits upp i motionen hade mottagarna av det periodiska understödet samma lön som en rad andra missionärer som var anställda på samma missionsfält. De fick detta periodiska understöd utöver lönen. Det var alltså, tycker motionärerna, fullständigt klart att detta var ett periodiskt understöd i lagens mening. Då skall inte det förhållandet att de är anställda i organisationer leda till att inte reglerna om avdragsrätt för givare av periodiskt understöd tillämpas.

Herr Brandt sade en sak som förväna-

de mig utomordentligt, nämligen att ett bifall till reservationen skulle beta skattemyndigheterna möjligheterna att i varje särskilt fall pröva, om det verkligen är fråga om ett periodiskt understöd. Det skulle inte alls bli fallet. Vad vi i reservationen vill säga är att missionärer och andra som är anställda i organisationer skall ha samma rätt som andra svenska medborgare att motta sådana periodiska understöd som är avdragsgilla för givaren. Det är det som motionen och reservationen går ut på. Skattedomstolarna skall betrakta sådana periodiska understöd på precis samma sätt som alla andra periodiska understöd, och för samtliga fall gäller att det skall prövas, om de uppfyller de kriterier som anges i lagen.

Det är därför som ett bifall till reservationen inte på något sätt berör den stora principfrågan om avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål där vi kan ha olika uppfattningar. Ett bifall till reservationen innebär bara att ledamöterna i denna kammare säger att missionärer och andra som är anställda i ideella organisationer skall ha samma rätt som andra svenska medborgare.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag vet inte hur herr Gustafson lyssnat på mig. Han säger att jag har blandat ihop två frågor. Jag har redogjort för bestämmelserna rörande rätten att göra avdrag för periodiskt understöd till allmännyttiga, religiösa och ideella organisationer, vilket inte är tillåtet. Sedan har jag redogjort för att man här vill att riksdagen skall fatta ett beslut som innebär att man kringgår den bestämmelsen. Man skulle kunna på en omväg ge dessa organisationer bidrag genom att man ger direkt till personer inom organisationen. Jag tror att varenda en av kammarens ledamöter är på det klara med att man därigenom skulle ge ett finger åt ett sådant kringgående av bestämmelserna som

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

skulle innebära att varenda ideell, religiös och allmännyttig organisation skulle kunna på en omväg få bidrag av personer som har råd att ge dem sådana, varefter givarna skulle få göra avdrag för dessa bidrag. Så ligger det till.

Herr Gustafson säger att reservanterna vill ingenting annat än att ifrågavarande givare skulle få rätt att göra avdrag för periodiskt understöd enligt bestämmelserna i skattelagstiftningen. Jag har aldrig sagt att man bör vägra avdragsrätt för periodiskt understöd enligt gällande bestämmelser. Emellertid måste väl ändå skattemyndigheterna ha rätt att bedöma, om periodiska understöd går till dessa organisationer, för vilket ändamål man inte får göra avdrag, liksom om det är fråga om avdrag för periodiska understöd till studerande ungdom, vilka ej heller är avdragsgilla. Skattemyndigheterna skall ha rätt och skyldighet att göra den bedömningen.

Nu säger vi — det gör inte bara jag utan jag redogör för vad utskottet sagt — att ett bifall till motionen skulle beta skattemyndigheterna möjligheten att bedöma frågan på det sätt de tidigare har gjort, därför att ett sådant beslut av riksdagen skulle helt enkelt innebära att riksdagen gjort ett medgivande. Skattemyndigheterna skulle därefter ha att bedöma yrkanden om rätt till avdrag för periodiska understöd på ett annat sätt än tidigare. Ett beslut av riksdagen som skulle innebära ett sådant medgivande anser vi skulle skapa svårigheter och krångla till det hela på ett sätt som lagstiftningen inte har avsett.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Brandt vågar inte vara med om att ge missionärer och anställda i ideella organisationer samma rätt som andra svenska medborgare har, därför att då skulle varenda religiös och ideell organisation missbruka bestäm-

melserna, säger han. Det är en anklagelse som herr Brandt utslungar mot dessa organisationer som innebär att han påstår att de skulle ge falska uppgifter till taxeringsmyndigheterna. Har herr Brandt insett vidden av vad han sagt?

Jag vill upprepa att om reservationen bifalles kommer skattemyndigheterna att ha möjlighet att bedöma dessa periodiska understöd på precis samma sätt som alla andra periodiska understöd. Jag är den förste att säga att på detta område liksom på alla andra skall givetvis skattemyndigheterna undersöka om det är fråga om periodiskt understöd i skattelagstiftningens mening. Det är självklart. Den prövningen skall vara lika i samtliga fall. Det är därför jag tycker att ett bifall till reservationen, efter vad vi hört av herr Brandt, är mer angeläget än någonsin tidigare.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg använder metoder som jag sett tillämpas många gånger här i kammaren mot politiska debattanter, men det imponerar inte på mig om någon står och säger, att motståndaren har en helt annan uppfattning än han har. Jag tycker det är en debattmetod som herr Gustafson kan behålla för sig själv. Det är inte fråga om att ge bidrag till missionärer eller ej, men jag förstår att det är populärt att säga, att herr Brandt inte ville medge avdragsrätt för bidrag till missionärer.

Det är inte fråga om missionärer eller andra, utan skattemyndigheterna har enligt regeringsrättens utslag vägrat rätt till avdrag för periodiskt understöd i visst fall, och när herr Gustafson i Göteborg inte accepterar detta, betyder det att han måste mena att skattemyndigheterna förfarit oriktigt. Nu vill han att riksdagen skall uttala att skattemyndigheternas beslut är felaktigt. Riksdagen skall med andra ord antingen tolka den lagstiftning som finns och säga att skat-

Rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall

temyndigheterna har beslutat fel eller också är det ett fel på lagstiftningen och då skall vi ändra den.

Jag har sagt, att regeringsrätten inte har medgivit avdrag på grund av sin bedömning enligt nuvarande lagstiftning och att vi inom utskottsmajoriteten ansett, att riksdagen bör vara försiktig med att göra ett uttalande som kan få konsekvenser som i varje fall utskottsmajoriteten inte önskar. Jag vill emellertid understryka vad jag tidigare sade, nämligen att för dem som menar att man skall införa rätt att ge bidrag till allmännyttiga, religiösa och ideella föreningar är det naturligtvis alldeles ypperligt om riksdagen går med på detta, ty då spricker ju hela det ställnings-tagande som man gjort tidigare.

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! Detta måste vara fel. Reservationen går ju ut på att riksdagen skall begära en utredning. Den kan inte på något sätt inverka på taxeringsmyndigheterna i detta fall, utan när utredningen är klar kan taxeringsmyndigheterna handla mera enhetligt än vad de nu kan.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att taxeringsmyndigheterna i det förekommande fallet har olika åsikter. Taxeringsnämnden har godkänt avdraget, men prövningsnämnden avslag på grundval av taxeringsintendentens yttrande. Sedan klagan framförts till kammarrätten godkändes taxeringsnämndens beslut. Därefter gick ärendet upp till högre instans med påföljd att det blev avslag. Här ser man så diffust myndigheterna bedömer just denna sak. Det är ju inte fråga om att riksdagen skall göra något uttalande som kan bereda svårigheter för taxeringsmyndigheterna vid bedömningen av denna fråga, utan det hela går ut på en utredning som skall försöka göra det lättare för taxeringsmyndigheterna att handla i förekommande fall.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Med hänsyn till vad herr Berglund sade nyss tror jag att även skattejuristerna har ett stort intresse av att det på denna punkt blir ett klarläggande i lagstiftningen.

Herr NILSSON i Agnäs (h):

Herr talman! När jag lyssnade till herr Brandts första anförande fylldes jag med beklämning. Herr Brandt tycks tro att landet är fullt av människor som spanar efter tillfällen att kringgå lagar och förordningar och att bedraga staten på skatter och att det då främst skulle vara fråga om människor med kristen och ideell inriktning.

Jag skulle vilja uttala min protest mot ett sådant påstående. Och samtidigt kan jag dämpa herr Brandts oro. Genom mitt yrke och tjugo års resor bland kristna människor har jag träffat många av den typ det här gäller och jag tror att det skulle gå bra med en sådan ordning som föreslås i motionen.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag tillåter mig påpeka att regeringsrättens ifrågavarande utslag inte innehåller någon formulering som innebär en desavuering av missionärerna. Regeringsrätten säger att »på grund av omständigheterna i målet» har regeringsrätten kommit till den uppfattningen att rätt till avdrag för periodiskt understöd icke skall medges.

Sedan vill jag erinra om att det här inte gäller frågan om bidrag till de kristna organisationerna eller ens till missionärsverksamheten över huvud taget. Vad vi inom utskottsmajoriteten är rädda för är — och därvid stöder vi oss på de bedömningar och undersökningar som regeringsrätten gjort i det berörda målet — att man skall råka in i ett tillstånd, då vilken organisation som helst med allmännyttiga, ideella eller religiösa ändamål kommer att i

Rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension

lön utbetala endast 75 eller 50 procent av det belopp som de anställda rätteligen skall ha och låta resten utgå i form av periodiskt understöd.

Jag har bara velat nämna detta som ett exempel på de många möjligheterna att kringgå sådana avdragsbestämmelser utan att skattemyndigheterna kan göra något åt saken.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Nej, frågan gäller inte, herr Brandt, de periodiska understöden till organisationerna, utan — såsom jag har sagt så många gånger förut — kravet på att de anställda i organisationerna skall ha samma rätt som alla andra svenska medborgare.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Berglund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 108 ja och 107 nej, varjämte 1 av kammarens le-

damöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8

Rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning inom familjebolag till pension.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Under ett flertal år har den föreliggande frågan, alltså om rätt till avsättning för pensionering då det gäller huvuddelägare i ett företag, varit föremål för riksdagens behandling. När den borgerliga delen av bevillningsutskottet denna gång inte har reservationsvis fullföljt motionens yrkande beror det därpå att den utredning som för närvarande arbetar kan beräknas framlägga sitt betänkande under innevarande vårsession. Därför har vi nöjt oss med att foga en blank reservation till bevillningsutskottets betänkande i ärendet.

Jag vill nu endast i korthet understryka att det uppkommer utomordentligt stora olägenheter genom att en huvuddelägare som arbetar inom familjeföretaget inte kan inrymmas i det pensionssystem som omfattar företagets övriga anställda. I längden blir detta förhållande ohållbart, bl. a. därför att vissa företag därigenom förhindras att fullgöra tidigare åtaganden beträffande avsättningar till PRIFonderna för sina övriga tjänstemän. Denna situation uppstår när ett företag har en äldre pensionsstiftelse, vari även ingår ett pensionsåtagande för huvuddelägare som arbetar i företaget. Så länge det finns kvar en behållning i

Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.

den gamla fonden, som är avsedd för dessa kategoriers pensionering, får man icke göra några nya avsättningar till de fria fonderna för företagets vanliga anställda.

Den civilrättsliga lagen om fondförvaltning samt bestämmelserna om avsättning till pensionsstiftelse strider här emot varandra. Enligt den civilrättsliga lagen har man inte rätt att ur de gamla fonderna ta de belopp som erfordras för att uppfylla påtagna pensionsförpliktelser. Därför kan man inte göra de avsättningar som är nödvändiga för att företaget skall kunna uppfylla sina åtaganden enligt överenskommelse som träffats t. ex. mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Industrijänstemannaförbundet. Jag hoppas att utredningens betänkande blir positivt, i varje fall så till vida att också de huvuddelägare som arbetar i företaget inrymmes i pensionsbestämmelserna.

När utredningens betänkande lagts fram, är det också ytterligt angeläget att hela ärendet avgöres mycket snabbt här i riksdagen, eftersom man inom näringslivet nu börjar få mycket svårt att klara gjorda pensionsåtaganden.

Med det anförda har jag velat motivera varför det till föreliggande utskottsbetänkande endast har fogats en blank reservation, och jag har, herr talman, inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Eftersom jag är huvudmotionär hade jag tänkt att säga några ord i denna fråga, men efter herr Magnussons i Borås anförande kunde jag kanske nöja mig med att bara instämma i vad han sade.

När bevillningsutskottet nu enligt riksdagsberättelsen tillkännager att pensionsutredningen kommer att lägga fram sitt betänkande redan under vårriksdagen, får vi väl avvakta vad utredningen kommer att säga i denna fråga. Jag utgår ifrån att utredningen

inte kan underlåta att beakta de synpunkter vi anfört i vår motion. Jag vill endast betona att vi motionärer har ansett den fråga det här gäller som mycket beaktansvärd. Mig veterligen har heller ingen med faktiska bevis kunnat styrka att missbruk av avdragsreglerna har förekommit, utan hela resonemanget i det avseendet har varit grundat på farhågor.

Herr talman! I likhet med föregående talare skall jag avstå från att här ställa något yrkande. Jag avvaktar i stället vad utredningen kommer att skriva i sitt betänkande.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 5 av herrar *Wikberg* och *Eric Carlsson* samt II: 6 av herr *Jonasson m. fl.*, vari hemställdes,

1. att riksdagen måtte besluta, att täckdikningskostnad upp till 1 000 kronor vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet finge avdragas i sin helhet ett och samma beskattningsår i enlighet med vad i motionerna anförts, samt

2. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

II) de likalydande motionerna I: 35 av herrar *Isacson* och *Nils-Eric Gustafsson* samt II: 41 av herr *Elmwall*

Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.

m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte antaga i motionerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), enligt vilket förslag avskrivningsunderlaget för skogsvägar skulle bestämmas till två tredjedelar av anläggningskostnaden;

III) de likalydande motionerna I: 63 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 83 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*; ävensom

IV) de likalydande motionerna I: 302 av herrar *Yngve Nilsson* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 373 av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Stiernstedt*.

Utskottet hemställde,

A) *beträffande avdragsrätt för täckdikningskostnad*

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 5 av herrar *Wikberg* och *Eric Carlsson* samt II: 6 av herr *Jonasson m. fl.*, måtte antaga av utskottet framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 b och punkt 7 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

B) *beträffande avskrivningsunderlaget för skogsvägar*

att de likalydande motionerna I: 35 av herrar *Isacson* och *Nils-Eric Gustafsson* samt II: 41 av herr *Elmwall m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) *beträffande avdragsrätt för kostnader för nyanlagd skogsplantering*

att de likalydande motionerna I: 63 av herr *Sveningsson m. fl.* och II: 83 av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D) *beträffande avdragsrätt för omplantering av fruktträd*

att de likalydande motionerna I: 302 av herrar *Yngve Nilsson* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 373 av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Stiernstedt* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

beträffande avdragsrätt för täckdikningskostnad

I) av herrar *John Ericsson*, *Einar Eriksson*, *Wärnberg*, *Tage Johansson*, *Hellebladh*, *Brandt*, *Allard*, *Engkvist*, *Asp* och *Andersson* i Essvik, vilka ansett att utskottet under punkt A) bort hemställa,

att de likalydande motionerna I: 5 av herrar *Wikberg* och *Eric Carlsson* samt II: 6 av herr *Jonasson m. fl.* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

beträffande avskrivningsunderlaget för skogsvägar

II) av herrar *Stefanson*, *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson*, *Billman*, *Mattsson*, *Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo*, *Eriksson* i Bäckmora och *Enskog*, vilka ansett att utskottet under punkt B) bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 35 av herrar *Isacson* och *Nils-Eric Gustafsson* samt II: 41 av herr *Elmwall m. fl.* måtte antaga i reservationen framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 2 av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

beträffande avdragsrätt för omplantering av fruktträd

III) av herrar *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag hoppas att ingen har något emot att jag här fattar mig mycket kort. Detta är ju en så gammal fråga att det är omöjligt att anlägga några nya synpunkter på den.

Beträffande avskrivningstiden ber jag att få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr *John Ericsson m. fl.* I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Beträffande reservationen om täck-

Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.

dikningsanläggningar vill jag bara tillägga att varaktighetstiden för sådana anläggningar ju är relativt lång, och om vi därför skulle bifalla motionsyrkandet i det fallet, så skulle det innebära ett avsteg från eljest tillämpade principer vid beskattningen. Detta är egentligen den främsta motiveringen för vårt avslagsyrkande. Privat har jag tillåtit mig säga till motionärerna att de väl kunde försöka att föreslå en kortare tid, möjligen fem år. Jag vet dock inte om det går. Men för närvarande kan jag tyvärr inte göra annat än att yrka bifall till utskottets hemställan utom beträffande avdragsrätt för täckdikningskostnad där jag som sagt yrkar bifall till reservationen av herr John Ericsson m. fl.

Herr VIGELSBO (cp):

Herr talman! Herr Brandt gjorde här en beställning av hur vi skall motionera nästa gång, och jag ifrågasätter det riktiga i det, även om jag inte är alldeles oförstående för att vi kan komma att göra som herr Brandt föreslog. Det är emellertid en sak som vi måste diskutera närmare.

Vad beträffar anläggningskostnaderna för skogsbilvägar, så är avskrivningsunderlaget för sådana vägar för närvarande en tredjedel. Vi har upprepade gånger gjort framställningar om att detta underlag skulle höjas till två tredjedelar. Som herr Brandt framhöll diskuteras inte heller den frågan nu för första gången, utan den har varit uppe till behandling flera gånger tidigare.

Men de som nu står för utskottsbetänkandet sade i bevillningsutskottet, att de inte var övertygade om att det var rättvist och riktigt med en tredjedel, men så har det blivit fastslaget en gång och då är det bäst att vi vidhåller det. Man är då tillbaka till vad herr Brandt alltid redovisar som underlag för sin ståndpunkt, nämligen att den gällande ordningen är så gammal och

bra att vi inte skall rubba den. Det är egendomligt i denna omvandlingens tid att den ståndpunkt man en gång intagit till varje pris skall bibehållas i fortsättningen.

Det finns motiveringar för vårt önskemål att avskrivningsunderlaget skall höjas till två tredjedelar av anläggningskostnaden. Vi har förut angivit som ett skäl att en skogsväg innebär sänkta transportkostnader. Den beskattningsbara inkomsten av skogsbruket måste följaktligen bli större, vilket måste innebära en inkomstförbättring för såväl stat som kommun.

Senare har ett annat skäl tillkommit, som jag förstår att bevillningsutskottets majoritet inte har upptäckt därför att förhållandena nu har blivit annorlunda. Det är den ökade förslitningen av skogsvägnätet som uppkommer med anledning av att turisttrafiken också har tagit skogsbilvägarna i anspråk. De enskilda har inte heller haft förstånd att sätta upp förbudsskyltar vid infarterna till sådana vägar — det är ju förbehållet bolagen och domänverket. De enskilda har ansett som sin plikt och skyldighet gentemot samhället och medborgarna att hålla dylika vägar öppna. Då tycker jag det vore en samhällets skyldighet att också visa litet större generositet i fråga om skatteunderlaget.

Skogsvägarna användes för tung lastbilstrafik, eftersom lastbilarna nu kan komma in på vägarna och hämta virket. Dessa bilar är tunga, och förslitningen blir därefter. Därtill kommer den ökade trafiken av friluftsmänniskor och bärplockare. Vi har här två olika faktorer som medverkar till att förslitningen blir större på skogsvägnätet. Jag tycker att det inte vore mer än rätt och riktigt att avskrivningsunderlaget under sådana förhållanden fick höjas till den nivå som vi motionärer och reservanter har föreslagit.

Jag ber följaktligen, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Stefanson

Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m. m. fl. till detta utskottsbetänkande förgade reservationen under punkten B.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag kan instämma med herr Vigelsbo beträffande skogsbilvägar. I dagens läge sker det ju oerhört stora rationaliseringar på skogsbruksområdet och det måste därför vara rimligt att man i något större utsträckning låter kostnaderna för skogsbilvägarna utgöra ett avskrivningsunderlag. Man har ju även inom bevillningsutskottets majoritet den uppfattningen, alldestund vi redan i dag har rätt till en tredjedel. Vi menar att man bör höja till två tredjedelar, och det är därför som jag nu ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan utom i punkten B beträffande avskrivningsunderlaget för skogsbilvägar.

Beträffande täckdikningskostnaderna har bevillningsutskottet funnit anledning att bifalla en motion, som avser att små kostnader för täckdikningar — upp till 1 000 kronor — skulle få avdragas direkt i stället för genom en tioårig amortering. Det är utslutande av praktiska skäl, såväl för de skattskyldiga som för taxeringsmyndigheterna, som bevillningsutskottets majoritet har stannat för att bifalla denna motion. På den punkten yrkar jag således bifall till utskottets hemställan.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! I föreliggande betänkande har bevillningsutskottets majoritet under punkten A tillstyrkt ett par motioner om avdragsrätt för täckdikningskostnader upp till 1 000 kronor. Enligt nu gällande bestämmelser får kostnader för nyanläggning och omläggning av täckdikning avskrivas med 10 procent per år under en tioårsperiod. I det motionspar som tillstyrkts av utskottsmajoriteten har motionärerna pekat på det administrativa krångel i taxeringsarbetet, som måste vara förenat med uppförande av relativt små täckdiknings-

kostnader på en tioårig värdeminskingsplan. I många fall rör det sig om några tiotal kronor som vederbörande jordbrukare årligen skall uppföra på en bilaga till deklarationen och som sedan taxeringsnämnderna har att granska.

Jag tycker detta är att i onödan tynga taxeringsarbetet. Det skulle innebära en betydande förenkling om kostnader för täckdikningsanläggningar på upp till 1 000 kronor finge avdragas med en gång.

Nu uttalar reservanterna — och deras talesman herr Brandt har ju givit uttryck åt synpunkterna här i kammaren i dag — att motionerna kan ha visst fog för sig men att bifall till dem skulle innebära ett avsteg från gällande beskattningsprinciper, varför förslagen inte skulle gå att genomföra. Att det är fråga om ett visst avsteg från gällande principer kan ni reservanter ha rätt i, herr Brandt. Vi i utskottet som tillstyrkt motionerna är också fullt medvetna om att det skulle bli ett visst avsteg — det är ingen nyhet för oss. Men å andra sidan måste jag fråga mig, om det är riktigt att vara så fastlåst vid principer som ni reservanter tycks vara, herr Brandt — så fastlåst att man nödgas avstå från vettiga förenklingar i ett förut komplicerat taxeringsförfarande. Genom den av oss föreslagna ordningen skulle både tid och kostnader sparas, något som mer än väl bör uppväga att ett litet avsteg från principerna måste göras.

Det är väl också dessa fördelar som gjort att såväl riksskattenämnden som ett flertal länsstyrelser förordat en sådan här förenkling i fråga om avdraget för kostnader för täckdikningsanläggningar. Och inte menar väl herr Brandt att riksskattenämnden och skatteexpertisen på länsstyrelserna inte skulle värda sig om beskattningsprinciperna? Jag tycker, att när dessa instanser kan förorda ett tillvägagångssätt som det av motionärerna föreslagna för att ernå förenklingar i taxeringsarbetet, så bor-

Rätt till avdrag för kostnader för täckdikningsanläggningar och skogsvägar, m. m.

de inte ni reservanter, herr Brandt, behöva hysa några betänkligheter inför åtgärden.

Herr talman! Jag ber att med det sagda få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten A.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag har icke så mycket att tillägga utöver vad de föregående talarna anfört. Onekligen är dock uttalandet i reservation I: »I och för sig finner utskottet alla åtgärder, som är ägnade att medföra förenklingar i deklara-tions- och taxeringsförfarandet, värda beaktande», något haltande med hänsyn till att reservanterna likväl icke ansett sig kunna tillstyrka den föreliggande motionen under punkten A.

Men det var egentligen inte för detta som jag begärde ordet. Anledningen var i stället framför allt att jag ville ställa en fråga till herr Brandt, som talade för reservation I. I denna står bl. a. följande: »Därtill kommer att motionärernas förslag kan inbjuda till investeringar, som från tekniska och ekonomiska synpunkter är mindre lämpliga, genom att täckdikningarna utföres i etapper i syfte att uppnå största möjliga fördelar vid beskattningen.» Om man gör ett sådant uttalande, måste man stå ganska främmande för förhållandena inom jordbruket. Det finns ingen jordbrukare som har råd eller har det så gott ställt, att han har möjligheter att på detta sätt dela upp täckdikningsanläggningarna på flera år bara för att få mindre skatt.

Reservanternas uttalande går alltså ut på att jordbrukarna skulle kunna genomföra dessa anläggningar på ett mera kostnadskrävande sätt än vad som är nödvändigt bara för att få en lindrig beskattning. Men jordbrukarna får ändå själva stå för största delen av kostnaderna för anläggningarna och de förlorar alltså mest själva på detta förfarings-sätt.

Det som föranledde detta påpekande

var framför allt vad herr Eriksson i Bäckmora sade rörande de mindre anläggningar av detta slag som utföres. Alla de som arbetar inom denna bransch kan intyga, att det ofta är fråga om gemensamma täckdikningsföretag, i vilka en enskild person berörs endast till en liten del. Under sådana förhållanden är det mycket väsen för ingenting att ha en avskrivningsplan på en tioårsperiod.

Naturligtvis kan även mindre täckdikningsarbeten i kompletteringssyfte vara angelägna. I sådana fall tycker man att den lilla förenkling som föreslås i föreliggande motion borde vara möjlig att genomföra.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation II under punkten B. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Brandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av herr John Ericsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom appressning. Herr talmannen tillkännagav, att

Penning- och valutapolitiken

han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 103 ja och 108 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen I) av herr John Ericsson m. fl.

Ordet lämnades på begäran till

Fru JÄDERBERG (s), som yttrade:

Herr talman! Jag avsåg att rösta nej Herr råkade trycka på båda knapparna, så att voteringsmaskinen markerade »avstår».

Punkten B

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels också på bifall till reservationen II); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen II) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 106 nej, var-

jämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna C och D

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10

Penning- och valutapolitiken

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkten 1**Penning- och valutapolitiken**

Sedan punkten föredragits yttrade:

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Det finns en blank reservation i bankoutskottets utlåtande nr 5. Den gäller den del av utlåtandet som berör det kommunala upplåningsbehovet.

Det sägs i utlåtandet: »Det kommunala upplåningsbehovet har vuxit kraftigt under senare år. Den främsta anledningen härtill har givetvis varit den kommunala investeringsexpansionen. För bedömningen av kommunernas önskemål om krediter föreligger endast ett osäkert material. Kommunerna torde emellertid under kommande år fortsätta att ställa höga anspråk på krediter, och svårigheterna att tillgodose önskemålen kan bedömas förbli stora.» I detta kan man helt instämma. Jag tror att utskottets farhågor för att kommunerna kommer att få stora svårigheter med sin upplåning för detta år kommer att bli besannade. Erfarenheterna vitsordar detta eftersom man redan nu har utomordentligt stora svårigheter i många kommuner.

Sedan görs i utlåtandet ett uttalande som har föranlett denna blanka reservation. I utlåtandet hänvisar man näm-

Penning- och valutapolitiken

ligen här till vad riksbanksfullmäktige i sitt yttrande om den markpolitiska utredningens betänkande har skrivit om att det kommunala skatteuttaget skall utgöra en av fördelningsgrunderna för utlåningen till kommunerna. I detta fallet har utskottet varit mildt i sin skrivning och betecknat det som rimligt att »hänsyn även av detta slag tages vid tillämpningen av rådande emissionskontroll».

Jag tror att det är ett stort fel att betrakta skatteunderlaget som mätare av kommunernas rimliga lånebehov. Den mätaren är i varje fall fullkomligt missvisande för innevarande år, eftersom de kommunala staterna redan är fastställda och man alltså först kan få en ändring 1966 vilken i så fall inte slår ut förrän hela det året har gått och kommunerna fått in sina skattepengar. Under det budgetår vi här framför allt har att behandla skulle det bli ytterst liten påverkan av en skattehöjning 1966.

Kommunerna har ju olika villkor, och skattetrycket i olika kommuner har skiftande orsaker. Vissa kommuner har låga driftkostnader och ett högt sparande och låg utdebitering. Utdebiteringen är alltså inte någon mätare av vad kommunen verkligen sparar. Vissa kommuner har ju ålagt genom statliga beslut investeringar som de själva inte kan bestämma över. Jag vill peka på den skolreform vi genomfört och som ålägger kommunerna att göra mycket stora investeringar i skolbyggnader och annat. Lokaliseringsfrågans lösning kommer naturligtvis också att påverka vissa kommuner till att göra investeringar av en storleksordning som eljest inte är normal och som det vore ganska orimligt att ta ut av skattebetalarna första året. Ett högt skattetryck dämpar ju också företagarnas intresse för att lokalisera företaget till kommunen.

Om man nu skall försöka tolka den bestämmelse som fullmäktige i riksbanken föreslår skulle den väl betyda att vissa kommuner blir tvingade att

företa skattehöjningar för att säkerställa sig inför investeringar, som de normalt inte skall betala med skattemedel och som är beroende av från kommunens sida ovidkommande statliga bestämmelser.

Om kommunens ekonomi är sund eller inte, det kan man aldrig utläsa av skatteuttaget. Om man däremot skall bedöma hur en kommun självfinansierar sig, måste man se relationen mellan skatteuttag och den del av skattepengarna som användes till direkta investeringar eller besparingar.

Kommunernas ekonomiska återhållsamhet kommer givetvis också att motverkas av en regel som gör att höga skattesatser ger förmåner på lånemarknaden. Det betyder att en kommun för att säkerställa sig kommer att höja skatterna, inte bara för att kunna självfinansiera en del av sina investeringar utan dessutom för att komma ut på lånemarknaden. Detta kommer att få till följd ett ytterligare ökat tryck på selsättningen.

Den påverkan allt detta kan få på kommunernas utdebiteringar är olycklig. Jag tycker att kommunerna själva skall bedöma hur stor skatt de skall ha. Det kan inte vara rimligt att genom bestämmelser på lånemarknaden bakvägen påverka kommunerna och kringskära deras självbestämmanderätt på sådant sätt.

Nu är visserligen utskottets skrivning ganska mild på denna punkt. Men det ligger en stor fara i att föra in en sådan tankegång. Vill man ha något sätt att urskilja de kommuner vilkas ledning inte känner sitt fulla ansvar skulle man ha fått en bättre mätare om man tagit fasta på hur mycket kommunerna sparar i stället för att se på hur mycket de debiterar ut.

Herr talman! Beroende på utskottets milda skrivning har dessa erinringar icke föranlett annat än en blank reservation, och jag har nu blott velat anföra dessa synpunkter.

Penning- och valutapolitiken

Herr BERGLUND (fp):

Herr talman! Man kan naturligtvis anföra olika synpunkter i denna fråga. I detta fall måste jag anmäla en mening som avviker från den herr Larsson i Umeå framförde. Endast på den punkt som här har redovisats har bankoutskottet haft annan mening. För att kunna effektuera de beställningar som riksdagen givit kommunerna, inte minst beträffande utbyggandet av skolväsendet, grundskolan, gymnasier, fackskolor och yrkesskolor, måste de allra flesta kommuner gå ut på lånemarknaden för sina investeringsbehov. Det sker på olika sätt, t. ex. genom obligationslån, reverslån, i många fall genom kreditinstitut, och därtill kommer statsbidragen.

Det är ju synnerligen angeläget att verkställandet av dessa utbyggnader sker så snabbt som möjligt för att inte äventyra kontinuiteten i de givna planerna. Många kommuner kommer i en svår situation, inte minst de som har ett mindre gott skatteunderlag och därför redan har en hög utdebitering. Striden om kapitalmarknaden blir hård, framför allt om de i utdebiteringsavseende bättre ställda kommunerna som våra större städer, för att ta ett exempel, skall ha förtursrätt på lånemarknaden. De har ju en betydligt lägre skatt än de flesta kommuner, och vad vore riktigare än att dessa — här möter jag givetvis ett ganska hårt motstånd — höjde sin utdebitering med en eller annan krona och släppte de övriga kommunerna fria, d. v. s. de som verkligen behöver låna pengar.

Man reagerar mot en kommunal skattejämning och att det kommunala skatteuttaget skall utgöra en av fördelingsgrunderna för utlåning till kommunerna.

Det är klart att man kan diskutera om t. ex. hela skatteuttaget eller en del därav, den som hänför sig till kapitalbudgeten, skall vara utslagsgivande, men det kan ju bli föremål för en senare bedömning.

Med dessa få ord, herr talman, har jag bara velat ge till känna varför jag inte har kunnat förena mig med reservanternas i detta avseende.

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Här har två ledamöter av bankoutskottet redovisat olika uppfattningar under den punkt där det resoneras om en sammankoppling mellan turordningen på obligationslånemarknaden och den kommunala utdebiteringen. I utskottet förde vi ett ganska långt resonemang om detta och fann, att det kan finnas goda skäl både för och emot en sådan sammankoppling. För egen del har jag haft speciell anledning att reflektera över denna problematik, eftersom jag är bosatt i en stad, Lund, som har blivit ålagd speciellt stora investeringar för utbyggnad av den högre undervisningen genom statliga beslut. Där anser vi att det inte kan vara rimligt att inte Lund sättes i särställning, när det är fråga om att låna upp medel på kapitalmarknaden, eftersom det är statliga beslut som ligger bakom de mycket stora investeringskrav som ställts.

För att återvända till bankoutskottets utlåtande i dess helhet så behandlar det ju enbart den penningpolitiska sidan av den ekonomiska politiken. Den större debatten som brukar föras i kammaren har under senare år knutits samman med skattepropositionerna, så att man på en gång har kunnat avhandla såväl penningpolitik som finanspolitik. Det står alltmera klart att finanspolitikens betydelse i den ekonomiska politiken blivit större på bekostnad av penningpolitiken. Därför är det också rimligt att den ekonomiska debatten i sin helhet tas upp i anslutning till skattemotiverna. Det är också förklaringen till att man i utskottets utlåtande inte fört något resonemang om de bekymmer för t. ex. penningvärdeutvecklingen, som vi har all anledning att hysa.

Penning- och valutapolitiken

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp):

Herr talman! Jag har anslutit mig till detta utskottsutlåtandes majoritet därför att jag anser att något måste göras för att lösa Ville kommuns kapitalbehov för att lösa kommunernas kapitalbehov på grund av att kapitalmarknaden är så knapp som den är och för att få den mest rättvisa fördelningen av utlåningen till kommunerna.

Jag har lyssnat till herr Larssons i Umeå resonemang, men jag kan inte ansluta mig till det. Jag tror inte att den kommunala självbestämmanderätten begränsas genom att utlåningen till kommunerna regleras på de grunder som har angivits i utlåtandet. I verkligheten fungerar det på så sätt att de större städerna, t. ex. Stockholms stad, lånar upp mycket kapital och gör investeringarna. Man skaffar sig serviceanordningar och litar på att man får en stor inflyttning som kan klara amorteringen och räntorna på lånen, och så slipper man höja utdebiteringen.

Det är givet att detta förfarings sätt gör att de kommuner, vilka kommit i underläge från början, kommuner som har en stor utdebitering och ett stort kapitalbehov, inte kan genomföra den kommunala upprustning som de behöver. Om man ser på utdebiteringen när det gäller städerna, finner man att Stockholm, Göteborg och Malmö har den lägsta, och omkring dem samlas förorterna till Stockholm: Lidingö, Djursholm och Solna. Den stad som kommer lägst därintill är Lund, som totalt har en utdebitering på 15:10. Därför skulle det väl heller inte vara något hinder, om bankoutskottets ärade ordförande i sin hemstad försökte att animera till en utjämning av skattesatsen.

Det är många kommuner med små resurser, som i dag ligger illa till. De har inte bara svårt att få låna pengar till investeringar som är planlagda och projekterade, utan de har stora likviditets-svårigheter även när det gäller den lö-

pande driften genom att de inte har kunnat tillfredsställa det oundgängliga lånebehovet. Jag skall här inte tala om den eftersläpning av statsbidraget till vatten, avlopp och sådant, som också har försatt dessa kommuner i likviditetssvårigheter.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Under krigsåren var kaffet ransonerat, och det fanns säkerligen många som då ville ha mera kaffe än de fick och trodde sig finna en enkel lösning genom att ta bort kaffransoneringen.

Så lätt går det emellertid inte. Är det brist på en vara, får man försöka att fördela den. Nu föreligger brist på många resurser. Kommunerna slåss om resurserna. Även staten, den enskilda industrien och konsumenterna slåss om dem. Därför måste det bli en avvägning. Det får vi finna oss i, i den fulla sysselsättningens namn. Dessa bekymmer finns och kommer att finnas så länge vi lyckas upprätthålla den fulla sysselsättningen.

Det är därför litet egendomligt med den blanka reservation som kommit från borgerligt håll. Den anvisar inga reella utvägar. Det är bara fråga om en »kaffransoneringsprotest» i största allmänhet, såsom vi ser det från socialdemokratiskt håll. För vår del har vi velat säga, att »en av fördelningsgrunderna» i fråga om lånen till kommunerna skall vara att dessa har en hög utdebitering. Det vore väl orimligt att inte ta hänsyn till högskattekommunernas speciella svårigheter. Vi har bara talat om att »hänsyn även av detta slag» skulle komma in fråga vid den nuvarande emissionskontrollen. Jag tror inte att man i praktiken kan skriva på annat sätt än som utskottet gjort. Som vi hört

Penning- och valutapolitiken

i dag har man från borgerligt håll inte kunnat lägga fram något konkret och reellt alternativ som skulle kunna ersätta denna skrivning.

Det finns kanske en annan punkt som förtjänar att här framhållas. Det gäller vad som står i samma stycke men litet högre upp. »För bedömningen av kommunernas önskemål om krediter föreligger endast ett osäkert material.» Jag tror att det är värt att stryka under den meningen. Vi behöver bättre informationer om de kommunala investeringarnas utveckling, de planer som föreligger för den närmaste tiden och för en överblickbar, låt oss säga femårsperiod. Utan möjlighet till översikt över hur stora de kommunala önskemålen är blir det inte lätt att föra en förnuftig allmän ekonomisk politik i samhället.

De kommunala investeringarna har vuxit mycket kraftigt, kraftigare än de flesta andra investeringar under de senare åren. Därför vore det angeläget om finansdepartementet, som bär det närmaste ansvaret för utvecklingen på detta område, kunde se till att det dels för kommunernas egen ledning, dels för den allmänna ekonomiska politiken i samhället presenterades bättre informationer över de kommunala investeringarnas storlek för innevarande år, för nästkommande år och för utvecklingen under de närmaste åren framöver. Därigenom kunde det kanske bli litet lättare att på ett förnuftigt sätt ta hänsyn till alla olika skäl, som man vill och kan ta hänsyn till när man fördelar resurserna inom samhället på olika, alla mycket angelägna ändamål.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Det är riktigt som herr Hagnell säger att de som står bakom den blanka reservationen inte anvisar några utvägar. Men de utvägar som utskottet anvisar är inte mycket att ta på. Vad utskottet hängt upp sig på är ett yttrande av den 10 december 1964 över markpolitiska utredningens betänkan-

de över den kommunala markpolitiken, vari det heter: »Fullmäktige vill i detta sammanhang blott erinra om problemet att bringa kommunernas investeringspolitik i överensstämmelse med riktlinjerna för lokaliseringpolitiken och om den ojämnhet i utdebitering, som existerar mellan olika kommuner och de möjligheter som föreligger att låta det kommunala skatteuttaget utgöra en av fördelningsgrunderna för utlåning till kommunerna.»

Vi som står bakom den blanka reservationen anser det vara tveksamt att, såsom utskottet förordar, på en så lös grund som riksbanken angivit besluta om vilka emissioner som kan komma i fråga. Skulle kommunernas lån bestämmas efter dylika riktlinjer, bör det finnas bättre material till grund än som här anges.

Herr BERGLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste fälla ytterligare en lans för de små kommunerna och de kommuner som har det besvärligt i utdebiteringsavseende.

Herr Larsson i Umeå sade i sitt första anförande att de regler vi här talar om skulle vara verkninglösa för innevarande år. Ja, det är klart. Kanske blir förhållandet sådant också för det kommande året. Men man får se denna sak på mycket lång sikt. Det är inte en fråga bara för dagen för kommunerna utan en fråga på längre sikt.

Det har i detta sammanhang också nämnts om lokaliseringen av företag. Varje kommun söker att få så många företag som möjligt till sig för att kunna hävda sig i konkurrensen — då inte minst i fråga om utdebiteringen. En kommun som befinner sig i ett trängt läge och har en stor utdebitering har ringa möjligheter att stå sig i konkurrensen om företagslokaliseringen med de kommuner som har en låg utdebitering. Både företagare, tjänstemän och arbetare ser på skatteuttaget i den kommun dit man eventuellt tänker söka sig.

Penning- och valutapolitiken

Det är lika viktigt för oss alla att det blir en differentiering av näringslivet i vårt land. I lokaliseringsdiskussionerna har vi tidigare varit inne på den linjen. Man bör därför även ta med kommunernas utdebitering i bilden och dessas möjligheter när de söker sig ut på länemarknaden.

Givet är att kommunerna själva skall bestämma vilken skattesats de skall tillämpa. Men utdebiteringens storlek måste stå i visst förhållande till de utgifter som man måste göra. Jag tror inte att utdebiteringens storlek är ett utslag för en god skötsel eller en dålig skötsel av kommunen.

Vi har här också tidigare berört förhållandet mellan utdebitering och den detalj därav som gäller kapitaliseringen. Jag skulle, herr talman, än en gång vilja påpeka det betydelsefulla i att varje kommun av sin utdebitering tar i anspråk en viss del för kapitaliseringen och därmed visar att den är inne på linjen att självfinansiera utgifterna så mycket som möjligt. Men i många fall räcker ändå inte detta till utan man behöver ha stöd i form av lån.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Av herr Larssons i Umeå anförande framgick klart att man på borgerligt håll är mycket tveksam om utformningen av bestämmelserna på detta område. Herr Berglunds senaste replik var också fylld av tveksamhet. Även om den spände över många områden innehöll den ungefär detsamma som herr Larssons i Umeå anförande.

De borgerliga har på denna punkt inte ens kunnat i ord teckna ned sina egna tveksamheter på ett sådant sätt att det går att presentera dem för kammaren. Den blanka reservationen har det värde som denna — som de själva betecknar den — tveksamhet ger den.

Den borgerliga tveksamheten är förståelig. Man vill tillgodose alla möjliga olika intressen. Man vill, som vi hörde

av herr Berglund i hans senaste anförande, dra in frågor som inte hör hit, t. ex. lokaliseringspolitik och annat som vi diskuterat i andra sammanhang.

Det vore angeläget att de borgerliga, när de inte gillar ett förslag, åtminstone kunde försöka konkretisera sina synpunkter så mycket att de kunde skriva ner vad de menar. Därmed kunde vi slippa att i fortsättningen få höra detta undanglidande resonemang.

Herr REGNÉLL (h) kort genmäle:

Herr talman! De kritiska formuleringar som vi hörde framföras av herr Hagnell borde egentligen inte riktas mot den bristande förmågan på borgerligt håll att tala om hur en reglering skall utformas utan borde i stället riktas mot allt reglerande som sådant. Det ligger i sakens natur att när man ingriper på ett område måste man ständigt gå vidare. En reglering föder nästa reglering. En prioriteringsgrund börjar debatteras, och snart söker man efter en ny prioriteringsgrund.

Det är vad som här sker. Man säger sig att de icke redovisade grunder, efter vilka man nu turplacerat kommunerna i lånekön, i längden inte är hållbara och att man måste ha objektivare normer. När man då söker utforma sådana objektiva normer möter man svårigheterna i praktiken. En sådan svårighet har jag redovisat och jag återkommer till den genom att peka på exemplet Lund, där det ingalunda skulle räcka med en måttlig skattehöjning för att kunna skattefinansiera de investeringar som vill till därför att staten fattat beslut om utbyggnad av det högre undervisningsväsendet. Det skulle fordras en utdebiteringshöjning på 10—15 kronor för att vi över huvud taget skulle kunna likviditetsmässigt klara oss under de närmaste åren.

Att inte ta med en sådan omständighet i bilden vore helt orimligt. Att å andra sidan i klara ord formulera den som en prioriteringsgrund innebär svå-

Penning- och valutapolitiken

righeter av den art som herr Hagnell här pekat på. Men, som sagt, svårigheterna och bristen på klarhet ligger icke hos dem som här för ett resonemang om prioritering utan i hela ransonerings- och prioriteringsväsendet som sådant.

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s):

Herr talman! Herr Larsson i Umeå framhöll att han ansåg att reservanterna gjort rätt när de inte velat närmare utforma de synpunkter, som avviker från vad utskottet har anfört.

Jag förstår, herr Larsson, att det är mycket svårt att göra detta, ty vi har ju allmänt fått acceptera att vid en bedömning av kommunernas ekonomiska läge hänsyn har måst tagas till å ena sidan skatteunderlagets storlek och å andra sidan utdebiteringens storlek. Den proposition som har aviserats till årets riksdag beträffande nya regler för skatteutjämning kommer ju, såvitt man kan förstå, att bygga på 1958 års skatteutjämningskommittés betänkande. Även i fortsättningen kommer det att bli så, att bristen på skatteunderlag kommer att fyllas upp till vissa gränser, beroende på var i landet kommunerna är belägna, men dessutom inverkar givetvis även utdebiteringens storlek. Jag vill hålla med herr Berglund när han säger att utdebiteringens storlek inte är något bevis på huruvida en kommun är illa skött eller bra skött.

Vad herr Hagnell anfört beträffande behovet av ett bättre underlag för att vi i framtiden lättare skall kunna bedöma kommunernas behov av investeringar och kapital vill jag helt ansluta mig till. För närvarande har vi ett bristfälligt material, och det har även utskottet understrukit. Kommunerna lämnar årligen statistiskt material i dessa avseenden. Kommunerna har frivilligt åtagit sig att bedriva en långtidsplanering, men man har hitintills inte velat inhämta detta material på det sätt som vi tycker borde göras. En samordning

härvidlag borde komma till stånd på något sätt. Vem som skall göra detta vill jag dock inte närmare uttala mig om. Men eftersom kommunernas flerårsbudget är en uppställning över inkomster och utgifter, och skiljer sig från statens budget, som även har en konjunkturreglerande uppgift, borde man kunna få ett någorlunda fullständigt material på detta område. Då kommunernas investeringar ökar i en alltmer accelererande takt — cirka 10 å 11 procent per år; mycket mera än investeringarna inom den statliga sektorn och inom det privata näringslivet — tror jag det är nödvändigt att vi i fortsättningen får bättre möjligheter att bedöma kommunernas behov.

Jag vill med detta, herr talman, helt ansluta mig till de synpunkter som utskottet här har uttalat, att i *ett pressat kreditmarknadsläge* hänsyn även bör tagas till det kommunala skatteuttaget.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Det funnes nog åtskilligt i detta utlåtande som vore förtjänt av att närmare granskas. Detta gäller bl. a. den förda räntepolitiken, som jag för min del ställer mig mycket kritisk till, därför att den princip som tillämpas drabbar vissa samhälleliga investeringar mycket orättvist.

Jag skall emellertid inte gå in på den frågan, då jag förutsätter att jag kommer att få möjlighet att göra detta vid ett annat tillfälle och i ett annat sammanhang eftersom den frågan tagits upp motionsledes.

Vad som föranlett mig att begära ordet är den redan omdiskuterade passusen på s. 5, där utskottet ansluter sig till riksbanksfullmäktiges remissyttrande om att det kommunala skatteuttaget bör utgöra en av fördelningsgrunderna för utlåningen till kommunerna. Det kan tyckas att detta är en rättvis princip, men den är bara formellt rättvis. I verkligheten är uttalandet storstadsfientligt, d. v. s. i praktiken leder

Penning- och valutapolitiken

denna princip till att man måste genomföra mycket chockartade skatthöjningar i de mest expansiva områdena. Läget är ju det, att om dessa kommuner begränsade sig till att bara tillfredsställa behoven hos den befolkning som finns där, så skulle de inte behöva låna så mycket pengar. Nu ställs emellertid krav på dessa områden att de skall bygga bostäder också åt alla de människor som inte kan få sin försörjning på andra håll och som flyttar till dessa områden. Jag är själv från en kommun som har 40 000 invånare. Om man där har ett bostadsbyggnadsprogram som omfattar 1 600 lägenheter om året, så anses detta vara för litet med hänsyn till de krav som ställs på Storstockholm i fråga om bostadsbyggande. Är det då rimligt att tillämpa denna princip så mekaniskt som här föreslås? Jag tycker inte det, ty det innebär inte precis att uppmuntra kommunerna i fråga då det gäller att fullgöra de skyldigheter som man vill att de skall påtaga sig gentemot praktiskt taget hela Sverige.

Det är med hänsyn till dessa omständigheter som jag velat göra denna reservation beträffande utskottets skrivning.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var en intressant förklaring som har lämnats från kommunistiskt håll. Den kommunistiska principen innebär att man från kommunisternas sida talar för de rikare kommunerna, de som har de lägsta skatterna, och mot de fattigaste kommunerna med de högsta skatterna. Kommunisterna ogillar principen om bördor efter bärkraft och ansluter sig här till de borgerligas allmänna och odefinierade blanka reservation.

Herr KARLSSON i Huddinge (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte att man skall resonera så enkelt som herr Hag-

nell gör och bara fästa avseende vid om kommuner är fattiga eller rika. Det är ju fler än kommunerna som lånar pengar här i landet.

Om man nu vill att det skall byggas bostäder så att folk kan få någonstans att bo i storstadsområdena, bör man fördela krediterna i allmänhet så, att kommunerna får möjlighet att bygga bostäder. Man skall väl se saken i dess helhet, d. v. s. som en fördelning av de totala resurserna och inte bara som en fördelning de olika kommunerna emellan.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det gäller just nu fördelningen mellan olika kommuner, och det är grunden för denna fördelning som vi diskuterar. Kommunisterna har tydligen diskuterat något helt annat.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Den fråga som här debatteras har ju en mycket betydande räckvidd. Jag skall därför be att få understryka en synpunkt som jag tror har framförts av både herr Larsson i Umeå och herr Berglund. En sak som kan begäras i ett pressat kreditläge är väl kravet på kommunerna, att de tar i anspråk skattemedel för en viss del av sina investeringar. Det skall inte vara så, att en kommun i sådana lägen kan »låna sig till» mycket låga kommunalskatter genom att till skillnad från andra kommuner finansiera alla investeringar med lånemedel. Om den saken borde alla kunna vara överens. Men denna tankegång får ett mycket otillräckligt och ingalunda adekvat uttryck i skrivningen, när man talar om att det kommunala skattetrycket över huvud taget skall vara en viktig faktor vid bedömandet av låneanspråken.

Mera centralt än det kommunala skattetryckets höjd är just frågan, om vederbörande kommun skattefinansierar en rimlig del av sina investeringar. Där emot skall man väl inte bestraffa kom-

Penning- och valutapolitiken

muner som håller ett relativt lågt skatetryck. Vi skall väl inte driva utskottets tankegång så långt, att man med avsikt discouragerar kommunerna från att hålla ett lågt skatetryck, ty då resonerar de som så, att håller vi ett lågt skatetryck så medför det bara att vi blir bestraffade; när våra låneansökningar kommer in till riksbanken blir de avslagna. Staten måste försöka tillämpa ett system som på detta område liksom på andra områden uppmuntrar till goda ekonomiska dispositioner.

Nu förefaller det mig som om bl. a. herr Hagnell ur utskottets utlåtande vill pressa fram något som går mycket längre än jag hade intrycket att man från utskottets sida velat gå, och det ställer ju frågan i en delvis ny belysning. Det förefaller mig som om herr Hagnell och andra ville vara med om att här införa en helt ny princip för skatteutjämning mellan kommunerna. Utöver det att vi har ett skatteutjämningsförfarande, för vilket finansministern i år föreslår att ytterligare 400 miljoner på olika vägar skall ställas till förfogande, skulle man nu dessutom införa ett nytt skatteutjämningsförfarande genom riksbanken, varvid denna skulle bygga på den princip som jag har tillåtit mig beteckna som ett bestraffande av de kommuner som försöker att hålla ett lågt skatetryck.

Jag skulle vilja uppmana herr Hagnell att diskutera denna fråga t. ex. med sin partivän Hjalmar Mehr. Då kan det hända att herr Hagnell så småningom skulle kunna ansluta sig till de mer nyanserade resonemang, som förts av bl. a. herr Larsson i Umeå och herr Berglund och som väl ligger bakom samtliga de yttranden som gjorts av oppositionens talesmän.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter herr Ohlins anförande förstår vi ännu bättre hur nödvändigt det var för de borgerliga att på denna punkt lämna en blank reser-

vation och inte försöka skriva ned något annat än vad utskottet har skrivit. Herr Ohlin säger å ena sidan att man inte skall kunna låna sig till låga kommunalskatter och å andra sidan att vi den här vägen inte skall införa ett nytt skatteutjämningsförfarande. Detta är ord. Vad betyder det i pengar? Betyder det inte att man skall ta hänsyn till om en kommun är fattig? Har folkpartiet helt accepterat den kommunistiska princip på denna punkt som vi nyss hört talas om?

Herr Ohlin har sagt både — och, och det är givet att man får ta hänsyn till olika omständigheter. I utskottets skrivning står ingenting annat än att man skall ta hänsyn till om en kommun är fattig, när man bedömer om den skall få låna eller inte, om den skall anlita skattevägen i stället för att tränga ut andra kommuner från lånemarknaden. Den balansgången måste genomföras. Herr Ohlin har inte anvisat någon annan utväg.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (cp) kort genmäle:

Herr talman! Man får nog det intrycket av denna debatt, att riktlinjerna är litet dimmiga. Jag har ställt mig bakom utskottets skrivning, därför att jag anser att vad man där uttalar sig för går i rätt riktning. Man eftersträvar att åt de kommuner, som har hög utdebitering och likviditetssvårigheter och som har projekteringsobjekt framför sig, ge större tilldelning från den kapitalmarknad som står till förfogande.

Med anledning av herr Larssons i Umeå fråga, varför man inte har utformat bättre riktlinjer, vill jag säga att det väl ändå är något av riktlinjer i uttalandet att man skall försöka få ut kapital till de kommuner som är mest i behov därav.

Man talar här om att genom utskottets förslag man skulle misskreditera de kommuner som hållit en låg utdebitering. Enligt min erfarenhet av kommu-

Penning- och valutapolitiken

nalskattepolitik är det ingen kommun som håller högre skattesats än den blir tvungen till. Långvariga diskussioner angående staterna äger rum varje höst, och jag skulle inte tro att någon kommun har högre skatteutdebitering än den är tvungen till.

Herr Hagnell talar om de borgerliga och säger att de inte förmått prestera något förslag i sin reservation. Med anledning därav skulle jag vilja säga, att såvitt jag kan förstå finns inte någon speciell enighet på den andra sidan som inte kallar sig borgerlig. Herr Karlsson i Huddinge har här intagit en mycket avvikande hållning mot den som framgår av herr Hagnells resonemang. Därför tycker jag att det är onödigt att i detta fall tala om de borgerliga.

När herr Karlsson talar om att storsälarna och de som hållit en låg utdebitering nu blir tvungna till chockhöjningar, så tycker jag att han ger uttryck för en inställning mot alla de fattiga kommuner, vilka förut har måst genomföra sådana chockhöjningar, en inställning som inte är riktig. Det finns mängder av kommuner i vårt land som fått genomföra vad han kallar chockhöjningar i sin utdebitering. Man kan inte bedöma det på det sättet, som chockhöjning, om städer som Stockholm, Göteborg, Malmö och Lund genom åtgärder kommer att minska den klyfta som finns mellan dem och högskattekommunerna i fråga om utdebiteringen.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det förefaller mig som om herr Hagnell låtsar sig inte fatta att det gäller en *avvägning* mellan olika hänsyn, som alla erkänner att man måste i någon mån beakta. Herr Hagnell är tydligen benägen att *i så hög grad* fästa vikt vid att kommuner har olika skattesatser, att han tycks vilja låta detta dominera helt och hållet vid *avvägningen* av länemöjligheterna. Han sade ingenting positivt om den andra synpunkten, nämligen att man skall fästa

vikt vid omfattningen av den kommunala utdebitering som äger rum för investeringsändamål. Därför tycker jag det är synnerligen angeläget att understryka, att det från flera talares sida påpekats att detta senare också är en mycket betydelsefull synpunkt. Den kommunala utdebiteringen är dock inte något helt automatiskt utan den beror också i viss mån på skötseln av kommunernas affärer. Man bör därför akta sig för att införa ett system som skulle medföra att man tog bort intresset hos kommunerna för en ekonomisk skötsel.

Herr talman, det finns ingen möjlighet att här precisera hur stor hänsyn man skall ta till det ena eller andra. Det har riksbanken heller inte gjort. Om jag i förväg hade hört herr Hagnell tala såsom han har yttrat sig här i dag skulle jag emellertid ha tillrätt att man satt på papperet uttryck för en annan avvägning än hans. Nu tycker jag att en sådan avvägning kommer till fullo till uttryck i kammarens protokoll i dag genom yttranden av ett stort antal talare. Jag tror att det varit absolut nödvändigt att åstadkomma detta tillrättläggande, så att inte herr Hagnells uppfattning står oemotsagd.

Herr HAGNELL (s) kort genmäle:

Herr talman! Först måste jag be herr Börjesson i Glömminge om ursäkt för att jag jämställde honom med de borgerliga. Mittenalternativet har inte hållit på denna punkt. Det visar att inom centerpartiet ändå finns kvar en hel del förnuft. Högern, folkpartiet och kommunisterna har anslutit sig till en annan princip, och det är ju en skön blandning.

Vad herr Ohlin säger är ju rätt till en del och fel till en annan del. Han säger att den kommunala utdebiteringen hänger samman med skötseln av kommunernas affärer. Detta är endast delvis riktigt. Det finns dock både fattiga och rika kommuner. Det är lättare att i de rikare kommunerna sköta affärerna

Penning- och valutapolitiken

så, att skatten blir låg, men det är svårare i de fattiga kommunerna att hålla nere skatten. Frågan är då vilka vi skall hjälpa, dem som har det lättast eller dem som har det svårt. Med vår princip är det klart.

I diskussionen säger man att det kan bli en chockartad höjning av kommunalskatten. Något förslag som skulle kunna medföra denna verkan finns inte framfört. Man talar om något som man själv har hittat på och kritiserar sedan det. Även kommuner med lägre skatt skall få låna. I utskottsutlåtandet står endast att *en* av fördelningsgrunderna för utlåningen av pengar — som det råder brist på — skall vara det kommunala skatteuttaget. Om en kommuns dåliga ekonomi är självförfädd genom uppenbart slarv — vilket skulle vara rena undantaget — får man ta hänsyn till det. Man kan inte skriva på annat sätt än att hänsyn skall tas till om en kommun är fattig. Det har vi skrivit, och det trodde jag att herr Ohlin kunde ansluta sig till utan alla dessa krumbukter som vi här har hört.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! När man hör herr Hagnell tala om vilka kommuner som skall »hjälpas» får man intrycket att han betraktar skötseln av den svenska kreditmarknaden som social understödspolitik. Med de resonemang han för, måste han eftersträva en fullständig utjämning av skattesatserna via riksbankens lånepolitik. Men sedan finner han naturligtvis att det inte går. Då säger han att det är dock bara *en* synpunkt bland många andra. Ingen har bestritt att det är en synpunkt. Däremot har från flera talares sida framhållits, att en annan och mycket viktig synpunkt är omfattningen av den kommunala utdebiteringen för investeringsändamål. Herr Hagnell har i sina tre eller fyra repliker inte sagt ett enda ord till förmån för att även denna synpunkt skall beaktas.

Jag tror emellertid att vi inte skall

ta herr Hagnells yttranden alltför allvarligt. Riksbanken kommer säkerligen inte att tillämpa dessa principer i enlighet med herr Hagnells yttranden, utan man kommer nog att läsa utskottsutlåtandet och protokollen från dagens debatt med mera förstånd.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hagnell hänvisade till vad utskottet skriver om fattiga kommuner. Utskottet har över huvud taget inte nämnt fattiga kommuner. Det står ingenting därom i utskottsutlåtandet.

Jag vill påminna om att vi har en kontroll över kommunernas lånemöjligheter genom finansdepartementets prövning av kommunala lån. Vad man nu är inne på är att skjuta över denna prövning på ett organ som inte är lika känsligt som finansdepartementet, nämligen riksbanken. Detta tycker jag är felaktigt. Även om andra bestämmelser för den kommunala upplåningen skall tillämpas bör denna dock kontrolleras av finansdepartementet.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Herr Hagnell talade om en kommunistisk princip som skulle gå ut på att favorisera rikare kommuner på fattigare kommuners bekostnad. Jag vill understryka för herr Hagnell att det inte finns någon sådan kommunistisk princip. Den har herr Hagnell själv hittat på. Vi bör kunna utgå från att jag liksom andra har rätt att själv bestämma vilka principer jag omfattar. Jag bör ha samma rätt som herr Hagnell i det avseendet.

Jag har sagt att med hänsyn till nödvändigheten att bygga fler bostäder i storstadsområdena anser jag att man bör överväga att ställa större låneresurser till dessa områdets föfogande. Jag vill alltså att man skall ta upp hela frågan om fördelningen av de totala resurserna och inte bara utgå från en fördel-

Penning- och valutapolitiken

ning mellan olika slag av kommuner av de resurser som mätts ut. Det är den frågan jag har ställt, och den måste väl vara rimlig med hänsyn till de skriande behov som här föreligger.

På tal om rika kommuner drabbas inte alla sådana av detta uttalande. Sådana rika kommuner som exempelvis Djursholm och Stocksund — för att nu ta ett par exempel från mitt län — som inte bygger bostäder och inte gör någonting för att folk skall få tak över huvudet kommer inte att drabbas. Där emot drabbas sådana städer och kommuner i storstockholmsområdet som verkligen försöker göra något för att åt landets alltmer ökande befolkning bereda bostäder i områden där folk vill bo med hänsyn till försörjningsmöjligheterna.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Herr Karlsson i Huddinge säger att han själv skall avgöra vilka principer han talar för, men vi som lyssnar på vad han säger i kammaren får väl kommentera detta? Den rätten har vi väl? Herr Karlsson talade för att de rika kommunerna med de lägre skatterna skulle få låna mer, men då blir konsekvensen att de fattiga kommunerna får hållas tillbaka. Detta är ingenting konstigt. Vi diskuterade bl. a. hur man skall fördela mellan kommunerna de resurser som finns i samhället. Den diskussionen kan man och måste man föra. Det har redan framhållits i debatten att kommunernas expansion är livligare än konsumenternas och statens. Följaktligen skall man väl se på hur kommunexpansionen fördelar sig. Det är på denna punkt, d. v. s. när det gäller fördelningen inom kommunexpansionen, som ni på kommunistiskt håll hävdar en princip som överensstämmer med folkpartiets och högerns — och då vet ni att ni är på rätt väg.

Herr Ohlin framhöll två saker. I det senaste anförandet sade han att jag yt-

rat någonting om »fullständig utjämning» av den kommunala skattesatsen genom riksbankens försorg. I anförandet dessförinnan framhöll han att detta med skattesatsens storlek skulle vara »den dominerande» posten, när man tar hänsyn till hur mycket kommunerna skall få låna eller hur mycket de skall behöva skattefinansiera. Detta står ingenstans i utskottsutlåtandet. Dessa ord har inte heller använts av mig. Herr Ohlin bygger upp en väderkvarn och anfaller den.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Det kanske verkar tjuvigt, men jag måste än en gång säga att jag vägrar att diskutera frågan med den utgångspunkt som herr Hagnell här gjort. Jag anser att jag har rätt att ta upp saken från en annan utgångspunkt, nämligen hur de totala kreditresurserna i landet skall fördelas. Är det tänkbart att en större del av dessa resurser skall kunna användas för kommunala investeringar?

Jag måste väl ha rätt att diskutera saken från denna utgångspunkt. Sedan får herr Hagnell välja vilken utgångspunkt han vill för sitt resonemang.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Även om de kommunala investeringarna får en större volym att röra sig inom — vilket nu skett år efter år — kvarstår problemet om fördelningen av dessa investeringar mellan kommunerna inbördes, eftersom det hos kreditinrättningarna finns en kö av kommuner som vill låna pengar. Det måste därför vara angeläget att diskutera frågan om hur tillgängliga medel rätteligen bör fördelas.

Om herr Karlsson i Huddinge är rädd för en sådan diskussion och liksom folkpartisterna vill försöka tillfredsställa alla kommuners investeringsbehov på en gång, då förstår jag herr Karlssons resonemang. Men det är inte detta saken gäller. Vi har i dag att ta ställ-

Sänkning av myndighetsåldern

ning till bankokskottets utlåtande, där just principen om fördelningen mellan kommunerna inbördes diskuteras. Herr Karlsson i Huddinge tycks emellertid vilja föra en alldeles egen diskussion.

Efter härmed slutad överläggning lades punkten till handlingarna.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 6 juni 1925 (nr 179) om ersättning till polisman för skada å kläder, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12

Sänkning av myndighetsåldern

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om sänkning av myndighetsåldern.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Första lagutskottet har vid behandlingen av min motion om myndighetsålderns sänkning till 18 år hänvisat till att chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, tillkallat åtta sakkunniga för att verkställa översyn av förmynderskapslagstiftningen. Utskottet skriver följande: »Enligt utskottet är det uppenbart att ett ställningstagande till frågan om sänkning av myndighetsåldern måste föregås av ingående undersökningar av en sådan reforms verkningar». Min motion befinner sig i ett ojämförligt bättre läge än de som av-

slagits här i kammaren under de närmast förflutna åren, därför att åtta sakkunniga nu har tillkallats.

Sedan årets riksdag bekräftat beslutet om sänkning av rösträttsåldern till 20 år har det förhållandet inträtt, att de som är födda i slutet av kalenderåret närmast före valåret får rösträtt redan innan de är myndiga. Man kan fråga sig om det inte hade varit möjligt att bejaka den motion som här väckts. Jag beklagar att utskottet inte finner skäl att föreslå, att vi redan nu kan gå till beslut, och jag beklagar också att man inte tidigare bejaktat de motioner som framlades 1963 och 1964. Om så hade skett hade en översyn av förmynderskapslagstiftningen redan nu kunnat föreligga i stället för att en sådan nu skall påbörjas.

Författningsutredningen föreslog en sänkning av rösträttsåldern och det blev också beslut härom. De motiv som författningsutredningen framförde anser jag hade varit tillräckliga för att även besluta i denna fråga. Personligen anser jag att de utredningar och den forskning om ungdomen som gjorts i Sverige under de senaste två årtiondena i och för sig kunde vara tillfyllest för att redan nu komma till ett positivt avgörande i frågan.

Nuvarande myndighetsålder infördes, som flera av kammarens ledamöter kanske erinrar sig från historieböckerna, för män 1721 och för kvinnor 1884. Det är mycket som har förändrats i samhället sedan dess. I sina direktiv för de sakkunniga har statsrådet Kling erinrat om vissa av de skäl som framförts för sänkning av myndighetsåldern, bl. a. att den sociala och biologiska mognaden hos barnen i det moderna samhället kommer tidigare nu än förr och att de unga numera tidigare frigör sig från föräldrarna i ekonomiskt hänseende. Vidare erinrar statsrådet om att familjerättskommittén, i likhet med motsvarande kommittéer i Danmark och på Island, förordat en sänkning av äkten-

Sänkning av myndighetsåldern

skapsåldern för män från 21 till 20 år. Det erinras också om att det tidigare, i anslutning till krav om sänkt rösträttsålder, anhållits om att även myndighetsåldern bör sänkas. För min del har jag motionsledes föreslagit en sådan sänkning av rösträtts- och valbarhetsåldern.

Myndighetsåldern har tidigare ofta fått utgöra ett argument mot sänkt rösträttsålder. För att inte en utebliven reform på det ena området skulle stå som ett hinder för en reform på det andra området, bör rösträtts-, valbarhets- och myndighetsålder sammanfalla och åldersgränsen rimligen sättas till 18 år.

Det finns en stark opinion för en sådan reform ute i folkrörelserna och inom så gott som samtliga politiska ungdomsförbund. Jag är livligt medveten om att jag inte ensam representerar denna opinion här i kammaren, men jag vill ändå kraftigt understryka att det föreligger en sådan opinion.

Jag vill också peka på några väsentliga fakta som måste beaktas i detta sammanhang. Först och främst tänker jag på det förhållandet att redan vid 18 års ålder inträder betydande förändringar i fråga om den unges skyldigheter gentemot samhället. Värnpliktsåldern utgör nu 18 år. Nuvarande arbetslagstiftning jämställer 18-åringen med den vuxne. Såsom löntagare är 18-åringen på samma sätt som äldre medborgare ett skatteobjekt. Det måste sägas vara en anakronism att han eller hon då inte får delta i valen till de olika beslutande församlingar som exempelvis avgör frågan om hur man skall använda de skattemedel som de unga lika väl som de äldre får hjälpa till att betala. — Nu gäller det visserligen inte frågan om rösträtten utan myndighetsåldern, men jag har ändå velat ta detta exempel för att belysa situationen.

Dagens ungdomar möter samhället med större kunskaper och färdigheter i olika avseenden — med större kunskaper om samhället självt, med ökad yrkesskicklighet och bättre utbildning

för sina värv i arbetslivet — än vad som var fallet med ungdomarna förr i tiden. Samhället bör då möta ungdomarna med ökat förtroende.

Ju större förtroende en demokrati visar de unga, desto mer kommer dessa att bidra till demokratiens utveckling och fördjupning. Det handlar ytterst om ökad delaktighet i demokratin från ungdomens sida.

Det säges, och kanske med rätta, att det är så svårt att vara ung i det moderna samhället. Däremot är det knappast möjligt att göra något objektivt uttalande om huruvida våra dagars ungdomar fördelaktigt eller ofördelaktigt skiljer sig från gångna generationers. Alla utredningar och all forskning talar dock för att ungdomen inte har försämrats. Däremot har de förhållanden, varunder de unga och även de vuxna lever, i grunden förändrats under de senaste mansåldrarna. Detta har medfört både större positiva möjligheter för de unga och en stark ökning av de negativa faktorerna. Man skulle kunna säga att det är både lättare och svårare än förr att vara ung i dagens samhälle.

Det gäller då att finna en rimlig avvägning som ger samhället möjligheter att väcka och stärka de ungas egna ambitioner och att öka deras känsla av ansvar under de snabbt förbiilande ungdomsåren. Enligt min mening skulle en sänkning av myndighetsåldern tjäna detta syfte.

Herr talman! I både utskottets yttrande och statsrådet Klings utredningsdirektiv betonas att den kommande utredningen bör uppmärksamma betydelsen av att myndighetsåldern här i Sverige överensstämmer med myndighetsåldern i andra länder. Jag vill i anledning därav understryka att frågan om internationell enhetlighet på området eller de eventuella skilljaktigheter som kan uppkomma gentemot andra länder inte bör få paralysera utredningen i dess arbete. Ingenting talar emot den uppfattningen, att Sverige bör

Straffpåföljden vid vårdslös deklARATION

de kunna vara ett föredöme i förhållande till länder med likartad social och ekonomisk struktur när det gäller att visa de unga ett ökat förtroende.

Herr talman! Utskottet hemställer att min motion inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, och eftersom jag inte hyser något hopp om att kammaren kommer att gå på någon annan linje än utskottets, vill jag bara uttrycka den förhoppningen, att de tillkallade sakkunniga kommer att arbeta så skyndsamt som möjligt samt att det resultat som de kommer fram till måtte redovisas för riksdagen redan innan detta år har gått till ända.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Föredrogs vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av dels väckta motioner angående kompetenskraven för överförmyndare, m. m., dels ock väckta motioner angående arvodena till förmyndare och överförmyndare, samt

nr 7, i anledning av väckta motioner om skydd för dödsbodelägares m. fl. medel.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14**Straffpåföljden vid vårdslös deklARATION**

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående straffpåföljden vid vårdslös deklARATION.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 503 i första kammaren av fru *Olsson* och herr *Svanström* samt nr 601 i andra kammaren av herrar *Börjesson* i Falköping och *Elmwall*. I motionerna, vilka var likalydande, hemställdes att riksdagen i

skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning och förslag rörande sådan utformning av skattestrafflagen, att vid vårdslös deklARATION samt vid medhjälp till vårdslös deklARATION nuvarande straffpåföljd i form av normerade böter utbyttes mot dagsböter i enlighet med motionernas syfte.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 503 och II: 601, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Svanström* och *Johansson* i Dockered, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 503 och II: 601, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning och förslag rörande sådan utformning av skattestrafflagen, att vid vårdslös deklARATION samt vid medhjälp till vårdslös deklARATION nuvarande straffpåföljd i form av normerade böter utbyttes mot dagsböter.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Dockered (cp):

Herr talman! Första lagutskottet har behandlat motionerna I: 503 och II: 601, i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning och förslag rörande sådan utformning av skattestrafflagen, att vid vårdslös deklARATION samt vid medhjälp till vårdslös deklARATION nuvarande straffpåföljd i form av normerade böter utbytes mot dagsböter.

Detta ärende behandlades här i kammaren även vid fjolårets riksdag. Som alltid när man försöker klargöra problematiken i denna fråga riskerar den, som driver reservanternas linje, att bli misstänkt för att försvara deklARATIONsbrotten. Detta har gjort att den principiella debatten har kommit i bakgrunden.

Vi har här i landet infört dagsbot som samhällets reaktion mot de flesta brott.

Den senaste reformen på detta område skedde, när normerade böter togs bort ur smuggellagstiftningen. Som bekant innebär ett dagsbotstraff att viss hänsyn tages till brottslingens personliga förhållanden och ekonomi. Vi har här i Sverige funnit det vara angeläget och humant att på detta sätt reformera straffutmätningen för begångna brott. Det enda område av betydelse där den föräldrade reaktionsbestämmelsen finns kvar är skattelagstiftningen. De sakkunniga som framlagt förslaget om skattestrafflagen förordade en övergång från normerade böter till dagsböter, och de flesta remissinstanser anslöt sig också till denna mening.

Vid fjolårets behandling av en motion med samma yrkande som det vi nu behandlar uttalade sig specialstraffrättsutredningen för att systemet med normerade böter skulle helt överges. I vår reservation har vi angivit de fördelar som ur straffrättslig synpunkt vinner, om vi övergår till dagsbotssystemet.

Nu är det så att även medhjälparen straffas med böter, utmätta efter uppdragsgivarens undandragna skatt, och under sådana förhållanden kan helt orimliga konsekvenser uppstå. Alla vet hur svårt det är att föra in rätta siffror på rätt ställe i deklaraionsblanketten. Många människor kan helt enkelt inte göra det. Men samhället ålägger dem ändå att avge inkomstdeklaration, och då blir de ju hänvisade till att söka hjälp — om någon hjälp kan erhållas. Men med de risker som är förenade med det nuvarande systemet, där även medhjälparen kan bli straffad med normerade böter, är det svårt att finna någon som vågar ta risken att lämna sådan hjälp. Den kvalificerade hjälpen är inte villig att ta sådana risker, och därför har det blivit oerhört svårt för deklaraionsbyråerna att få kvalificerade medhjälpare.

En aftontidning här i Stockholm sände i deklaraionstider ut en medarbetare till tre olika byråer, och sedan

Straffpåföljden vid vårdslös deklaraion

skrev han om den hjälp han där fick. På samtliga byråer hade man gjort olika avdrag, men ändå hade alla byråerna deklarerat fel, trots att det säkerligen inte var några komplicerade deklaraionsspörsmål som tidningens utsände kom med. En egen företagare har helt säkert betydligt större och mera vittgående problem att brottas med vid ifyllandet av deklaraionsblanketten.

Det kan inte vara ett samhällsintresse att genom ett föräldrat reaktionssystem förhindra kvalificerade medhjälpare att söka anställning vid deklaraionsbyråerna, som skall hjälpa människor med dessa ting. Och om vi nu är överens om att det är svårt att placera siffrorna på rätt ställe i blanketten, så kan jag tala om att även de dömande instanserna redovisar mycket olika resultat i sina utslag. Där har man tydligen också svårt att avgöra vad som i detta fall är att anse som brott.

I de flesta fall kan brottet bestå i en ordningsföreseelse. Jag kan referera ett domstolsutslag som är rätt belysande. En bokförare på en bokföringsbyrå fick böta 800 kronor därför att maskinskriverkan — det är konstaterat i utredningen — vid renskrivningen av deklaraionsblanketten glömde föra ut en siffra som skulle vara med i deklaraionen. Detta upptäcktes inte vid kontrollen innan deklaraionsblanketten underskrevs och avsändes. Medarbetaren hade det året upprättat 300 deklaraioner utan anmärkning under den rådande tidspressen. Att straffet för honom blev en hel månadslön måste ju förefalla orimligt. Det är väl lika orimligt att det skall vara, låt oss säga, 800 kronor i normerade böter, om skatten på grund av uppdragsgivarens inkomst uppgår till 60 procent. Om det däremot varit ett skatteuttag på 30 % för uppdragsgivaren, så skulle medhjälparen bara fått hälften så stort straff, vilket är en oförståelig konsekvens av nu gällande system. Orimligheterna kan hoppas i detta sammanhang.

Ett annat domstolsutslag gällde en

Straffpåföljden vid vårdslös deklARATION

egen företagare, som av häradsrätten blev dömd för att han hade avlämnat en vårdslös deklARATION. Allmänna åklagaren överklagade till hovrätten, och där blev vederbörande frikänd. Men ett hovrättsråd anförde skiljaktig mening. Han ville döma inte för vårdslös deklARATION, alltså fastställelse av häradsrättens dom, utan för falskdeklARATION. Så olika kan man se på ett fall — det är alltså mycket svåra problem.

Jag är övertygad om att den glest besatta kammaren inte kommer att inta någon annan ståndpunkt än första lagutskottet. Men jag måste understryka att den nuvarande ordningen på detta område inte befrämjar något samhällsintresse, när man på detta sätt bibehåller ett föräldrat system för samhällets reaktion. Här gäller det att få ett föräldrat system ersatt med en mänskligare samhällsreaktion, och jag tror att det är på tiden.

Första lagutskottet har ju varit mycket välvilligt i sin skrivning, både i fjol och i år. Man skulle kunnat vänta sig att utskottet slutat med att föreslå bifall till motionen. Tyvärr har utskottet inte gjort det, och jag vill därför yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Svensson* i Vä, *Börjesson* i Falköping och *Gomér* (samtliga cp).

Fru GARDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Som herr Johansson i Dockered redan har framhållit tog riksdagen så sent som i fjol ställning till denna fråga, då samma motionärer som nu framställde enahanda yrkande, nämligen att nuvarande straffpåföljd vid vårdslös deklARATION samt medhjälp till vårdslös deklARATION, d. v. s. normerade böter, skulle utbytas mot dagsböter.

Första lagutskottet redovisade förra året sina skäl mot en sådan förändring och har i sitt utlåtande i år i stort sett upprepat sina då anförda skäl. Framför allt befarar man att en övergång till ett

dagsbotssystem skulle kunna leda till en generellt lindrigare bedömning av dessa brott, vilket man ur allmänpreventiv synpunkt inte kan tillstyrka. Jag kan nämna att lagrådet var av exakt denna uppfattning då den här lagen kom till år 1943. Riksdagen har sedan vid flera tillfällen åberopat detta uttalande av lagrådet som riksdagens uppfattning.

Då det gäller det uppsåtliga deklARATIONsbrottet anser reservanterna att det finns skäl att bibehålla normerade böter. Detta motiverar reservanterna med att falskdeklARATIONsbrottet är ett utpräglat snikenhetsbrott och därför bör bestraffas med normerade böter — de erkänner att det därigenom ges större möjligheter att utmäta kännbara straff. På den punkten är alltså utskottsmajoriteten och reservanterna helt överens.

Då det gäller vårdslös deklARATION anser utskottsmajoriteten emellertid att man inte kan avstå från den möjlighet att utdöma strängare straff som ligger i systemet med normerade böter, även om man kanske skulle vinna vissa fördelar genom ett dagsbotssystem. Det skall villigt erkännas att det är stor skillnad mellan uppsåtlig falskdeklARATION och vårdslös deklARATION, men vi måste ha i minnet de svårigheter som nästan alltid föreligger att bevisa om en oriktig uppgift har lämnats uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. Tillräckliga skäl att införa olika reaktionsformer för dessa två brott föreligger därför inte enligt utskottsmajoritetens mening.

Herr Johansson i Dockered är förvånad över att domstolarna kan komma till olika resultat vid sin bedömning av sådana här brott. Jag för min del tycker inte att det är så egendomligt att de kan göra det, ty det är ju många gånger en omdömesfråga och en bevisfråga — det gäller att bedöma vad som kan anses *bevisligen* ha skett eller inte. En domare kan anse att uppsåtet är bevisat genom ett visst förfarande, medan en

annan kan anse att bevisningen inte är fullgod, varför han inte vill döma vederbörande efter den strängare paragrafen utan tillämpar den lindrigare bestämmelsen, d. v. s. den som avser vårdslös deklARATION.

Motionärerna uppehåller sig mycket vid — och det gjorde även herr Johansson i Dockered nyss — det fall att någon genom medverkan till vårdslös deklARATION riskerar att bli dömd till ett straff som inte skulle stå i rimlig proportion till hans medverkan, och man påstår att resultatet i flera fall blivit stötande. Jag kan inte hålla med motionärerna och reservanterna på denna punkt. Enligt straffskalan för vårdslös deklARATION skall bötesstraffet bestämmas till högst två och en halv gånger det belopp som skulle ha undandragits genom den oriktiga uppgiften, dock lägst 200 kronor. Vid medverkan till vårdslös deklARATION skall brottsbalkens regler om medverkan tillämpas, vilket betyder att en medverkande skall bedömas efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. I det fall som herr Johansson i Dockered hänvisade till, då vederbörande hade blivit dömd till 800 kronors böter — en hel månadslön — måste domstolen ha bedömt medverkan som ganska allvarlig, eftersom ett så hårt straff utdömdes. Domstolen kunde annars ha gått ned till 200 kronors böter. Det är inte något fel på lagens bestämmelser härvidlag, utan vad herr Johansson i Dockered i sådana här fall måste reagera mot är domarens bedömning av fallet.

Jag vill också understryka, att om en medverkande skulle ha ådagalagt en så obetydlig oaktsamhet som den herr Johansson i Dockered omnämner — t. ex. bara satt in en sifferuppgift på fel plats genom ett rent oavsiktligt misstag — så finns det ju inte minsta anledning att bedöma hans oaktsamhet som grov. I *alla* fall då det endast rör sig om misstag — och alltså inte om grov oaktsamhet — blir vederbörande naturligt-

Straffpåföljden vid vårdslös deklARATION

vis frikänd. Inga oavsiktliga misstag får bedömas som brottsliga, och jag har inte heller inom utskottet fått belägg för att oavsiktliga misstag bedömts på det sättet.

Herr Johansson i Dockered påpekade att olika deklARATIONSBYRÅER kan bedöma samma fråga olika. Men om jag minns rätt har ju tidningsreferaten gällt avdrag vid deklARATIONEN, och jag tror inte att någon av de tillfrågade deklARERAT för lågt genom deklARATIONSBYRÅERNAS bedömning. Nej, vad diskussionen gällde var väl att vederbörande skulle ha deklARERAT för högt — alltså att de möjligheter till avdrag som föreligger enligt bestämmelserna inte hade utnyttjats. I sådana fall riskerar man ju aldrig något straff, även om det naturligtvis finns anledning att reagera. Men huruvida ett avdrag skall få utnyttjas i ena eller andra fallet måste alltid vara en bedömningsfråga. Motionärerna åberopar som skäl för en övergång till dagsbotssystemet bl. a. att rättstillämpningen skulle vara ojämn — att den alltså skulle kunna växla från domstol till domstol. Men även om så vore fallet är ju ett dagsbotssystem — ett annat system för att bestämma bötesstraffet sålunda — inte i och för sig ägnat att bidra till en mer enhetlig rättstillämpning. Därvidlag vinner man alltså inget genom att övergå till ett dagsbotssystem.

Herr talman! Utskottet har inte funnit skäl att fråga den uppfattning utskottet hävdade vid tidigare tillfälle, då frågan behandlats. Därför hemställer utskottet att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, och jag ber att få yrka bifall till denna utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Dockered (cp):

Herr talman! Jag blev rätt förvånad när jag hörde utskottets värderade ordförande tala om de deklARATIONSBYRÅER, vilkas oförmåga att utföra sina uppdrag blivit redovisad i en stockholms-tidning. Utskottsordföranden sade att

Straffpåföljden vid vårdslös deklARATION

deklaranterna inte riskerade att få för låg skatt när de anlidade dessa byråer och därför inte heller behöver befara att bli åtalade.

Nej, det är sant. Jag trodde dock att vi inte hade blivit så fiskaliska i första lagutskottet att vi menar, att dessa okvalificerade medhjälpare skall tolereras eftersom de inte undandrar någon skatt från staten utan i stället lägger bördorna på deklarerterna.

Detta är ett stort ämnesområde som är mycket svårt att överblicka, men jag vill understryka att jag inte var förvånad över att man i en del fall kunnat komma till olika uppfattningar. Jag understryker detta eftersom jag vet, att det ibland kan vara mycket svårt att föra in rätt siffra på rätt plats på deklarationsblanketten. Det förhåller sig faktiskt så, att medborgarna är ålagda att fullgöra en uppgift som de i vissa fall inte behärskar — och den hjälp som står dem till buds är dessutom undermålig, även om den, såsom utskottsordföranden framhöll, inte är farlig eftersom deklareranten endast blir bedragen till förmån för statskassan.

Jag menar att förekomsten av dessa dåliga medhjälpare är lika farlig, till vilkens fördel felaktigheterna än leder. Dessutom hämmas rekryteringen av kvalificerat folk så länge som detta föråldrade reaktionssystem kvarstår, och det är detta vi vänder oss mot. Vi har icke tagit upp en diskussion för att er hålla en lindrigare straffmätning för deklarerationsfuskare, utan vi har gjort det därför att vi anser att det icke kan vara ett samhällsintresse att på detta område bevara ett reaktionssystem vilket får så menliga följder, som vi kan iakttä runt omkring oss.

Jag kan också meddela att jag från ett samfund, som står utskottsordföranden mycket nära, fått reda på att man där hyser ungefär samma uppfattning som den vi reserverat oss för. När det gäller det uppsåtliga brottet har det sagts mig — jag vill understryka att det

skett endast muntligen och att jag inte har något papper på det — att vederbörande — jag vill inte uttrycka mig så att alla kan förstå vem det gäller — som blev ådömd mycket höga böter och straffskatt, vägrade att betala, gjorde sig av med sina tillgångar och därefter fick sin dom förvandlad till fängelse, men sedermera av rätten undfått villkorlig dom.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Vad jag ville poängtera var, att vad herr Johansson i Dockered berättade från sin erfarenhet av deklarerationsbyråer icke utgjorde något skäl för att ändra bötesystemet i skattestrafflagen. I övrigt är jag naturligtvis den första att beklaga att det förekommer okvalificerade medhjälpare på deklarerationsbyråerna. Men jag tror inte vi kan rätta till detta förhållande genom att ändra straffpåföljden från normerade böter till dagsböter i skattestrafflagen.

För att återgå till fallet med deklarerationsbyråerna menar väl ändå inte herr Johansson, att man skall införa straff för dem som upprättat deklarerationer, vilka leder till för hög skatt för vederbörande deklarerant?

Herr JOHANSSON i Dockered (cp):

Herr talman! Mitt yrkande återfinns i reservationen, och vad jag här yrkat är bifall till reservationen. Vad fru Gärde Widemar sade i slutet av sitt anförande står icke i reservationen. Följaktligen skall inte mitt anförande tolkas så som fru Gärde Widemar gör.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johansson i Dockered begärde emellertid votering, i anledning varav

Ersättning från allmän försäkringskassa för kostnader för globulinsprutor

efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herrar Svanström och Johansson i Dockered.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Johansson i Dockered begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 171 ja och 39 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16

Ersättning från allmän försäkringskassa för kostnader för globulinsprutor

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ersättning från allmän försäkringskassa för kostnader för globulinsprutor.

I en inom andra kammaren väckt, till

lagutskott hänvisad motion, nr 391, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade fru *Ryding m. fl.* hemställt »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär skyndsamma åtgärder så att bestämmelserna för försäkringskassorna ändras så, att ersättning utgår för kostnaderna för globulinsprutor, när dessa användes för att förebygga kikhosta hos spädbarn».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 391, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Fru RYDING (k):

Herr talman! Andra lagutskottet säger i sitt utlåtande nr 11 att frågan om den förebyggande vårdens ställning inom sjukförsäkringen sedan länge varit föremål för uppmärksamhet från statsmakternas sida. Jag tycker att denna tid varit alltför lång, och dessutom anser jag att det i dessa viktiga frågor inte räcker med »uppmärksamhet från statsmakternas sida». Man bör nu rimligen kunna fordra att någonting händer.

Det framgår också av utskottsutlåtandet, att det redan år 1946 — alltså för snart 20 år sedan — förutsattes att frågor rörande förebyggande hälsovård och utvidgade hjälpformer för denna skulle tas upp till förnyad omprövning sedan någon erfarenhet vunnits av den då föreslagna lagen om sjukförsäkring.

Med vår motion II: 391 har vi ånyo velat fästa uppmärksamheten på de missförhållanden som råder på enbart ett av dessa områden. I direktiven för sjukförsäkringsutredningen finnes inte denna fråga direkt preciserad. Man talar i allmänna ordalag om förebyggande hälsovård och säger att hithörande spörsmål förutsättningslöst bör prövas. Det gläder mig att utskottet är optimistiskt och nu anser sig kunna utgå ifrån att det problem vi tagit upp kommer att

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

uppmärksammas av sjukförsäkringsutredningen. Den försiktiga formuleringen tyder emellertid på att man inte är alldeles så säker på den saken. Det hade nog därför för frågans fortsatta fall framåt varit lyckligare om utskottet föreslagit riksdagen att besluta överlämna motionen till den sittande utredningen. Så har utskottet gjort beträffande det ärende som behandlas i utskottets utlåtande nr 14 och som står upptaget längre ned på dagens föredragningslista. Då så inte skett beträffande denna motion anser jag inte att det räcker med att bara hoppas att utskottet skall få rätt i sin förmodan. Frågan löses ju inte heller i och med att utredningen lägger fram ett betänkande — mycket återstår därefter att göra. Dessa spörsmål är dessutom av så stor vikt att de för länge sedan borde ha fått en lösning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion II: 391.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Det är riktigt som fru Ryding framhållit att dessa frågor är av mycket stor betydelse. Detta gäller inte minst den speciella fråga som aktualiseras i motionen, nämligen frågan om ersättning genom sjukförsäkringen för globulinsprutor som ges i förebyggande syfte. Men det är ju också så, vilket även fru Ryding antydde, att 1961 års sjukförsäkringsutredning pågår, och det har i utredningens direktiv klart uttsagts, att utredningen skall överväga huruvida sjukförsäkringen bör utvidgas att omfatta även uppgifter på det sjukdomsförebyggande området. Kostnaden för profylaktisk behandling ersätts f. n. inte genom sjukförsäkringen, och det är alltså utredningens uppgift att undersöka möjligheterna att utvidga sjukförsäkringens verksamhet härvidlag.

När en utredning pågår brukar vi här i riksdagen inte föregripa de förslag som utredningen kan komma att fram-

lägga, och detta är anledningen till att andra lagutskottet inte ansett sig kunna tillstyrka motionen.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II: 391; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 17

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner om förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det ärende vi nu behandlar gäller en fråga som är mycket angelägen för ett stort antal folkpensionärer. I sjukförsäkringslagen har en kategori medborgare — nämligen folkpensionärerna — fått en negativ särställning. För den begränsning av ersättningen för sjukhusvård till 180 dagar som föreskrivits för folkpensionärer lär det vara svårt att finna någon annan motivering än »risken» att pensionärerna oftare och under längre tid än andra människor kan vara i behov av sjukhusvistelse. Men är detta verkligen en motivering som kan accepteras av riksdagen? Måste man inte beteckna en sådan motivering som helt absurd?

Under ett långt liv har ju dessa människor gjort sin plikt i samhället och varit med om att med sitt arbete grundlägga den standard vi nu har. De har betalat sina skatter, men när de blivit gamla har man för dem gjort undantag när det gäller en förmån som vi alla betraktar som mycket väsentlig och som

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

nyligen reformerats. Men av denna reform har denna grupp inte blivit delaktig. Det är enligt min mening orimligt.

I detta liksom i så många andra fall har utskottet krupit bakom en pågående utredning. Det är riktigt att man i direktiven för 1961 års sjukförsäkringsutredning också tagit upp frågan om de förtidspensionerade och folkpensionärernas avgiftsfria sjukhusvård. Om så inte hade skett, skulle vår motion säkerligen ha sett annorlunda ut; då hade vi kanske haft anledning att ställa ett yrkande just om fri sjukhusvård. Nu gäller emellertid vår motion inte hela denna fråga, utan vi föreslår enbart slopandet av den diskriminering som folkpensionärerna är utsatta för och som vi anser vara orättfärdig. Det är inte rimligt att de förmåner som sjukförsäkringslagen ger andra människor inte skall tillkomma folkpensionärerna.

Varför skulle inte denna fråga kunna brytas ut och bli föremål för ett separat beslut?

Fru Ryding kunde i förra veckan hänvisa till ett yttrande av socialminister Aspling, vilken framhållit att yrkesskadetredningens prövning av frågan om livräntornas värdebeständighet inte alls behövde behandlas i sammanhang med hela det frågekomplex som utredningen hade att ta ställning till utan mycket väl kunde brytas ut och göras till föremål för särskilt beslut. För två veckor sedan gav justitieministern ett liknande svar när det gällde frågan om förmyndarvodena. Även den frågan ligger hos en utredning, men justitieministern förklarade uttryckligen inför kammaren, att man kunde bryta ut den för att åstadkomma ett snabbare resultat.

När det gäller det ärende vi nu behandlar kan jag inte finna något rimligt skäl för att den orättfärdighet, som folkpensionärerna och de förtidspensionerade är utsatta för, skall behöva bestå till dess utredningen är färdig med hela sitt arbete.

I sitt utlåtande nr 14, som står senare på dagens föredragningslista, har andra lagutskottet gått så långt att det föreslår riksdagen att besluta att ett där aktuellt motionspar överlämnas till sjukförsäkringsutredningen. Det har jag naturligtvis ingenting att invända mot. Det sker uppenbarligen i syfte att påskynda behandlingen av där berörd fråga i utredningen, så att det blir ett resultat så snabbt som möjligt.

Jag konstaterar bara att då det gäller den nu aktuella frågan — frågan om diskrimineringen av folkpensionärerna och de förtidspensionerade när det gäller ersättning för sjukhusvård — så är utskottets kallsinnighet total.

Vad beträffar frågan om vidgade förmåner för folkpensionärerna när det gäller fri medicin anmäler utskottet dessutom en i sak avvikande mening jämfört med den uppfattning som vi gjort oss till tolk för i motionen. Det säger att bostadstillägget utgår efter skilda grunder och med varierande belopp, och detta skulle vara något slags hinder för att genomföra den reform som vi föreslagit. Det kan jag inte förstå. Enligt vår mening bör vi eftersträva att nå fram till en ordning enligt vilken sjukhusvård, läkarvård och receptbelagd medicin blir kostnadsfria, och som ett steg i den riktningen anser vi att man borde söka uppnå likställighet för folkpensionärerna i hela landet när det gäller avgiftsfri medicin. Sådan finns nämligen inte nu. Mot bakgrunden av att flertalet folkpensionärer är hänvisade till att enbart leva på sin folkpension har medicinkostnaden en oerhört stor betydelse — detta inte minst med hänsyn till att sjukdomar som regel inträder oftare i ålderdomen. Detta fenomen belystes för inte så länge sedan i ett särskilt TV-program. Även i övrigt har det förekommit en omfattande diskussion om den saken.

I vissa landsting har en reform på detta område ansetts så angelägen att man vidtagit mycket vittgående åtgär-

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

der som landstingen själva får finansiera. Landstinget i mitt hemlän har sålunda beviljat s. k. medicinkort till 4 200 människor, i huvudsak äldre. Dessa kort berättigar innehavarna till fri medicin utan någon som helst byråkratisk omgång. Det sker en engångsundersökning, och sedan fastställer vederbörande läkare under hur lång tid ifrågavarande personer är i behov av medicin av det ena eller andra slaget. Sedan får han eller hon gå till apoteket och hämta ut medicinen. 4 200 personer i mitt hemlän har nu denna möjlighet, och vi motionärer menar att alla åldringar i vårt land borde få denna rätt.

Det finns också enskilda kommuner som bekostar fri medicin till en viss grupp pensionärer. Man ger sålunda inte förmånen generellt till alla utan drar gränsen så att fri medicin i huvudsak utgår till dem som har kommunala bostadstillägg. Genom att basera förmånen på det kommunala bostadstillägget har nämligen den fördelen vunnits att en viss prövning ur ekonomisk synpunkt redan verkställts. Därför kunde man använda den normen vid ett första steg mot fria mediciner.

Nu har emellertid utskottet ansett att detta inte är en lämplig väg att gå därför att de som åtnjuter kommunala bostadstillägg inte befinner sig i samma situation överallt i vårt land, i det olika kommuner tillämpar olika normer för det kommunala bostadstillägget. Men detta är i verkligheten inte någon saklig invändning mot den princip vi föreslår. Den omständigheten att vissa kommuner är snåla, medan andra kommuner ger mera rimliga bostadstillägg, utgör inte något bärande argument mot de synpunkter som vi anfört i motionerna.

Vi har velat säkerställa rättvisa förhållanden och undvika att förmåner av ett visst slag blir beroende av bostadsorten. Det borde vara så att alla som befinner sig i samma situation som de, om vilka vi talar i vår motion, skulle

ha något så när lika förhållanden i fråga om rätten till fri medicin. De borde också ha rätt till fri sjukhusvård i samma utsträckning som andra sjuka och inte ha denna rätt begränsad till bara hälften så lång tid.

När vi skrev vår motion förutsatte vi naturligtvis att eftersom denna sak är så självklar, sedd ur våra utgångspunkter, skulle motionen röna en välvillig behandling i utskottet. När nu förhållandet inte blivit detta och utskottet därför inte heller föreslagit den nödvändiga ändringen av nuvarande lagtext, anser jag mig inte böra ställa något konkret yrkande. Jag inskränker mig till att uttala den förhoppningen att de enligt min mening självklara synpunkter, som talar för en reform av det slag som motionen pläderar för, skall beaktas i utredningen på sådant sätt att det kan bli resultat snabbare än vad det skulle bli om man väntade på genomförandet av utredningen i dess helhet, eller med andra ord att man bryter ut denna fråga för att nå fram till ett snabbare resultat än vad som eljest skulle vara möjligt.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Eftersom herr Holmberg inte ställde något konkret yrkande skulle det kanske inte ha funnits anledning för mig att uppträda å utskottets vägnar. Men hans anförande var ändå utformat på ett sådant sätt att det inte kan få stå alldeles för sig självt i protokollet.

I första delen av sitt inlägg uppehöll sig herr Holmberg vid sjukhjälpstiden för ålderspensionärer och förtidspensionärer. Han talade om orättfärdigheter och diskriminering. Det finns inte någon anledning att låta detta stå alldeles oemotsagt.

Folkpensionärernas fria sjukhusvård på 180 dagar kan inte utan vidare jämföras med övriga medborgares i princip obegränsade sjukhjälpstid. Alla vet att de, som inte är folkpensionärer, vid

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

sjukhusvård får sin sjukpenning minskad med fem kronor per dag. Det inträffar redan vid första sjukhusdagen. Om man jämför med andra grupper kan bestämmelsen om 180 dagar för folkpensionärerna förefalla orättvis. Men tar man hänsyn till den omständigheten att andra medborgares sjukpenning vid sjukhusvård omedelbart minskar med fem kronor, medan pensionen utgår ograverad, är inte orättvisan så stor som herr Holmberg vill göra gällande. Motivet för att sjukpenningen minskar med fem kronor om dagen då man har förmånen att vårdas på sjukhus i stället för i hemmet är att man under sjukhusvistelsen gör vissa besparingar, alldeles påtagliga sådana. Om jag vårdas på sjukhus, har jag inga kostnader för läkemedel eller för läkarvården och heller inga kostnader för den mat jag äter. Om jag i stället vårdas i mitt hem, har jag utgifter för läkarvård och för medicin, och några kronor om dagen får man väl ändå räkna med att det kostar att äta sina mål hemma. Nu slipper alltså folkpensionärerna avgiften under ett halvt år. Under motsvarande tid drar försäkringskassan 900 kronor av den som har sjukpenning.

Om man alltså jämför läget för de pensionärer, som vårdas i hemmet, och dem, som vårdas på sjukhus, kan man inte påstå att de som vårdas på sjukhus kommer i en sämre situation, utan det är snarare tvärtom — även om man tar hänsyn till att de efter 180 dagar får erlägga allmänsalsavgift på fem kronor per dag. Det är klart att fem kronor per dag kan vara en kännbar kostnad för en pensionär ännu så länge innan ATP är fullt utbyggd; det vill jag gärna vidgå.

Nu kan man fästa uppmärksamheten på att flera sjukhus har mycket stora frisängsfonder, som betalar allmänsalsavgiften för utförsäkrade. Dessa frisängsfonder kan den aktive aldrig komma i åtnjutande av. Att man drar fem kronor på sjukpenningen kan nämligen

inte kompenseras av medel från frisängsfonder, men däremot kan den räkning som den utförsäkrade får betalas av medel från frisängsfonderna. 1961 års sjukförsäkringsutredning undersöker fördelar och nackdelar av en helt avgiftsfri sjukhusvård. Då aktualiseras frågan om sjukhjälpstiden för folkpensionärer liksom för andra medborgare. Vi har inte funnit anledning att rycka loss folkpensionärernas situation, ty denna är inte artskild från andra medborgares i detta avseende.

Den andra fråga som herr Holmberg berörde och som tagits upp i motionen är förslaget om att folkpensionär, som har kommunalt bostadstillägg, skall få läkemedel helt kostnadsfritt. Detta förslag är inte alls väl genomtänkt. Herr Holmberg kunde inte förstå detta. Men om herr Holmberg funderar litet på denna sak, kommer han nog att förstå att detta inte är en lämplig lösning av denna fråga. Det hänger, som utskottet sagt, samman med den omständigheten att bostadstilläggens storlek varierar mycket kraftigt kommunerna emellan med den påföljd, att i vissa kommuner pensionärens inkomst kan bli förhållandevis hög innan bostadstillägget försvinner, medan detta i andra kommuner försvinner fast inkomsten förblir låg.

Jag skall anföra ett exempel, som måhända kan hjälpa herr Holmberg på traven i hans ytterligare funderingar över denna fråga. Vi kan först utgå från ett bostadstillägg på 2 100 kronor i en storstad. Då får den ensamstående pensionären ha en sidoinkomst på 5 200 kronor innan bostadstillägget försvinner. Går jag till en landsbygdskommun, där det finns ett bostadstillägg på 200 kronor, försvinner bostadstillägget vid en årsinkomst på 2 000 kronor och litet mer. Det kan inte vara ett lämpligt tillvägagångssätt att koppla ihop de fria medicinerna med det kommunala bostadstillägget, eftersom man då i vissa kommuner får ha en rätt hög inkomst

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

men ändå får fri medicin, medan man i andra kommuner bara får ha en låg inkomst om man skall få fri medicin.

Jag kan ta ett annat exempel för att visa vad det är fråga om. Man kan ta ett gift par i storstäderna Stockholm, Göteborg eller någon annan stad, där bostadstillägget kan gå upp till 2 000 kronor och litet mer. Där får pensionärerna ha en sidoinkomst på 6 300 kronor innan bostadstillägget försvinner. Tillsammans med folkpensionen — jag tar härvidlag inte hänsyn till ATP — har två makar en årsinkomst på cirka 12 500 kronor. De skulle alltså få fria läkemedel. Kommer jag ut till landsbygdskommunerna med små bostadstillägg om 400 kronor för äkta makar, försvinner bostadstillägget vid en årsinkomst på 3 000 kronor. Var och en förstår att detta inte är det rätta sättet att lösa denna fråga.

Vi har sagt oss att man måste finna en annan lösning på frågan om läkemedelsförmånerna. Då kan man inte bara tänka på pensionärerna, utan då måste man tänka på alla dem, som är sjuka under en lång tid. Sjukdomen innebär att de får det ekonomiskt sett sämre ställt. Om de då har stora kostnader för läkemedel, vilket kan inträffa även för den som inte är pensionär, bör de få mera hjälp än de nu får. Jag erkänner att den nuvarande utformningen av läkemedelsrabatteringen inte är tillfredsställande, men den lösning som herr Holmberg och hans partivänner förordat är en olycklig lösning. Därför är det bättre att 1961 års sjukförsäkringsutredning granskar frågan och presenterar oss en lösning som ger en effektiv förmån åt *alla* dem som behöver hjälp.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Herr Holmberg ställde frågan, varför vi inte har föreslagit att riksdagen skulle överlämna motionen

till 1961 års sjukförsäkringsutredning, eftersom vi har gjort det yrkandet i utskottets utlåtande nr 14, som behandlar en fråga rörande ersättning för resor i samband med sjukvård.

En liknande fråga ställde även fru Ryding, och jag har begärt ordet för att ge ett svar på dessa frågor, då det kan vara angeläget att spörsmålet tillrättalägges, eftersom det har kommit upp.

Vi anser det vara alldeles klart att 1961 års sjukförsäkringsutredning har till uppgift att utreda och framlägga förslag såväl beträffande ersättningsformerna för den förebyggande sjukvården som beträffande folkpensionärernas ställning i sjukförsäkringen. Det är utredningens uppgift enligt direktiven att bland många andra problem analysera även dessa problem. Den motion, som behandlas i utlåtandet nr 14, berör speciella frågor i de mycket invecklade ersättningsbestämmelser som gäller för resor till och från läkare eller sjukvårdsinrättning i samband med sjukvård. Där är vi inte alldeles övertygade om att just den problematik som beröres i dessa motioner kommer att tas upp av utredningen utan påstötning. Det är av den anledningen, d. v. s. för att göra utredningen uppmärksam på just de speciella problemen, som vi har föreslagit att motionen skall överlämnas till utredningen.

Jag har velat säga detta och få det antecknat till protokollet såsom ett svar på de frågor som ställdes.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Herr Bengtsson i Varberg ansåg det inte vara orättvist och inte innebära någon diskriminering att andra människor har rätt till fri sjukvård under hela året, medan däremot folkpensionärerna har rätt till fri sjukvård under bara hälften av året. Nå, om herr Bengtsson har den uppfattningen,

Förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen

kan jag inte göra mycket åt det. Men jag anser det inte rättvist. Jag anser det vara en alldeles klar diskriminering. Jag blir inte heller övertygad av herr Bengtssons erinran om att man av andra kräver en avgift av 5 kronor per dag när de ligger på sjukhus. En folkpensionär har väl genomsnittligt 10 à 12 kronor per dag att leva av. Det skulle vara ganska orimligt att av dem då också ta ut 5 kronor per dag i sjukvårdsavgift, d. v. s. halva pensionen för den service de får i det sammanhanget. Jag anser att folk som befinner sig i den utomordentligt svåra situationen som sjuka folkpensionärer är i borde ha de rättigheter som vi har försökt utverka genom vår motion. Herr Bengtssons argument på den punkten anser jag så krystade och så litet övertygande, att jag inte kan frångå min uppfattning.

Detsamma gäller vad han säger om möjligheten för folkpensionärer att utnyttja frisängsplatser på sjukhusen. Det vet väl var och en som något sysslat med den lokala sjukvårdspolitiken att möjligheten till sådana frisängsplatser för folkpensionärer är ytterligt begränsad. Detta är över huvud taget inte ett argument i denna diskussion.

Man skall inte tänka bara på folkpensionärerna, säger herr Bengtsson, utan när man så småningom skall lösa detta problem skall man försöka lösa det för alla långvarigt sjuka. Ja, det håller jag med om. Vi har också i vår motion sagt att avsikten är att ta ett första steg i denna riktning genom förbättringar för folkpensionärerna när det gäller rätten till vård hela året utan särskild diskriminering och rätten att erhålla fri medicin. Dessa kategorier människor är ju dock de som är svårast utsatta för sjukdomar.

Herr Anderson i Sundsvall försökte ge en förklaring till att man i ena fallet handlade så och i det andra fallet handlade så när det gäller motioner, som är tämligen likartade till sitt principiella innehåll men där utskottet i ena fallet

föreslår en intervention genom ett särskilt uttalande men i andra fallet inte gör det. Jag beklagar att det faktiskt inom utskottet har blivit en försämring sedan i fjol i fråga om förståelsen för pensionärernas intressen. Då fanns det utom den kommunistiska motionen även motioner från två andra partier, i sak överensstämmande med vad vi har föreslagit också i år. Då gjordes det t. o. m. en reservation inom utskottet till förmån för reformer i den riktning som vi föreslog, men i år har inte heller dessa motionärer och reservanter uppträtt till stöd för den linje som de företrädde i fjol. Enligt min mening finns det dessutom i direktiven för 1961 års sjukförsäkringsutredning stöd för den uppfattning som vi företräder, alltså att man skall handla snabbare i denna fråga än som kan bli möjligt genom att ta utredningsarbetet i dess helhet på en gång. Departementschefen erinrade nämligen i sina direktiv om att en utredning om dessa saker tidigare företagits. Anledningen till att frågan nu i alla fall lagts i händerna på 1961 års sjukförsäkringsutredning anger han vara den, att under remissbehandlingen framkom en del olika synpunkter som den nya utredningen skulle försöka att samordna. Men i sak innebär detta egentligen ingen ny utredning, och därför, säger departementschefen, kan 1961 års sjukförsäkringsutredning i allt väsentligt använda sig av den tidigare utredningens material och remissyttranden. Alltså behöver man inte utreda själva saken utan kan ta det material som finns och bryta ut den del som vi nu behandlat och ganska snabbt komma med förslag som kan godkännas av riksdagen i denna detalj.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! När herr Holmberg talar om folkpensionärernas sjukhjälpstid på 180 dagar och betraktar detta som en diskriminering, får man ett intryck av att han tror att det är detsamma som deras rätt till sjukhusvård. Folkpensionä-

Kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet

närerna har ju rätt att vårdas på sjukhus lika länge som alla andra människor. Vad som inträffar är, att de efter 180 dagar får en räkning på allmänsalsavgiften. Därmed är jag tillbaka till den andra fråga, som herr Holmberg inte riktigt ville förstå, nämligen att den som har sjukpenning vid intagning på sjukhus omedelbart får avstå fem kronor av sin sjukpenning. En person som har femton kronor om dagen i sjukpenning får under sjukhusvistelsen ut tio kronor per dag. Detta, herr Holmberg, innebär under 180 dagar en minskning på 900 kronor. Om herr Holmberg tar penna och papper och skriver 180×5 , så kommer han till siffran 900. Det är ingenting att göra åt.

Vidare säger herr Holmberg beträffande frisängar att alla som sysslar med detta vet att de är så få. Den uppgiften är direkt felaktig. Det är mycket gott om frisängsfonder, det är så gott om dem att man funderar på var man skall göra av medlen, eftersom så många nu är sjukförsäkrade och inte kan få hjälp ur dessa fonder. Jag har viss erfarenhet på detta på det lokala planet. Vid det sjukhus vars direktion jag tillhör kan vi inte bli av med alla de pengar som frisängsfonderna har till utförsäkrade personer.

Jag tycker det är rätt angeläget att upplysa pensionärerna om den möjlighet som på många ställen finns att få frisäng och inte ge dem intrycket att det inte finns några sådana.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18

Föredrogs vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner om ersättning från allmän försäkringskassa för resa vid viss vård och behandling, samt

nr 14, i anledning av väckta motioner angående reseersättningen enligt sjukreseförordningen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 19

Kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner angående kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 517 i första kammaren av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.* samt nr 610 i andra kammaren av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.*

I motionerna, vilka var likalydande, hade hemställts,

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådana författningsändringar som erfordras för överförande av regleringen beträffande kommunernas uppgifter i fråga om reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap; samt

att för dessa kostnader därvid måtte bestämmas statsbidrag efter samma grunder som gäller för övriga kommunala beredskapskostnader.»

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 517 och II: 610, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Edström* och *Hübinette*, fru *Olsson* samt herrar *Sörenson*, *Anderson* i Sundsvall, *Rimmerfors*, *Gustavsson* i Alvesta och *Ringaby*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till förevarande motioner, I: 517 och II: 610, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådana författningsändringar som erfordrades för att

Kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet

överföra regleringen beträffande kommunernas uppgifter i fråga om reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap samt för att statsbidrag för dessa kostnader skulle utgå efter samma grunder som gällde för övriga kommunala beredskapskostnader.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Fjölårets riksdag antog en lag om kommunal beredskap. I denna regleras sådana beredskapsuppgifter inom totalförsvaret som skall fullgöras av kommunerna och som inte är reglerade i annan lagstiftning. Man kan säga att lagen om kommunal beredskap är en komplettering av civilförsvarslagen eller kanske riktigare en fortsättning på civilförsvarslagstiftningen.

Genom den beredskapslag som antogs i fjol har det blivit så, att vissa åtgärder, som kommunerna i beredskapsyfte är skyldiga att vidta under fredstid, liksom tidigare regleras i civilförsvarslagen och vissa andra åtgärder i den kommunala beredskapslagen.

Av redogörelsen i det utskottsutlåtande som nu behandlas framgår sålunda att de reservanordningar som kommunerna är skyldiga att vidta för t. ex. vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen, de s. k. kommunaltekniska anordningarna, regleras i civilförsvarslagen. De särskilda anordningar för bl. a. vattenförsörjning och allmänna hälsovårdsåtgärder, som kommunen skall vidta i samband med förberedelser för inkvartering av folk från evakueringskommuner, regleras däremot i den kommunala beredskapslagen. Även den planläggning av beredskapsåtgärder som länsstyrelsen i vissa fall kan ålägga kommunerna regleras i beredskapslagen.

För de åtgärder, som kommunen vidtar enligt civilförsvarslagen, äger kom-

munen erhålla statsbidrag med två tredjedelar av skäligen kostnad eller, om särskilda skäl föreligger, med det högre belopp som Kungl. Maj:t godkänner.

För skäliga kostnader, som kommunen påtager sig för åtgärder som regleras i beredskapslagen däremot, får kommunen enligt riksdagsbeslutet i fjol 90 procent eller den större del av kostnaderna som Kungl. Maj:t medgiver.

Att kommunerna skall bidra till viss del av kostnaderna, i vissa fall med belopp upp till en tredjedel och i andra fall upp till en tiondel av kostnaderna, motiveras med att kommunerna kan för fredsbruk ha nytta av de beredskapsåtgärder som ålägges dem. Det har poängterats att i de fall, då kommunen icke kan anses ha någon sådan nytta av åtgärden, skall statsbidrag utgå med 100 procent av skäligen kostnad.

Det bör tilläggas att inte alla kommuner kommer att åläggas att vidta beredskapsåtgärder enligt kommunala beredskapslagen. Det blir närmast länsstyrelserna som kommer att avgöra vilka kommuner som skall upprätta beredskapsplaner samt vilka kommuner som skall vidta förberedelser eller andra åtgärder. Även till kostnaderna för planläggning erhåller kommunerna statsbidrag. Eftersom endast en del av kommunerna kommer att åläggas att vidta förberedelser i detta avseende, kommer kostnaderna att drabba kommunerna mycket ojämnt.

Av vad jag nyss sagt framgår att det råder en viss dualism beträffande lagstiftningen på området. Främst beror detta på att beredskapsåtgärderna regleras dels i civilförsvarslagen och dels enligt lagen om kommunal beredskap. Men dualismen framträder också i statsbidragsbestämmelserna.

När förslaget till beredskapslag behandlades här i riksdagen i fjol förelåg ett motionsyrkande, som gick ut på att bestämmelserna om kommunaltekniska reservanordningar — de avser främst reservanordningar för vatten-, gas- och

Kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunal teknisk verksamhet

elförsörjningen — skulle brytas ut ur civilförsvarslagen och flyttas över till den nya lagen om kommunal beredskap, där bestämmelserna rätteligen hör hemma. Detta hade också påvisats och föreslagits av kommunalrättskommittén, som utfört det utredningsarbete som låg till grund för Kungl. Maj:ts förslag till kommunal beredskapslag. Riksdagen biföll emellertid inte motionsyrkandet i denna del utan följde propositionens förslag, vilket alltså innebar att bestämmelserna om reservanordningar av kommunal teknisk art bibehölls i civilförsvarslagen.

I det motionspar som behandlas i föreliggande utskottsutlåtande upprepar vi motionärer motionsyrkandet från i fjol, det nämligen att regleringen av kommunernas uppgifter i fråga om reservanordningar av kommunal teknisk art måtte överflyttas från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap. Vi stöder oss därvid på vad kommunalrättskommittén föreslagit i sitt betänkande. Jag skall inte uppehålla mig med att återgiva kommitténs motivering. Jag vill endast framhålla att enligt min mening har kommittén på ett övertygande sätt visat, att bestämmelserna hör hemma i beredskapslagen. Situationen var något annorlunda, då vi inte hade någon kommunal beredskapslag. Då var det förklarligt att reglerna bereddes plats i civilförsvarslagen.

Motionsyrkandet i fjol innebar också förslag om att statsbidrag till kostnaderna för samtliga beredskapsåtgärder som kommunen ålades skulle utgå med lägst 90 procent. Om det ansågs skäligt skulle högre statsbidrag kunna utgå. Även här stödde sig motionärerna väsentligen på vad kommunalrättskommittén föreslagit.

I propositionen föreslogs däremot att statsbidrag skulle utgå efter samma regler som fanns angivna i civilförsvarslagen, d. v. s. att statsbidraget skulle utgå med två tredjedelar eller den större delen av kostnadens belopp som Kungl. Maj:t i särskilda fall kunde medgiva.

I detta avseende biföll riksdagen motionärernas förslag om lägst 90 procent statsbidrag för beredskapsåtgärder som regleras i lagen om kommunal beredskap.

Eftersom riksdagen icke biföll yrkandet om att bestämmelserna om beredskapsåtgärder av kommunal teknisk art skulle överflyttas till beredskapslagen, kvarstår dessa bestämmelser i civilförsvarslagen. Därmed gäller också alljämt civilförsvarslagens statsbidragsbestämmelser för dessa åtgärder. Statsbidraget utgör således i detta avseende två tredjedelar av kostnaderna eller det högre belopp som Kungl. Maj:t finner skäligt.

Vi har alltså två statsbidragsregler för beredskapsåtgärder av i allt väsentligt samma beskaffenhet, och vi har lagstiftningsregler i två lagar, vilket otvivelaktigt innebär vissa administrativa besvärligheter.

Samtidigt som vi i motionen föreslår en renodling av lagstiftningen, föreslår vi också att statsbidraget skall utgå med lägst 90 procent, såsom nu gäller beträffande kommunens kostnader för åtgärder som regleras i beredskapslagen.

I fjol anfördes de skäl som kan åberopas för att statsbidraget skall utgå med detta högre belopp. Det är betungande uppgifter, som åläggs kommunerna, och det är uppgifter, som drabbar kommunerna mycket olika, eftersom inte alla kommuner blir ålagda att vidta förberedande åtgärder. Det är otvivelaktigt uppgifter som hör hemma inom totalförsvaret, och det kan därför vara logiskt och riktigt att kostnaderna fördelas någorlunda jämnt bland alla skattebetalare. Detta kan bäst ske, om största parten av kostnaderna regleras över den statliga budgeten och inte över kommunal budget.

Den reservation av herr Edström m. fl. som finns fogad till utskottsutlåtandet ansluter sig helt till yrkandena i motionsparet, för vilka jag redo-

Kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet

gjort. Vi reseranter föreslår alltså, att motionerna bifalles och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till de författningsändringar som behövs för att överflytta bestämmelserna beträffande reservanordningar av kommunalteknisk art från civilförsvarslagen till lagen om kommunal beredskap. Vi föreslår därjämte att statsbidrag för kostnaderna skall utgå efter samma grunder som gäller för övriga kommunala beredskapsåtgärder.

Herr talman! Med det anförda ber jag få yrka bifall till reservationen av herr Edström m. fl.

I detta anförande instämde herr *Ekström* i Iggesund (s).

Herr **JOHANSSON** i Södertälje (s):

Herr talman! Efter den utförliga redogörelse som herr Anderson i Sundsvall har kostat på denna fråga kan jag fatta mig kort. Jag vill endast erinra om att vid fjolårets behandling av den proposition som låg till grund för denna lagstiftning tillstyrkte andra lagutskottet bifall till en motion av ungefär liknande innehåll som den vi nu behandlar. Riksdagen biträdde emellertid en vid utskottsutlåtandet fogad reservation som innebar bifall till propositionens förslag i denna del.

Utskottet har nu i sitt utlåtande framhållit att ingenting har inträffat som kan tas till intäkt för ett ändrat ställningstagande i denna fråga. Lagen har ännu inte varit i kraft ett helt år, och såvitt jag vet har ingen kommun ålagts att utföra några sådana anordningar som här nämnes. Man har alltså inte kunnat få fram något belägg för att inte det resonemang som fördes i fjol är riktigt, nämligen att kommunerna kan få bidrag med upp till 100 procent av kostnaderna för dessa åtgärder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **WERBRO** (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Söder-

tälje sade att eftersom lagen om kommunal beredskap varit tillämplig så kort tid har några frågor om sådana åtgärder som avses i densamma ännu inte varit uppe till behandling. Så är dock inte fallet. Redan nu behandlas i olika instanser och kommunala organ ett stort antal frågor som gäller beredskapsanordningar enligt civilförsvarslagen § 40 och lagen om kommunal beredskap.

Anledningen till att vi motionerat i år är att vi vill åstadkomma enhetliga regler. Jag kan anföra ett exempel som kommit upp i samband med en sådan frågas behandling. En kommun kommer att åläggas att vidta åtgärder beträffande reservanordningar för vattenförsörjning enligt civilförsvarslagen. Samtidigt ålägges kommunen att vidta åtgärder för försörjning av vatten med hänsyn till de planlagda inkvarteringsåtgärder som länsstyrelsen har ålagt kommunen. Här uppkommer problemet vilka av dessa åtgärder som är att hänföra till civilförsvarslagen och vilka som skall hänföras till den kommunala beredskapslagen. Det är samma kommun som har att vidta dessa åtgärder och det är samma vattensystem som avses med åtgärderna. Det är mycket svårt att veta för vilken kostnad statsbidrag skall utgå med två tredjedelar och för vilken kostnad som 90 procentregeln gäller.

Herr talman! Jag vill endast framföra dessa exempel för att visa vilka svårigheter som man från kommunalt håll har beträffande avvägningen av de kostnader som skall debiteras vid de olika åtgärderna. Stadsförbundet och Kommunförbundet har också enhälligt anslutit sig till att dessa åtgärder skall bedömas enligt lagen om kommunal beredskap, så att man får enhetliga bestämmelser och slipper detta uppdelningssystem, då det gäller att bestämma vart kostnaderna skall hänföras.

Herr talman! Jag vill därför yrka bifall till reservationen.

Översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Anderson i Sundsvall begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Edström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 99 ja och 116 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit reservationen av herr Edström m. fl.

§ 20

Översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Fru LÖFQVIST (s):

Herr talman! Andra lagutskottets ut-

låtande nr 16 behandlar motionerna 511 i första kammaren och 630 i denna kammare. Eftersom jag nu återigen är ansvarig för en motion i detta ämne, och då jag tycker mig ur utskottets utlåtande kunna utläsa en feltolkning av motionen, vill jag gärna ta kammarens tid i anspråk någon minut.

Enligt de nu gällande reglerna för änkepension inom folkpensionen får änka, vilkens man avlidit före den 1 juli 1960, efter inkomstprövning en pension som understiger den fulla änkepensionen med en femtondel för varje år varmed den pensionerades ålder vid mannens död eller annan tidpunkt som jämföras med makes död understiger 50 år. 1962 års riksdag och dess beslut innebar en stor förbättring för en betydande grupp av änkor som tidigare enligt detta system inte hade haft någon möjlighet att komma med vid prövningen.

Det är emellertid fortfarande störande att en grupp, även om den är liten, som t. ex. på grund av de arbetsmarknadsmässiga förhållandena inte har haft möjlighet att skaffa sig en sysselsättning som ger acceptabel försörjning, exempelvis till följd av arbetsförhållandena på orten, på grund av den $\frac{1}{15}$ -avtrappning som gäller i detta pensionssystem inte har möjlighet att få en änkepension som kan ge den trygghet som pensionen avser att lämna dem som inte har andra möjligheter att försörja sig än att anlita samhället.

Det är alltså enligt vår mening störande att så många fortfarande skall behöva gå till socialvården trots att de är, enligt bestämmelserna om änkepension, berättigade till en änkepension. En annan sak är att femtondelsreduktionen gör att vederbörande änka i en viss ålder ändå inte kan få ett belopp som tillnärmelsevis motsvarar en pension, som hon kan leva på. Det är därför som vi motionärer har begärt en översyn på denna punkt.

Herr talman! Låt mig med några

Översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor

exempel visa hur det förhåller sig i verkligheten. För detta ändamål har jag tagit ut fyra kvinnor som har tre ting gemensamt: alla är änkor, de har samtliga fyllt 60 år och alla är berättigade till änkepension eller del därav. Men sedan är det slut med jämlikheten. Den första av dessa fyra kvinnor, som jag vill beteckna som änkan nr 1, blev änka för 20 år sedan. I dag är hon berättigad till och lyfter en änkepension som motsvarar $\frac{5}{15}$, alltså $\frac{1}{3}$, av ålderspensionsbeloppet. Änkan nr 2, som ju också har fyllt 60 år, blev änka vid 38 års ålder. Hennes yngsta barn var då 16 år fyllda. Hon är i dag berättigad till och lyfter $\frac{3}{15}$ av ålderspensionsbeloppet. Änkan nr 3 blev änka vid 52 års ålder. Hon är alltså kvalificerad att erhålla full pension. Visserligen utgår denna efter inkomstprövning, men om hon blir utan arbete eller står utan annan inkomst har hon dock den trygghet som änkepensionen ger. Änkan nr 4 är en 60-årig kvinna som haft glädjen att få leva tillsammans med sin make ända till efter den 1 juli 1960. Hon har ytterligare en förmån, som jag i detta sammanhang inte skall ta upp till behandling.

I de två först relaterade fallen saknar dessa kvinnor möjlighet — vilket de enligt mitt sätt att se borde ha haft — att få sin pensionsfråga omprövad sedan de kommit upp över 60-årsåldern. För mig ter det sig inte alls underligt utan helt naturligt att människor som befinner sig i en dylik situation frågar både sig och andra: Varför skall det finnas denna skillnad mellan dem som får pension? Inom parentes kan jag nämna att när jag så sent som i går kväll hade ett samtal med en person som representerar försäkringskassan på sin hemort, så ställde vederbörande precis samma fråga. För sin del anförde han som exempel ett fall, då en änka som erhåller $\frac{5}{15}$ -pension ändå har varit nödsakad att för sin försörjning anlita samhället. Hon har varit tvungen att hos socialvården begära ett belopp

som motsvarar den resterande delen av pensionen för att hon skall någorlunda hyggligt klara sig. Någon kanske då undrar, varför hon inte har tillerkänts sjukpension. Nej, det är helt enkelt inte möjligt eftersom hon inte är sjuk. Å andra sidan har inte myndigheterna kunnat placera henne på arbetsmarknaden sedan hon fyllt 60 år.

Det är självfallet att dessa änkor, som jag här talat om och som befinner sig i åldersklasserna 50—67 år, jämför sin situation med förhållandena för de kvinnor vilkas änkestånd inträffat först efter den 1 juli 1960. Utskottet gör i sin skrivning gällande att regeln om den s. k. $\frac{1}{15}$ -reduktionen har samma verkan, på vilken sida om det magiska datum den 1 juli 1960 som vederbörande än har blivit änka. Ja, på pränt ser det faktiskt ut på det sättet, men hur ställer sig saken i verkligheten? Får någon av de kvinnor som blivit änkor under 60-talet och som befinner sig i åldersgrupperna 50—67 år vidkännas en reduktion av sin änkepension? Nej, det får de inte göra. De erhåller t. o. m. full änkepension utan någon som helst inkomstprövning. De unga kvinnor, som i dag blir änkor men som saknar barn, faller visserligen inom ramen för $\frac{1}{15}$ -reduktionen och denna regel är alltså avgörande för det pensionsbelopp som de har möjlighet att lyfta. Men det är väl ändå en avsevärd skillnad på möjligheterna för dessa kvinnor att erhålla arbete och inkomst, när de om 20 eller 30 år är för gamla att gå ut på arbetsmarknaden.

Utskottet förutsätter alldeles riktigt att motionärerna syftar till en översyn av reglerna om änkepension inom folkpensioneringen, i avsikt att erhålla bättre relationer mellan de änkor som befinner sig på vardera sidan av tidpunkten den 1 juli 1960. Men sedan skriver utskottet: »Såsom framgår av ovan intagna redogörelse för gällande rätt är det endast i fråga om inkomstprövningen som skillnader föreligger mellan dem

Översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor

som blivit änkor före respektive efter den 1 juli 1960.»

Med de exempel jag här anfört har jag velat visa att det inte förhåller sig på det sättet. Den uppfattning som utskottet skriver om har inte vi motionärer haft, när vi skrev motionen, och för min del har jag inte heller den uppfattningen i dag. För mig och många andra är det väsentligare att änkorna kan få sin pensionsrätt prövad — även om den blir inkomstprövad — än att de inte har någon sådan prövningsmöjlighet alls. Och för flertalet av de kvinnor det här närmast gäller har inkomstprövningen ingen som helst betydelse, eftersom de inte har någon inkomst som kan inverka på deras pension.

Herr talman! Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk mycket längre. Utskottet skriver att motioner i detta syfte behandlades i fjol och att utskottet då rekommenderade att motionerna överlämnades till pensionsförsäkringskommittén samt att det förslaget biträdades av kammaren. Trots att utskottet denna gång inte har ansett det nödvändigt att se närmare på vår motion och vad den innehåller, förutsätter jag ändå att pensionsförsäkringskommittén är oförhindrade att beakta och pröva vad vi framhållit i motionen och vad jag här anfört.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! Fru Löfqvist började sitt anförande med att konstatera att utskottet hade feltolkat hennes motion. Ja, det är möjligt att vi i utskottet inte fick riktigt klart för oss vad fru Löfqvist avsåg med motionen. Men det väsentliga var väl att motionärerna önskade en översyn för att skapa bättre relationer mellan änkor på vardera sidan om tidpunkten den 1 juli 1960. Och när man prövar ett sådant yrkande, måste man ju ställa frågan: Vad är det som skiljer de båda kategorierna?

När lagen om änkepensioneringen genomfördes, bestämdes det att pen-

sionen skall utgå efter exakt samma grunder för kvinnor som blivit änkor före den 1 juli 1960 och de som blivit änkor senare. Där finns en skillnad, och den består däri att pensionen för dem som blev änkor före den 1 juli 1960 skall utgå efter inkomstprövning. Vi fattade det givetvis så att det var inkomstprövningen motionärerna hade i tankarna, och eftersom vi förra året hänsköt frågan om en översyn till en utredning, så trodde vi att motionen därmed var avklarad.

Om jag får lov att här gå litet närmare in på denna fråga, så förhåller det sig så att full änkepension utgår till alla som vid makens fränfälle har fyllt 50 år, och detta oberoende av när maken gått bort. Samma är förhållandet med dem som har barn under 16 år. Även de får full pension. Men om kvinnorna inte har barn, och om de är yngre än 50 år då mannen går bort, så utgår pension med lägre belopp.

Den kvinna utan barn som blir änka vid 36 års ålder får $\frac{1}{15}$ av full änkepension. Tanken är nämligen den att om en barnlös kvinna blir änka vid 36 år, så bör hon inte ha full pension under sitt återstående liv, utan hon bör kunna klara sig på arbetsmarknaden. Denna regel om $\frac{1}{15}$ -pension för änka som är 36 år då mannen går bort gäller även för dem som blir änkor i dag. Där föreligger det sålunda ingen skillnad i annat avseende än inkomstprövningen. De kvinnor som är 35 år och saknar barn när mannen faller ifrån får ingen änkepension vare sig de blivit änkor före eller efter den 1 juli 1960.

Den lösning som motionärerna snuddat vid, att sedan änka fyllt 50 år skall hon ha full pension, oavsett när hon blivit änka, har vi inte kunnat ta upp till behandling. Det verkar mycket realistiskt att tänka sig ett sådant system.

Fru Löfqvist tog som exempel fyra änkor som kom i mycket olika situationer. En av dem har varit änka i 20 år,

Åtgärder mot mörkerolyckor

och hon får bara $\frac{5}{15}$ av full pension på grund av att hon var så ung när mannen föll ifrån. Det var en som bara var 38 år då mannen föll ifrån, och hon får $\frac{3}{15}$. Man kan lägga till många exempel på kvinnor som vid 60 års ålder har det mycket svårt på arbetsmarknaden. Men det har inget som helst samband med att de blev änkor när de var 25, 30 eller 35 år. Frågan är mycket större. Bland de 60-åriga kvinnor som i dag har svårigheter på arbetsmarknaden och kan bli utan sysselsättning förekommer det självfallet en del som blev änkor i unga år och har mycket ringa änkepension.

Om man avskaffar inkomstprövning för änkepensioneringen har man enligt min mening åstadkommit full rättvisa mellan de båda kategorierna av änkor. Därmed har man emellertid inte löst det problem som har varit i motionärernas tankar och som jag bedömer som mycket större och mera omfattande än vad motionärerna utgår från. Det problemet måste lösas på annat sätt och i annat sammanhang.

Jag vill alltså, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru LÖFQVIST (s):

Herr talman! Jag kan väl inte föreställa mig, herr Bengtsson, att jag talade så pass otydligt att någon kunde tolka det så att jag önskade att envar, hur ung man än är, skulle ha möjlighet till full änkepension. Jag har ju sagt raka motsatsen.

Vad jag har velat påpeka är först och främst att de kvinnor, som är mellan 50 och 67 år och blivit änkor på båda sidor om den 1 juli 1960, har sådana väsentliga skillnader i förmåner. Vi har å ena sidan en kvinna som nu blir änka vid 50 års ålder och kanhända har sin fulla försörjning -- är fullt frisk och har stor inkomst -- och ändå har möjlighet att få en icke inkomstprövad, full änkepension. Å andra sidan har vi den 60-åriga kvinna som i dag inte har möj-

lighet att komma ut på arbetsmarknaden. Hon räknar sig som ansluten till pensionssystemet men kan inte lyfta mer än en, två, tre, fyra eller fem femtondelar och har sedan inte någon möjlighet till inkomstprövad pension ovanpå den.

Någon har vid ett tidigare tillfälle sagt, att dessa äldre änkor har varit ute på arbetsmarknaden och att de väl haft möjlighet att försörja sig från den tidpunkt då de blev änkor och till dess det nya pensionssystemet trädde i kraft. Det har de alldeles säkert -- i varje fall har en del av dem då som nu fått anlita socialvård. Men en hel del av dessa kvinnor har försörjt sig ute på landet, exempelvis inom jordbruket. De har kunnat skaffa sig arbete under sex, sju eller åtta månader om året. I dag är jordbruket rationaliserat, och i varje fall i mina hemtrakter är det inte många som har förutsättningar att i jordbruket göra sig någon inkomst mer än under åtta--tio dagar med potatisplockning.

Likaväl som vid de två tidigare tillfällena då jag tagit kammarens tid i anspråk i denna fråga hävdar jag nu att det rättvisaste av allt ändock är inkomstprövning för dessa änkor. Visserligen har vi i motionen gjort några små antydningar om vilka vägar man skulle kunna gå och som ett exempel sagt att man skulle kunna låta inkomstprövningen försvinna vid 60-årsåldern. Men för mig är det väsentligaste att de som inte har någon inkomst och för övrigt befinner sig i precis samma situation som andra änkor, skall ha möjlighet att få sin pension prövad.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 21

Åtgärder mot mörkerolyckor

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot mörkerolyckor.

Åtgärder mot mörkerolyckor

Sedan utskottets hemställdas föredragits yttrade:

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! De motioner som utskottet här har behandlat gäller åtgärder mot mörkerolyckorna. Motionärerna önskar, som framgår av utskottsutlåtandet, »skyndsam prövning och förslag beträffande åtgärder, som effektivt kan förebygga s. k. mörkerolyckor och öka trafiksäkerheten i enlighet med vad som anförts i motionen».

Dessa motioner behandlar frågor som inte är direkt nya för oss här i kammaren — de är gamla bekanta. Man kanske kan säga att de börjar bli för gamla, eftersom man tycker att i varje fall en del av de åtgärder som här föreslås borde ha kunnat införas på ett tidigare stadium.

Jag har vid behandlingen av detta ärende avgivit en blank reservation. Det är inte min avsikt att framställa något yrkande, men jag vill anföra ett par synpunkter. Jag är — som var och en förstår eftersom jag avgivit denna blanka reservation — inte helt nöjd med utskottets yttrande; det är en och annan mening som jag inte riktigt kan förlika mig med.

Det heter i utskottsutlåtandet att de av motionärerna aktualiserade frågorna bör bedömas mot bakgrund av det förslag som inom kort är att vänta från Nordisk vägtrafikkommitté. Utskottet har inhämtat att kommitténs förslag torde avlämnas någon gång under sommaren 1965; att förslaget beräknas bli avlämnat då framgår även av riksdagsberättelsen. Men problemen är inte lösta i och med att förslaget från Nordisk vägtrafikkommitté presenteras, utan förslaget måste ju remissbehandlas och en proposition skrivas samt föreläggas riksdagen. Därtill måste hänsyn tas till strävandena att få till stånd likartade bestämmelser i de nordiska länderna. Det kan alltså ta avsevärd tid innan den svenska riksdagen

får möjlighet att ta ställning till ett förslag.

Jag har därför ställt mig frågan, om det är så lyckligt att som utskottet »skriva fast sig» vid att man skall invänta Nordisk vägtrafikkommittés förslag och bedöma frågorna mot bakgrunden därav. Jag tror att det kan bli nödvändigt, inte minst med hänsyn till övergången till högertrafik, att vi i varje fall vidtar vissa åtgärder som motverkar mörkerolyckorna redan på ett tidigare stadium än vad som kan bli möjligt på grundval av den undersökning som Nordisk vägtrafikkommitté gör.

Denna uppfattning har också uttalats av KAK, som i en skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet framhållit bl. a. att varningstrianglar kan ha viss betydelse när det gäller att förhindra mörkerolyckor. KAK framhåller i sin skrivelse — som redovisas i utskottsutlåtandet — att det inte är motiverat att i detta hänseende invänta förslaget från Nordisk vägtrafikkommitté. Jag tror att KAK har rätt och att bestämmelser på området kan införas innan kommittén framlagt sitt förslag och detta i vederbörlig ordning kan föreläggas riksdagen.

Jag har också uppmärksammat att högertrafikkommissionen i en nyligen avgiven skrivelse betonat för regeringen att förslag till ändrade trafikbestämmelser bör föreläggas riksdagen i god tid före dagen H, senast den 1 april nästa år. Visserligen hänvisar också högertrafikkommissionen till Nordisk vägtrafikkommitté, men jag anser att situationen kan bli sådan att man måste införa vissa bestämmelser innan kommittén avgivit sitt betänkande.

Herr talman! Det var för att få tillfälle att anföra dessa synpunkter som jag avgav min blanka reservation. — Jag vill också framhålla att — som alla kan konstatera — mörkerolyckorna blir ett alltmer påtagligt problem. Jag understryker vad som tidigare åt-

skilliga gånger sagts från denna talarstol om att de åtgärder som är möjliga att vidtaga bör vidtagas så fort detta över huvud taget låter sig göra.

Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! Alla vi ledamöter av tredje lagutskottet är — liksom naturligtvis alla här i kammaren — intresserade av att åtgärder vidtages för att söka nedbringa antalet mörkerolyckor. Men vilka åtgärder som skall vidtagas kan naturligtvis diskuteras.

Både år 1961 och förra året motionerades i frågan. När vi i år skulle behandla ärendet hade vi fått besked om att Nordisk vägtrafikkommitté, som tillsattes 1960 och som har i uppdrag att behandla just de av motionärerna aktualiserade frågorna — användning av parkeringsljus, skyldighet för bilförare att medföra varningstrianglar och skyldighet för gående att vara utrustad med reflexanordningar eller tänd lykta — skall avlämna sitt yttrande i år. Ett delbetänkande väntas under våren och huvudbetänkandet under sommaren.

Herr Nyberg framhåller att det även om Nordiska vägtrafikkommitténs yttrande utkommer i år måste förflyta någon tid innan man kan göra något ställningstagande. Yttrandet skall överarbetas innan det kan framläggas något förslag och innan vi kan fatta beslut i frågan.

Men även om utskottet hade bifallit motionen, vilken gick ut på att vi i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära prövning av vad som skulle göras härvidlag, hade självfallet Kungl. Maj:t inte kunnat göra något annat än att avvakta Nordiska vägtrafikkommitténs förslag. Detta är så självklart, att jag inte kan föreställa mig att ett bifall till motionen med en enda dag skulle ha kunnat påskynda åtgärderna i denna fråga.

Behovet av ett internationellt språk

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 22

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående körkortsproven.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 23

Behovet av ett internationellt språk

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner angående behovet av ett internationellt språk.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! I motion II: 73 har ett antal motionärer från de i denna kammare representerade partierna hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Sverige hos FN föreslår tillsättandet av en vetenskaplig kommission med uppgift att förutskattningslöst utreda behovet av ett internationellt språk vid sidan av de olika nationalspråken.

Motionärerna framhåller, att någon planering på längre sikt icke synes ha förekommit beträffande bästa sättet att åstadkomma mellanfolklig språkförståelse. Under de senaste åren har man genom långtidsplanering på olika områden sökt skaffa sig en överblick över framtidens resurser och behov för att kunna arbeta ännu mera rationellt än vad som nu är fallet. Däremot har någon egentlig planering icke förekommit beträffande bästa sättet att åstadkomma mellanfolklig språkförståelse.

Jag har svårt att tänka mig att det i denna kammare finns någon som på allvar ifrågasätter nyttan av en långtids-

Behovet av ett internationellt språk

planering inom vilket område det vara må, såvida en sådan planering är utförbar. En översyn även av det internationella språkproblemet ligger helt i linje med denna tankegång.

I sitt utlåtande nr 1 har utskottet också framhållit betydelsen av förbättrade språkliga kontaktmöjligheter mellan folken. Utskottet har inte heller funnit anledning bemöta de i motionen framförda synpunkterna och argumenten, varför vi vågar utgå från att utskottet inte har några invändningar mot det arbetsprogram, som motionärerna skisserat för den föreslagna internationella expertkommittén. Vi vågar hysa den uppfattningen att detta arbetsprogram skulle kunna utgöra underlag för arbetet i en kommitté sammansatt av vetenskaplig och teknisk expertis.

Däremot har utskottet betonat svårigheterna att få detta ärende upptaget på ett internationellt plan. Utskottet har på ett kortfattat och klart sätt redogjort för de möjligheter, som finns för frågans behandling i FN och UNESCO. Vi delar utskottets uppfattning att det brukar ta lång tid innan ett ärende kommer upp på dagordningen i internationella organ.

FN har emellertid bestämt att år 1965 skall vara »Det internationella samarbetets år». Därmed har FN betonat att organisationen och dess medlemsstater särskilt bör uppmärksamma och stödja förslag, som syftar till bättre förståelse och bättre ömsesidig uppskattning av olika folks kulturella insatser.

Då det i motionerna framförda förslaget överensstämmer med syftet med detta »Det internationella samarbetets år», måste rimligtvis detta ärende om det presenteras för FN, där betraktas som mycket aktuellt under just 1965, varför en betydligt snabbare handläggning än vanligt bör kunna bli följden.

Den av utskottet beskrivna proceduren i FN, vilken inbegriper tillsättandet av en särskild konferens, är utan tvivel omständlig och tidskrävande. Denna procedur torde man emellertid

kunna komma förbi genom att förslagsställande regering i samband med att ett ärende överlämnas till FN hemställer, att ärendet remitteras för behandling i redan existerande specialorgan, i detta fall UNESCO. Enligt artikel 3 i den mellan FN och UNESCO gällande överenskommelsen skall UNESCO på generalförsamlingens eller verkställande utskottets dagordning uppföra de ärenden, som FN föreslår. Jag kan också upplysa om att det kommit till vår kännedom, att motioner i på det hela taget samma ärende, som upptas i föreliggande motion, inom kort kommer att väckas bl. a. i Finland och Holland.

Utskottet skriver i slutet av sitt utlåtande: »Det bör emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att taga de initiativ som kan anses lämpliga för att pröva förutsättningarna för en undersökning i motionernas syfte.» Med hänvisning till detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde fru *Lindskog* (s).

Herr *SVENSSON* i Kungälv (s):

Herr talman! Eftersom herr Mellqvist inte hade något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan, funnes det kanske inte så stor anledning för oss som undertecknat utlåtandet att säga något. När jag ändå tagit till orda för ett kort anförande, så är det för att understryka vad utskottet sagt och kanske även för att understryka vad herr Mellqvist och de övriga motionärerna sagt i motionen.

Det råder fullständig enighet i utskottet om att denna motion behandlar ett väsentligt spörsmål. Enigheten har också, vilket framgår av utlåtandet, varit fullständig när det gällt beslutet att tillstyrka motionens huvudyrkanden om att försöka få till stånd en internationell kommission som skulle vetenskapligt undersöka frågan om ett internationellt språk vid sidan av de olika nationsspråken. Det föreligger dock en liten diver-

gens mellan utskottets och motionärernas uppfattning. I motionen yrkas att denna kommission skulle undersöka behovet av ett internationellt språk. Utskottet har ansett att detta behov är så självklart, att det inte behöver undersökas. Däremot har vi talat för en undersökning av *möjligheterna* att få till stånd ett internationellt språk. Jag tror vi kan vara överens om att detta ur motionärernas synpunkt är en förbättring.

Vi har, som framgår av utlåtandet, givetvis inte tagit ställning till vilket språk det skulle röra sig om. Det har inte heller motionärerna gjort. Vi har konstaterat — och det har kanske varit ett huvudargument — att denna fråga aldrig tidigare varit uppe till allvarlig prövning inom Förenta Nationerna eller något Förenta Nationerna närstående organ. Det är ganska frapperande att vi i en värld där resekommunikationerna blir allt effektivare och där vi kan resa runt jorden på mycket mindre än 80 timmar — det är alltså inte längre fråga om 80 dagar — inte lyckats lösa problemet med den primäraste kommunikationen, den språkliga.

Detta problem är i dag större än tidigare, eftersom vi numera i internationella sammanhang — på konferenser men också under resor — träffar folk som inte har någon språkutbildning. Tidigare var det huvudsakligen språkutbildade personer som var delegater på konferenser.

Utskottet föreslår alltså att denna fråga överlämnas till regeringen, vars uppgift det bör vara att söka finna de lämpliga vägarna. Det är klart att utskottet inte har någon anledning att annat än instämna med herr Mellqvist att frågan bör lösas så fort det över huvud taget är möjligt. Men problemet är givetvis stort, och man får därför inte ha alltför stora förhoppningar i detta avseende.

Får jag till sist citera slutorden av Hjalmar Brantings studentuppsats 1877: »Dagens utopier är morgondagens verk-

Behovet av ett internationellt språk
ligheter.» Vi hoppas verkligen att detta gäller även denna fråga.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 24

Föredrogs vart efter annat allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion om samordning av de statliga organens insatser,

nr 3, i anledning av väckta motioner om utredning rörande uthyrning av maskiner och redskap, samt

nr 4, i anledning av väckt motion om förbättring av legitimationshandlingar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 25

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 38, angående upprustning av den veterinärmedicinska forskningen och utbildningen, m. m., samt

nr 41, med förslag till jordförvärvslag m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 26

Ordet lämnades på begäran till

Herr HANSSON i Skegrie (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts vid dagens sammanträde bordlagda proposition nr 41, med förslag till jordförvärvslag m. m., måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa, d. v. s. första plenum efter torsdagen den 25 mars.

Denna hemställan bifölls.

§ 27

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fem enkla frågor, nämligen av:

herr *Lundberg*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående ersättningen för intrång enligt strandlagen,

herr *Nilsson* i Gävle, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående utredningen om arbetstidsförkortning,

herr *Gustavsson* i Alvesta, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående tidpunkten för tillsättande av beslutad utredning om ut-

bildningen av idrottsledare och idrottsinstruktörer,

herr *Sjöholm*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förenkling av den allmänna deklara- tionsblanketten, samt

herr *Sjöholm*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förbättring av den enskildes debet- sedelkontroll.

§ 28

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 15.24.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 12 mars

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 5 inne- varande mars.

§ 2

Svar på interpellation ang. värderings- principerna vid kronans försäljning av mark som nyttjats för militära ändamål

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttra- de:

Herr talman! I en interpellation har herr Jansson frågat mig, om jag är vil- lig att redogöra för de värderingsprin- ciper som tillämpas vid kronans för- säljning av mark som nyttjats för mili- tära ändamål.

Till svar får jag anföra följande.

Värderingsprinciperna vid överlåtel- se av statens mark är desamma oavsett

vilken myndighet som förvaltar mar- ken. I syfte att säkerställa en enhetlig bedömning av markvärdena vad gäller mark som avses användas för bostads- bebyggelse inhämtas bostadsstyrelsens yttrande.

Interpellanten har emellertid i sin motivering till den framställda frågan tagit upp värderingen av statens mark på Järvafältet. I anslutning härtil vill jag påminna om mitt uttalande i prop. 1962: 190, att de värden som statsverket kan tillgodogöra sig vid en bortflytt- ning av den militära verksamheten på Järvafältet väl torde uppväga de kost- nader som förorsakas av förflyttningen. Jag har senare vid flera tillfällen — bl. a. i prop. 1964: 61 då de uppskattade totalkostnaderna för att bygga ut nya etablissement för I 1 och Ing 1 redovi- sades — påmint om detta uttalande. Riksdagen har inte vid något tillfälle uttalat någon erinran mot vad jag så-

Svar på interpellation ang. värderingsprinciperna vid kronans försäljning av mark som nyttjats för militära ändamål

lunda anfört. Vad sålunda förekommit måste självfallet beaktas vid bedömningen av den framtida dispositionen av Järvafältet. Markdelegationen har av Kungl. Maj:t fått i uppdrag att förhandla med berörda kommuner om upplåtelse av mark på Järvafältet. Avtal om upplåtelser av mark skall enligt gällande regler underställas riksdagen för godkännande om markens värde överstiger 100 000 kr.

Vidare anförde:

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för svaret på min interpellation.

Tyvär måste jag säga att jag finner svaret på några punkter otillfredsställande, för att inte säga motsägelsefullt.

Statsrådet säger i sitt svar: »Värderingsprinciperna vid överlåtelse av statens mark är desamma oavsett vilken myndighet som förvaltar marken. I syfte att säkerställa en enhetlig bedömning av markvärdena vad gäller mark som avses användas för bostadsbebyggelse inhämtas bostadsstyrelsens yttrande.»

Samtidigt upprepar statsrådet de tidigare redovisade riktlinjerna för pris-sättningen av marken på Järvafältet, d. v. s. att priset på marken skall täcka kostnaderna för förflyttningen av militären från Järvafältet.

Man blir onekligen något tveksam om vilken hänsyn som kommer att tas till bostadsstyrelsens yttrande då statsrådet samtidigt upprepar denna undre gräns innan bostadsstyrelsen hunnit att avge något yttrande.

Det heter i statsrådets svar att »de värden som statsverket kan tillgodogöra sig vid en bortflyttning av den militära verksamheten på Järvafältet väl torde uppväga de kostnader som förorsakas av förflyttningen.»

Hur skall man uppfatta uttrycket »väl torde uppväga»? Innebär det att man utöver den undre gräns som tidigare angivits i flera sammanhang räknar med att kunna få ut ännu mera för den mark vi här talar om?

Min tveksamhet om vilken betydelse man avser att tillmäta bostadsstyrelsens yttrande tror jag att statsrådet måste anse i hög grad berättigad mot bakgrunden av den formulering som jag citerade.

Låt mig belysa skälen till min tveksamhet genom att erinra om exempelvis försäljningen av det s. k. Ör-området för några år sedan till Sundbybergs stad. Sundbybergs egna experter taxerade priset till kr. 3: 50 per kvadratmeter. Bostadsstyrelsen taxerade priset till 6 kr. och kronans representanter taxerade det till 8: 95. Regeringen gick en s. k. medelväg och föreslog 7: 50, vilket också beslutades. Bostadsstyrelsens rekommendation följdes alltså inte i detta exempel. Man har därför anledning att vara skeptisk när det gäller denna större affär, där man från statens sida redan tycks ha dragit en undre gräns för priset — detta oberoende av vad bostadsstyrelsen kommer att rekommendera.

I en tidigare debatt i denna kammare gav fru Lewén-Eliasson ett intressant exempel, hämtat från en av kommunerna inom storstockholmsområdet, på affärer med staten. Jag skall av tidskäl inte citera allt vad fru Lewén-Eliasson yttrade men vill erinra om att hon sade att det pris som betalades för detta markköp från staten representerade det hittills högsta markpris som förekommit inom den kommun som hon åsyftade.

Enligt uppgifter som framkommit i skilda sammanhang beräknas flyttningskostnaderna för militären från Järvafältet komma att röra sig ända upp mot 400 miljoner kronor. Statsrådet har tidigare angett siffran drygt 300 miljo-

Svar på interpellation ang. värderingsprinciperna vid kronans försäljning av mark som nyttjats för militära ändamål

ner, men vissa uttalanden tyder på att det kommer att bli ännu dyrare.

Statssekreteraren i finansdepartementet Krister Wickman framhåller i ett uttalande den 9/2 i Stockholms-Tidningen: »Järvafältet bekymrar oss mycket inom finansdepartementet. Kostnaderna för avflyttningen kommer att bli högre än beräknat. Det betyder att staten måste ta ut högre pris för järvafältsmarken. Ju dyrare utflyttning, ju dyrare blir det för bostadskonsumenterna.»

Järvafältet omfattar ungefär 5 000 hektar. Om priset skulle bli 400 miljoner skulle råmarken få ett pris av 8 kr per kvadratmeter. Kan ett sådant pris harmoniera med vad statsrådet framhöll i debatten i första kammaren den 21 november 1962, där han framhöll: »Självfallet kommer marken att hembjudas kommunerna till priser som är skäliga. Det är fullt klart att kronans handlande vid försäljning av mark för bostadsbebyggelse måste stå i samklang med den av staten förda bostadspolitiken, som bl. a. syftar till att hålla bostadskostnaderna på rimlig nivå.»

Enligt mitt bedömande svarar inte den framlagda riktlinjen, att undre gränsen för priset på Järvafältet skall vara kostnaden för militärens flyttning, mot den bostadspolitiska målsättning som regeringen i princip har uttalat sig för. Denna riktlinje är enligt min mening inte bostadssocialt försvarbar.

Låt mig erinra om några markaffärer. När Stockholms stad köpte sätraområdet av några religiösa stiftelser — visserligen stiftelser utan större hämningar vid bestämmande av markpris — betalades omkring 30 miljoner kronor, d. v. s. ungefär 6 kronor per kvadratmeter. Detta exempel har vi inom arbetarrörelsen använt som ett exempel på markspekulation. I det socialdemokratiska ungdomsförbundets nyligen publicerade bostadspolitiska program tas detta fram som ett ganska drastiskt exempel på markspekulation.

Jag vill anföra ett annat exempel. Stockholms stad sålde till Huddinge kommun några av sina egendomar och tog då 50 öre per kvadratmeter. Detta kan anföras som ett föredömligt exempel på affärer mellan olika samhällsliga organ. Riktlinjen att priset skall svara mot flyttningkostnaderna måste därför betraktas som orimlig. Jag tror att denna uppfattning är ganska allmän bland de kommuner och de kommunalt ansvariga här i storstockholmsområdet. Tillåt mig att citera vad den kanske mest representativa för kommunalmännen i Storstockholm, finansborgarrådet Hjalmar Mehr, säger i ett tidningsuttalande den 9/2: »Jag betraktar propositionens ord om att järvafältsmarken skall kosta så mycket som utflyttningen går på som ett utgångsbud. Staten behåller vissa byggnader och kommunerna löser trafikproblemen.» Det sista är inte särskilt ovanligt. »Det kan då inte vara rimligt att kronan skall ta ut så stora belopp att de täcker hela flyttningen.»

Jag tror att statens representanter när de går till förhandlingsbordet måste ta hänsyn till den opinion som här uttrycks av finansborgarrådet Hjalmar Mehr. Kanske bör här också in i bilden att militärens avflyttning från Järvafältet inte endast och kanske inte i främsta rummet är ett hänsynstagande till civila ändamål utan kanske mer är betingat av den militärtekniska utveckling, som medfört att behov uppkommit av övningsområden, vilka inte ligger omedelbart intill stora bostadscentra. Militären har med andra ord vuxit ur den kostym som Järvafältet utgör och behöver nya områden.

Jag läste ett uttalande av statssekreterare Frithiofson i försvarsdepartementet, där han ville göra gällande att det framför allt var ett tillmötesgående gentemot civila intressen som gjorde att militären lämnar Järvafältet. Jag tycker emellertid att det uttalande som försvarsministern själv gjorde i debat-

Svar på interpellation ang. värderingsprinciperna vid kronans försäljning av mark som nyttjats för militära ändamål

ten i första kammaren den 21 november 1962 i en polemik mot riksdagsman Ferdinand Nilsson kommer sanningen närmare. Statsrådet sade då: »Den lösningen att man skulle låta regementena ligga kvar och försämra deras möjligheter till övningar kan jag inte gå med på. Vi befinner oss också på det militära området i ett utvecklingskede, då vi får bättre vapen som kräver större utrymme och kanske framför allt större säkerhetszoner. Att motsätta sig denna utveckling är omöjligt. Därför är det enda radikala greppet att planera ett övergivande av området.»

Jag vill därför slutföra dessa propåer med att säga att statsmakterna bör överge riktlinjen — om man inte skall säga principen, vilket det kanske är onödigt att upphöja den till — att priset väl skall täcka kostnaderna för förflyttningen. När det i interpellationssvaret talas om de värden som statsverket kan tillgodogöra sig, måste det väl uppfattas som en omskrivning av ett utnyttjande av kommunernas trångmål i medvetandet om att marken i storstockholmsområdet är slut.

Det heter i interpellationssvaret att riksdagen avgör denna fråga, och det är riktigt. Men det spelar en viss roll med vilken attityd statsmakterna går till förhandlingarna, om man går ut ifrån att man skall ta ut så mycket som över huvud taget är möjligt eller om man går till förhandlingarna för att främja en mera bostadssocial inriktning, som regeringen och ett flertal statliga utredningar — varav en del visserligen ännu inte är färdiga — ändå rekommenderar.

Får jag också erinra om att ifrågasvarande område, när staten 1905 köpte det, i alla fall då inte kostade mer än i runt tal 6 miljoner kronor. Om man nu räknar med att komma upp till inemot 400 miljoner, är det väl ändå inte överord att tala om oförtjänt markvärdestegring. Alla känner ju till att pen-

ningvärdet inte försämrats till den milda grad utan att det faktiskt handlar om ett försök att utnyttja situationen. Det inverkar självklart negativt på markpolitiken i allmänhet men inte minst på den spekulation som pågår inom den privata sektorn, om staten tillåter sig att ta ut ett markpris av denna storlek.

Det har i åtskilliga sammanhang sagts att Järvafältet skulle bli en mönsterstad, detta inte minst genom den samverkan som håller på att växa fram mellan kommunerna i Storstockholm. Här bör också staten medverka. Jag vill sluta detta anförande med att säga, att jag tycker att staten börjar i fel ända med denna medverkan, om det är så att den avser att betinga sådana priser för Järvafältets mark som är antytt.

Chefen för försvarsdepartementet,
herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Det är självklart att jag inte här skall ge mig in på en förhandling med en representant för Stockholm om vilka priser som här skall uttagas dels därför att försvarsdepartementet inte förhandlar och inte heller har någon representant i markdelegationen — den finns inom kommunikationsdepartementet — dels också därför att det inte är i kammaren som man skall försöka komma överens. Resultatet av förhandlingarna måste ju underställas denna kammare, och det blir riksdagen som beslutar vilket pris staten skall ha för marken.

Den senaste försäljningen på Järvafältet gällde ör-området. Då blev det ett enhälligt riksdagsbeslut om det pris, som man hade kommit överens om.

Jag vill fästa uppmärksamheten vid att man på militärt håll har varit bestämd motståndare till flyttningen. Arméchefen avstyrkte på det bestämdaste en flyttning och ansåg för sin del att

Svar på interpellation ang. värderingsprinciperna vid kronans försäljning av mark som nyttjats för militära ändamål

Järvafältet kunde användas av de förband som skulle ligga kvar sedan vi hade flyttat artilleriregementet, A 1, från fältet.

När regeringen trots militärens avstyrkande ändå tillmötesgick de önskemål som kommunerna i och omkring Stockholm framställde om att få förfoga över denna mark för bebyggelse, var det i full vetskap om de stora kostnader som det skulle medföra att flytta den militära verksamheten från Järvafältet ut till andra områden.

Vid de förhandlingar som jag hade med representanter för kommunerna då de uppvaktade mig och krävde att vi skulle flytta den militära verksamheten, var i varje fall de helt på det klara med att staten påtog sig en väldig kostnad för att på annat håll ge militären ersättning för den mark som den hade förlorat på Järvafältet.

Riksdagen har så långt jag förstår hittills enhälligt accepterat principerna för bestämmande av markpriset. Herr Jansson får fråga sina partikamrater om de då denna fråga vid ett flertal tidigare tillfällen behandlats gjort invändningar. Man har inte gjort invändningar från riksdagens sida, med hänsyn till att man inte kan finna att det är några oskäligen markpriser som har framkommit genom det tänkta sättet för lösning av frågan. Vi har ju väl reda på vilka markpriser som gäller inom området, och det var ingen här i kammaren som ansåg att staten tog ut ett oskäligt pris vid försäljningen av Örområdet. Riksdagen var som bekant enhällig. Jag betonar att det är riksdagen som bestämmer här. Vi får lugna oss. Herr Jansson får tillfälle, som riksdagsman numera, att ta ställning till dessa frågor. Men det är också alldeles klart att det inte bara är de riksdagsmän, vilka representerar berörda kommuner, som kommer att ha en mening härvidlag utan i allra högsta grad även representanter från annat håll.

Herr TOBÈ (fp):

Herr talman! I riksdagsarbetet har jag alltid varit mycket intresserad av värderingsfrågor, när sådana i olika sammanhang varit uppe till behandling. En transaktion som resulterade i flyttningen av I 1 till Upplands Bro, som ligger i mitt län, har också gjort att jag speciellt intresserat mig för dessa frågor. Därför hörde jag med stor tillfredsställelse försvarsministerns interpellationssvar i dag. Den egentliga innebörden i svaret är ju att inga andra värderingsprinciper skall gälla här än vad man över huvud taget bör tillämpa när man skall handla med mark. Det är ett förtydligande av vad som framkom under debatten när riksdagen beslöt om förflyttningen av regementet. Då talade man bara om det som behandlas i den senare delen av interpellationssvaret, nämligen att kostnaderna väl skulle uppvägas av vad man fick ut för marken på Järvafältet. Jag deltog i den debatten och antydde att jag tyckte att det kanske inte var det rätta sättet att göra en värdering. Värderingen av Järvafältets mark skulle nämligen inte göras på Järvafältet utan i Upplands Bro kommun. Den skulle alltså baseras på markpriser och byggnadskostnader i Upplands Bro och slutsumman skulle sedan slås ut på Järvafältet. Nu har departementschefen i svaret sagt att man i detta fall skall värdera efter vanliga principer.

Den fråga som ändå uppställer sig är ju om dessa pengar kommer att räcka till att finansiera ifrågavarande förflyttning. Men det är en annan sak, som vi kanske får ta ställning till en annan gång.

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Jag noterade statsrådets uttalande här att militären varit bestämd motståndare till denna förflyttning. Det är bara att hälsa med tillfredsställelse, att de militära insik-

Svar på interpellation ang. värderingsprinciperna vid kronans försäljning av mark som nyttjats för militära ändamål

terna är större hos försvarsministern än hos våra ledande militärer, eftersom det citat jag här föredrog beträffande de militära förutsättningarna klart utvisade, att det numera behövdes ett övningsfält som medgav tillräckligt utrymme med hänsyn till den militärtekniska utvecklingen och kanske också till de nya rön som har gjorts inom försvarets utbildningsområde. Jag vill emellertid då också framhålla att jag anser det vara helt på sin plats att chefen för departementet har större insikter i dessa frågor än vad övriga har, även om det måste beklagas att det finns en sådan disproportion i bedömningen som faktiskt här kommit fram.

Det är riktigt som det är sagt att resultatet av dessa utredningar kommer att underställas denna kammare. Att jag interpellationsvägen tagit upp frågan beror emellertid på att när resultatet i sinom tid kommer till denna kammare är det inte mycket att göra åt det. Varför? Jo, därför att då har det pågått långa och hårda underhandlingar där kronans och kommunernas representanter säkert har kommit fram till en enig bedömning och där de senare på grund av trångmålet — eftersom det inte finns mark att skaffa på annat håll — varit tvungna att gå med på kanske ganska oskäligena villkor. Det är ingenting nytt. Stockholms stad får vid nästan varje köp som staden gör gå med på oskäligena villkor. Skillnaden skulle ju vara att när man köper från ett annat samhälleligt organ så skulle i stället för de intressen, som träder i förgrunden inom den privata sektorn, bostadssociala synpunkter få ett helt annat utrymme.

Statsrådet säger att mina partikamrater här i kammaren tidigare inte har gjort invändningar i denna fråga. Detta påstående är väl inte alldeles riktigt, ty även om de inte tagit till orda när propositionen behandlades så har de i alla fall motionsledes varit inne på

frågan om en rimlig avvägning av markpriserna när staten är försäljare.

Statsrådet säger att »vi har ju väl reda på vilka priser som gäller inom området», och detta är riktigt. Men vilken är då utgångspunkten? Jo, utgångspunkten för detta resonemang är ju egentligen att vi får ta hänsyn till den prispolitik som förs bl. a. inom den privata sektorn och som regeringen, bl. a. i många sammanhang statsrådet Johansson, har fördömt. Regeringen har sagt sig vilja införa en annan markpolitik, så att vi får bort spekulationsintressena och gör slut på den oförtjänta markvärdestegringen — i första hand kanske drar in den till staten, i andra hand kanske avskaffar denna företeelse.

Herr Tobé tog upp en annan fråga här, som jag inte skall gå in på i detta sammanhang — den kanske ligger litet utanför ämnet — om det nya fält som militären skaffat sig. Det pågår för närvarande meningsutbyten, huruvida detta fält är det lämpligaste. Man finner faktiskt att man, redan innan man installerat sig på detta fält, måste räkna med inskränkningar i stridsövningarna och låna andra fält som ligger en bra bit därifrån, därför att det inte är möjligt att genomföra övningar på det nya fält som man tänkt sig att ta i anspråk om några år.

Det finns också en annan aspekt på detta spørsmål, nämligen frågan om tempot i flyttningen från Järvafältet. Allt talar väl för att ju mer man förseñar utflyttningen, desto dyrare kommer det att bli för kommunerna och desto större trångmål kommer att uppstå på bostadsmarknaden.

Det är naturligtvis alldeles riktigt som statsrådet säger att frågan återkommer i kammaren, men det vore önskvärt om statsrådet och de statliga myndigheterna redan innan man går till förhandlingarna tänkte sig en mjukare uppläggning när det gäller att göra

Svar på interpellation ang. framlagt förslag till indelning av riket i s. k. S-regioner

affärer med kommunerna i storstockholmsområdet än vad som framskymtar i interpellationssvaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. framlagt förslag till indelning av riket i s. k. S-regioner

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig, om jag har uppmärksammat det förslag till indelning i S-regioner som framlagts och vilka åtgärder jag har för avsikt att vidtaga i syfte att undvika att dylika på administrativ väg tillkomna förslag påverkar den framtida länsindelningen.

Enligt vad jag inhämtat har ifrågavarande indelning i ekonomisk-geografiska s. k. S-regioner — 29 till antalet — verkställt av statistiska centralbyrån i syfte att den skall kunna ligga till grund för redovisning av viss officiell statistik, därest intresse för en sådan redovisning visar sig föreligga hos statistikconsumenterna.

För egen del har jag svårt att förstå interpellantens oro för att detta förslag skall påverka en framtida länsindelning. Det finns som bekant även ett flertal andra ekonomisk-geografiska indelningar av landet, vilka tillkommit vid olika tidpunkter och för skilda ändamål. Sådana indelningar syftar i regel till att redovisa faktiska näringsgeografiska förhållanden av betydelse för planeringen inom ett eller flera specialområden. Vad som kan komma att påverka länsindelningen är väl dessa faktiska förhållanden i sig själva och inte det sätt på vilket olika myndigheter sökt redovisa dem. Det utredningsarbete som pågår i länsindelningsfrågan syftar till att ge underlag för självständiga bedömningar i dessa avseenden.

Slutligen vill jag understryka att jag med det sagda självfallet inte tagit ställning till behovet av S-regionerna för det uppgivna ändamålet och än mindre till om indelningen på ett riktigt sätt återspeglar i detta sammanhang relevanta omständigheter.

Vidare anförde:

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Johansson för det svar som jag fått på min interpellation. När man fick del av statistiska centralbyråns förslag till landets indelning i S-regioner ställde man sig onekligen ett par frågor. Den första var: Vad är S-regioner för någonting? Den andra frågan var: Vad är det som nu är i görningen? Är det någon ny länsindelning som statistiska centralbyrån håller på med?

Som framgår av svaret föreslår statistiska centralbyrån att landet skall indelas i 29 S-regioner. Det innebär att ifrågavarande regionindelning ligger på länsnivå. Ett studium av det utsända förslaget visar att man inte följer de nuvarande länsgränserna, vilket i och för sig är helt naturligt. Men det verkar som om statistiska centralbyrån gjort indelningen sådan man inom byrån anser att länsindelningen i detta land borde vara.

Av svaret framgår också att det inte är statistiska centralbyråns uppgift att göra om länsindelningen. Den saken håller den parlamentariska länsindelningsutredningen på med. Om det skulle finnas behov av regionindelning på länsnivå i enlighet med nu ifrågavarande förslag, vore det naturligt, att man inväntade utredningens ställningstagande och eventuellt riksdagsbeslut.

Jag ansåg att det vore värdefullt att få ett klarläggande på denna punkt från statsrådets sida. Jag har nu fått svar på min direkta fråga, när statsrådet säger att vad som kan komma att påverka länsindelningen är de faktiska förhållandena i sig själva och inte det sätt på

Svar på interpellation ang. framlagt förslag till indelning av riket i s. k. S-regioner

vilket olika myndigheter sökt redovisa dem. Det utredningsarbete som pågår i länsindelningsfrågan syftar till att ge underlag för självständiga bedömningar i detta avseende. Jag tackar för beskedet och är fullt överens med statsrådet på denna punkt.

Sedan säger emellertid inrikesministern, att han har svårt att förstå min oro inför detta förslag. För min del tycker jag att man inte kan avfärda detta så lätt som statsrådet faktiskt gör. Genom att förslaget skickas ut till en mängd remissinstanser, kan man bibringra dessa den uppfattningen, att här är något nytt på gång, och man kan inom olika områden komma att inrätta sina göranden och låtanden därefter. Det blir förvirring och irritation på olika håll. Läget blir inte bättre av att arbetsmarknadsstyrelsen ungefär samtidigt presenterar förslag till en A-regionsindelning.

Helt naturligt finns behov av planeringsverksamhet. En sådan är en förutsättning för utvecklingen i ett modernt samhälle. Denna planering nödvändiggör utarbetandet av prognoser på skilda områden av samhällslivet, och då måste man ha tillgång till olika slags statistik, vilken många gånger måste baseras på någon form av regional indelning. Men man måste väl också planera de statistiska beräkningarna, och jag ifrågasätter, om man gjort det ordentligt, när man hittat på detta med S-regioner. Enligt min mening har byrån för befolkningsstatistik, som upprättat förslaget, inte presenterat några som helst bärande motiv för detta arrangemang, och i inrikesministerns svar på min interpellation finner jag inte heller några sådana motiv redovisade.

Jag frågar mig då alltjämt vad anledningen egentligen var till att detta förslag lades fram. Är det bara så att man tycker det är roligt att syssla med sådana saker? I så fall måste man säga att dessa övningar är ett mycket diskutabelt sätt att använda våra resurser.

Därtill är det anmärkningsvärt att man skickar ut förslaget till 58 hårt belastade institutioner, myndigheter och organisationer, som skall sätta sig in i frågan. De skall alltså lämna svar i remissyttranden beträffande ett förslag som man inte kunnat prestera något som helst motiv för.

Slutligen säger inrikesministern i sitt svar, att han inte tar ställning till frågan om S-regioner. Det hade varit mycket intressant, om statsrådet Johansson något mera hade kunnat precisera sin inställning på den punkten.

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Interpellanten och jag är ju överens. Herr Gustavsson har fått det svaret, att förslaget i och för sig inte kommer att påverka länsindelningen. Sedan begär emellertid interpellanten att jag skall ange motiven för förslaget. Därför har jag begärt ordet för att säga att jag inte står som beställare av detta förslag. Jag har ingen kontroll över det verk som har utfört detta arbete. Jag blev kanske i likhet med interpellanten något överraskad när jag fick se förslaget i tidningarna. Men jag har tagit det för vad det är: ett förslag till ett beräkningsunderlag för statistikinhämtning och underlag för regionindelning, ett förslag som får prövas av de instanser som kan ha anledning att uttala sig om det.

Interpellanten nämnde också att arbetsmarknadsstyrelsen, som arbetar med A-regioner, har fört fram tanken på en revision av dessa. Det är riktigt och det tycker jag också är ganska rimligt. Indelningen i A-regioner har tjänat ett rent praktiskt syfte. Den kan och bör bli föremål för en revision med hänsyn till den utveckling vi haft under de senaste tio, femton åren då indelningen gällt. Frågan är naturligtvis om det finns möjligheter att åstad-

Svar på interpellation ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelse

komma en kompromiss mellan den ena och den andra formen. Det vill jag emellertid inte uttala mig om. Jag har över huvud taget inte haft anledning att ta ställning till den frågan.

Genom det beslut som höstriksdagen fattade om lokaliseringspolitiken och samhällsplaneringen, där avsikten är att i kanslihuset skapa ett centralt samordningsorgan, lokaliseringsrådet, som ger oss möjligheter till en samordnad planering, torde vi emellertid få ett instrument som ger oss möjlighet att bedöma skilda verks och myndigheters förslag och kanske också pröva dem innan de släpps ut för en offentlig bedömning. Det kanske kan bli en garanti för att vi inte får en alltför rikhaltig flora av förslag som kan komma att förvilla — liksom detta förslag om S-regioner tydligen har förvillat och oroat herr Gustavsson i Alvesta.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Inrikesministern säger sig också vara förvånad över detta förslag. Då är det väl förstäligt att det väckte mycket stor förvåning ute i länen när det lades fram. Vi tycks vara överens om att detta förslag inte fyller någon uppgift men har fört med sig en hel del extra arbete och irritation. Det tycks vara Parkinsons lag som verkar för fullt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelse

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Mundebo har frågat, om jag avser att framlägga förslag till åtgärder för att underlätta kredit-

försörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelse.

Det kreditproblem interpellanten syftar på har behandlats i ett av markpolitiska utredningen i höstas framlagt betänkande. Detta har remissbehandlats. Det sista remissvaret inkom i slutet av december 1964. Remissyttrandena har därefter sammanställts i inrikesdepartementet.

Överväganden i ämnet pågår nu inom regeringen. Avsikten är att i proposition till riksdagens höstsession lägga fram förslag, som tar sikte på att åstadkomma paritet mellan tomträttsmark och äganderättsmark när det gäller kreditmöjligheterna.

Vidare anförde:

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för hans svar på min interpellation. Jag noterar med tillfredsställelse hans uttalande, att regeringen avser att i proposition till höstriksdagen lägga fram förslag som tar sikte på att åstadkomma paritet mellan tomträttsmark och äganderättsmark i fråga om kreditmöjligheterna. När jag i mitten av januari ställde min interpellation föreföll det som om sådana förslag inte skulle komma att framläggas, detta trots att markpolitiska utredningens förslag hösten 1964 i stort tillstyrktes av remissinstanserna.

På kreditmarknaden gäller nu skilda villkor mellan tomträttsmark och äganderättsmark. Om marken upplåtes med tomträtt, får man nämligen bostadslån endast till byggnadskostnaderna, medan bostadslån vid äganderättsmark omfattar både byggnads- och tomtkostnader. Det är därför ingen överdrift att säga att tomträttsinstitutet är diskriminerat på lånemarknaden. För min del finner jag det rimligt att lika villkor skall gälla i fråga om kreditmöjligheter. Att tomträtten inte tillämpas i större ut-

Svar på interpellation ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelse

sträckning än som nu sker — år 1962 byggdes bara 4 procent av lägenheterna i flerfamiljshus i nyexploaterade områden på tomträttsmark — beror till stor del på att det ställer stora krav på kapital.

Markpolitiska utredningens förslag syftade emellertid också till att underlätta kommunala markförvärv. Utredningen menade att det var nödvändigt att tillgodose behovet av mark för att upprätthålla en hög och jämn produktion av bostäder och till bostäderna hörande samhällsservice och kommersiell service.

Kommunernas markberedskap är i dag otillräcklig. Man lever — som utredningen uttrycker det — »ur hand i mun». Kommunerna har genomsnittligt mark för högst tre, fyra års bygande, medan man med hänsyn till tidsåtgången för planering borde ha mark för minst tio år. Det är särskilt viktigt att kommunerna i god tid har markresurser; de bör förvärva marken innan den blir stadsplanelagd. Markpolitiska utredningen fann att finansieringssvårigheterna var det största hindret för att förverkliga en aktiv kommunal markpolitik.

Inrikesministern är kortfattad i sitt interpellationssvar — i en del tidningar har man under de senaste dagarna kunnat få utförligare upplysningar om kommande förslag än i detta interpellationssvar — men det förefaller som om propositionen endast kommer att presentera en dellösning i fråga om den kommunala markpolitiken, en dellösning som innebär att paritet uppnås mellan tomträtts- och äganderättsmark. Men vad kommer att ske i övrigt? Kommer frågan att ytterligare övervägas inom någon av de många kommittéerna på bostads- och markpolitikens område?

I sitt remissyttrande över markpolitiska utredningens förslag framhöll Svenska stadsförbundet att förslaget borde ses som en grundläggande mark-

politisk reform, som kunde genomföras omedelbart men som senare kunde behöva vidgas och kompletteras för att bättre svara mot kommunernas ansvar för stadsbyggnadspolitiken. Inrikesministern väljer nu en annan väg, nämligen att bara genomföra en del av utredningens förslag. Markfrågorna är emellertid så viktiga — i synnerhet inom expanderande områden — att en mera samlad lösning är nödvändig.

Man kan ha delade meningar om de kommunala markförvärvens omfattning — och jag vill för min del inte verka för någon fullständig kommunalisering av marken — men alla är nog ense om vikten av ökad kommunal aktivitet i markfrågorna. Därför måste kommunerna också få förutsättningar att föra en aktiv kommunal markpolitik.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Låt mig börja med att ge uttryck för min tillfredsställelse över att det i liberala kretsar finns en så positiv inställning till tomträttsfrågan. Jag betraktar detta som en utomordentlig tillgång i det fortsatta arbetet. Även från liberala kretsar har jag tidigare mött uppfattningar som snarast gått i motsatt riktning — jag vill bara helt kort erinra om 1962 års valdebatt. Men det finns ingen anledning att i dag stanna vid den saken, när det som sagt från liberala kretsar har uttryckts ett mycket positivt intresse för en lösning av tomträttsfrågan. Jag vill i stället uttala ett tack för att detta intresse har framförts i riksdagen.

Vi är överens om att tomträttsfrågan bör så skyndsamt som möjligt bringas till en lösning. Det framstår såsom alldeles nödvändigt att försöka eliminera den betydande olägenhet som ligger i att statliga bostadslån inte utgår för av kommun upplåten tomträttsmark.

Markpolitiska utredningen har ju pre-

Svar på interpellation ang. kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelser

senterat problemet, och efter avslutad remissbehandling av utredningens betänkande har vi inom departementet övervägt möjligheterna att finna konstruktioner för att så enkelt som möjligt lösa frågan. Något besked i detta avseende kunde vi inte lämna i slutet av november eller början av december då arbetet med statsverkspropositionen just pågick. Nu har emellertid vissa regler kunnat utformas. Även om dessa regler inte i alla detaljer är klara, innebär de till sina huvuddrag att från bostadslänefonden skall kunna utbetalas lån för mark som är upplåten mot tomt rätt. I syfte att åstadkomma en administrativ förenkling kommer förslaget att uppbyggas på det sättet, att lånen utbetalas i efterskott. Det skall således inte i varje enskilt ärende ske en prövning och en utbetalning av lån för den del av kostnaderna som består av utgifter för marken och exploateringen, utan vid årsskiftet kommer att göras en uppställning över de upplåtelser mot tomt rätt som har skett inom en viss kommun och på grundval därav får sedan kommunen ett lån som enligt det tilltänkta förslaget motsvarar 95 procent av kostnaderna för marken och exploateringen av denna.

I fråga om räntesatsen har regeringen vid en preliminär diskussion stannat för att statens normallåneränta bör tillämpas. Vad amorteringstiden beträffar går förslaget ut på tio års amorteringsfrihet och därefter trettio års amorteringstid.

Om propositionen såsom beräknat kan framläggas till höstriktsdagen, betyder det att även mark som under innevarande år upplåtes mot tomt rätt kan belånas under 1966. Bestämmelserna kommer alltså att kunna tillämpas för mark som upplåtes under budgetåret 1965/66, och därför har inte någon tid gått förlorad genom att förslaget inte framlägges vid vårriksdagen.

Herr talman! Jag har med detta ve-

lat något utförligare presentera förslaget, eftersom herr Mundebo efterlyste detta. Låt mig tillägga att vid bedömningen av medelsanvisning har man kommit fram till att det under de första åren skulle vara erforderligt med ca 40 miljoner kronor. Så småningom stiger beloppet. Man kan räkna med att vi framemot 1975 är uppe i en medelsram på kanske 120 miljoner kronor. Därefter börjar amorteringarna komma in. En bedömning av medelsbehovet på lång sikt är svår att göra. Efter en viss tid blir det ju ett självfinansierande system.

Med detta att lämna besked redan nu avser vi att ge en stimulans åt tomt-rättsinstitutet. Vi hoppas också att man ute i kommunerna skall ha klart för sig att även markupplåtelse som görs under detta år kan bli underlag för lån i detta sammanhang.

Sedan kommer då den andra frågan som herr Mundebo tog upp, nämligen frågan om vad vi skall göra med den övriga delen av markpolitiska kommitténs förslag, d. v. s. direkta lån för markförvärv. Vi har sagt oss att det är en stor fråga, och att också den tarvar sin lösning, men att den delvis måste ses i sammanhang med spørsmålet om huruvida det går att få fram ett förenklat expropriationsförfarande, och att ställningstagande eventuellt har tagits till frågan om förköpsrätt. Vi vill också diskutera problemet om möjligheterna att till samhället dra in oförtjänt markvärdestegring. Vi hoppas, för att inte säga räknar med, att de arbetande kommittéerna skall kunna vara färdiga med förslag beträffande dessa frågor i början på nästa år. Vi får därefter överväga om det är möjligt att under 1966 arbeta fram ett samlat förslag beträffande återstående del inom det markpolitiska området. Om det redan 1966 kan bli föremål för riksdagshandläggning eller inte vare sig kan eller vill jag nu uttala mig om.

Svar på fråga ang. tidpunkten för fördelning av byggnadskvoten

Herr talman! Detta var de kompletterande upplysningar som jag ville lämna.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag vill bara tillägga ett par ord. Man kan ha delade meningar om medlen beträffande den kommunala markpolitiken, och det har uppenbarligen rått delade meningar även inom regeringen. Jag tror emellertid att vi är ense när det gäller målet, nämligen strävandet efter att få en god miljöutformning och rimliga boendekostnader. När det gäller konkreta åtgärder för att nå detta mål tror jag, att man kan påräkna ett positivt intresse från liberalt håll, och jag motser med intresse de förslag som kommer att framläggas för höstriksdagen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. tidpunkten för fördelning av byggnadskvoten

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Westberg har frågat, om jag anser det vara tillfredsställande att en betydande del av byggnadskvoten inte fördelas förrän den 1 juli.

Som svar vill jag framhålla att bostadsstyrelsen redan gjort en preliminär fördelning av lånemedel, avseende de lägenheter som enligt riksdagens beslut i fjol beräknades bli föremål för statlig belåning under 1965. Den gjorda fördelningen motsvarar en total igångsättning av 85 000 lägenheter. Den ökning av låneramen med lånemedel för 3 000 lägenheter som föreslagits i årets statsverksproposition har inte ansetts böra fördelas förrän riksdagen fattat definitivt beslut om bostadsbyggandets omfattning för 1965. Snarast möjligt därefter kommer också dessa lånemedel att fördelas.

Vidare anförde:

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! Jag vill först uttala ett tack till inrikesministern för svaret på min fråga. I ett interpellationssvar i andra kammaren i december förra året yttrande inrikesministern bland annat följande: »Bostadsstyrelsen försöker numera fördela bostadskvoterna så tidigt som möjligt för att igångsättning i hushålls- och bostadsfrågor skall kunna äga rum under andra och tredje kvartalen och därmed vintersysselsättning skapas.»

Med utgångspunkt från detta yttrande tror jag mig kunna konstatera att inrikesministern och jag är ense om att den sena tilldelning som det här blir fråga om innebär betydande nackdelar. Framför allt försvåras planerings- och projekteringsarbetet. Visserligen sägs det nu ute i länen: Planera och projektera som om ni hade tillstånd att bygga mera. Men detta innebär att byggherrarna får ta betydande risker. Man kostar kanske på en omfattande planering och projektering men får till slut inte sätta i gång företaget. Det måste läggas på is. Under tiden kommer kanske nya bestämmelser som ändrar förutsättningarna och det hela måste göras om. Väntar man med planeringen får ärendet kanske forceras fram på mycket kort tid med de svårigheter och fördyringar som därav följer.

Det kan också bli svårt att få tillstånd en effektiv konkurrens mellan byggnadsföretagen när ärendet måste pressas in utan att tillräcklig tid för planeringen stätt till buds. Det kan också bli så, att man får sätta i gång under den allra sämsta tiden med de fördyringar och olägenheter som blir en följd härav. Över huvud taget är denna ovisshet och osäkerhet år efter år särskilt besvärande.

Det blir ofta så i mina hemtrakter, att en lucka i byggnadsverksamheten uppkommer under våren — en lucka som åstadkommer arbetslöshet bland

Svar på fråga ang. tidpunkten för fördelning av byggnadskvoten

byggnadsarbetarna. De vill inte gå i ovisshet och vänta utan söker sig till områden söderut där behovet av byggnadsarbetare vid den tiden på året är större. De rörlighetsstimulerande åtgärderna påskyndar en sådan utveckling. När sedan äntligen beskedet att man får sätta i gång bygget kommer, kan många av de mest kvalificerade byggnadsarbetarna ha gett sig av. Genom att fördela byggnadskvoterna i god tid skulle de flesta av de berörda olägenheterna elimineras.

Jag vill ännu en gång stryka under vad jag i början citerade, nämligen att man vill fördela så tidigt att igångsättningen i huvudsak skall kunna äga rum under det andra och det tredje kvartalet. Jag tror att detta är angeläget.

Nu säger inrikesministern i sitt svar att det bara skulle gälla 3 000 lägenheter. Det andra har man gjort en preliminär fördelning av. Men till de 3 000 lägenheterna kommer också de 34 000 som är destinerade till storstadsområdet om vilka det inte heller föreligger någon riktig klarhet då det gäller placeringen. Det är väl också tänkbart att man så småningom kommer att överföra en del av denna kvot till övriga delar av landet. Man får kanske förutsetta att siffran 3 000 kommer att väsentligt öka, kanske nästan fördubblas, och då kommer det att gälla ett betydande antal lägenheter.

Om detta kan ingen av oss ha någon bestämd uppfattning förrän riksdagen har slutbehandlat ärendet — det är jag givetvis fullt införstådd med. Men man kanske i sammanhanget skulle kunna uttala önskemålet att sådana här ärenden lades på riksdagens bord så tidigt som möjligt, så att man kunde få en fördelning i mycket god tid. Jag tror att det skulle vara utomordentligt värdefullt. Ute i länen — inte minst i mitt hemlän där man har fått en ytterst begränsad tilldelning i denna första omgång men där man givetvis hoppas på ett betydande tillskott längre fram —

har det blivit utomordentligt svårt att planera. Det är för att om möjligt kunna undgå en sådan situation i framtiden som jag har velat föra denna sak på tal. Jag tackar ännu en gång för svaret.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Vid vilken tidpunkt dessa ärenden kan läggas på riksdagens bord är någonting som regeringen i detta sammanhang inte gärna kan lägga sig i. Eftersom Kungl. Maj:ts förslag ingår i statsverkspropositionen, som framlägges vid riksdagens öppnande, är det helt beroende av utskottsarbetet, d. v. s. hur lång tid man behöver ha på sig i utskottet för att handlägga frågan. Jag tror att man har arbetat med den skyndsamt som varit möjlig, och om jag inte är fel underrättad bör frågan kunna komma upp till behandling i början av april.

Den andra frågan, som det egentligen skulle vara intressant att mera ingående få diskutera med herr Westberg, gällde de 3 000 lägenheter som enligt propositionen skall användas i lokaliseringpolitiskt syfte och inom regioner där vi har påtagbar industriell expansion. Det är en ny princip, som är prövad under fjolåret på försök och som vi nu fört fram för riksdagens ställningstagande. Hur riksdagen kommer att ta ställning i frågan kan vi alltså ännu inte säga. Vi kan heller inte säga att vi har de 3 000 lägenheterna i vår hand och anmoda bostadsstyrelsen att fördela dem; man skall nog vara mycket försiktig i det avseendet. Om det inte medför några påtagliga olägenheter så skall man väl ändå vänta tills riksdagen har beslutat i en sådan här viktig fråga.

Riksdagen beslöt i fjol om 85 000 lägenheter såsom en preliminär ram för 1965, och dessa lägenheter anser vi att bostadsstyrelsen har bemyndigande att fördela, vilket den också gjort. Den har också tilldelat storstadsområdena en

Svar på fråga ang. tidpunkten för fördelning av byggnadskvoten

kvotdel, och bostadsstyrelsen har under hand haft överläggningar med myndigheterna i såväl Göteborg och Malmö som Stockholm om fördelningen. Slutgiltigt kan man naturligtvis inte göra denna fördelning förrän riksdagen har tagit ställning i den principiella frågan om den inriktning mot de mycket påtagliga bristområdena som skisseras i propositionen.

Men ingenting har släpat efter, och det har inte skett något som försvärat storstädernas byggnadsverksamhet.

Vid årsskiftet var ungefär 113 000 lägenheter under byggnation i landet — alltså en mycket hög byggverksamhet. Den har av myndigheterna bedömts vara av sådan omfattning att den i huvudsak ger sysselsättning åt vår byggarbetskraft. Naturligtvis kan vi ställas inför problem under tredje och fjärde kvartalen — det vet vi ännu inte någonting om — men det kan inte betraktas som en påtaglig olägenhet att avvakta riksdagens ställningstagande till principen om fördelningen av de 3 000 lägenheterna och till frågan, om de ställs till förfogande eller inte inom en fastställd ram — vilket i sammanhanget är lika viktigt. Jag tror att detta är tillräckligt motiv för att man har avvaktat. Jag har sagt att för att undvika svårigheter skall en fördelning göras så skyndsamt som möjligt efter det att riksdagen har tagit ställning.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! Jag vill särskilt notera att fördelningen skall ske så snart som möjligt efter det att riksdagen har tagit ställning. Jag är tacksam för det beskedet och ber att ännu en gång få tacka statsrådet för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 38, angående upprustning av den veterinärmedicinska forskningen och utbildningen, m. m.; samt

till lagutskott propositionen nr 41, med förslag till jordförvärvslag m. m.

§ 7

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisregister m. m., såvitt denna hänvisats till konstitutionsutskottet,

nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunala renhållningsavgifter och dels i ämnet väckt motion,

nr 10, med uppgift på vissa vilande förslag till ändringar i grundlagarna,

nr 11, med förslag till ändringar i riksdagsstadgan med anledning av riksdagens löne delegation,

nr 12, med förslag till ändringar i riksdagsstadgan med anledning av riksdagens krigsdelegation, och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 och 13 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1965/66 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1965/66;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisregister m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet,

nr 11, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål och om andra åtgärder för att stimulera sådana gåvor,

nr 12, i anledning av väckta motioner angående varulagervärderingen vid inkomstbeskattningen,

nr 13, i anledning av väckta motioner om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem, och

nr 14, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande och för studiekostnader m. m.;

första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om polisregister m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner angående beräkningen av semester i vissa fall, m. m.,

nr 20, i anledning av väckta motioner angående vårdbidragen till handikappade barn,

nr 21, i anledning av väckta motioner om avskaffande av karensdagarna vid ersättning från försäkringskassa,

nr 23, i anledning av väckt motion om kontroll av livsmedelsförsäljningen på båtar i internordisk trafik, och

nr 25, i anledning av väckta motioner om slopande av åldersgränsen för invaliditetstillägg;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner dels om inrättande av särskilda naturvårdsdomstolar, dels angående ersättningen vid tvångsngripande enligt naturvårdslagen, dels om allemansrätten,

nr 8, i anledning av väckta motioner angående köp av skog på rot,

nr 9, i anledning av väckta motioner angående rätten att besluta om jaktvårdsområde, och

nr 10, i anledning av väckta motioner angående företräde till bearbetning av stenkolsfyndigheter; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om forskning rörande ungdomens situation i dagens samhälle,

nr 6, i anledning av väckta motioner om nya former för hedersbevisning för lång och trogen tjänst inom det statliga verksamhetsområdet,

nr 7, i anledning av väckta motioner om inventering av vissa personalvårdande anordningar inom den statliga förvaltningen,

nr 8, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förebygga inbrottsstöld, och

nr 9, i anledning av väckt motion om bekämpande av narkotikahandeln.

§ 8

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 6 juni 1925 (nr 179) om ersättning till polisman för skada å kläder, m. m.; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 77 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472); samt

från andra lagutskottet:

nr 76, i anledning av väckta motioner angående reseersättningen enligt sjukreseförordningen; och

nr 77, i anledning av väckta motioner angående kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunaltek-nisk verksamhet.

§ 9

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner överlämnats till kammaren:

nr 39, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling,

nr 44, angående bidrag till handels-

hamnar och farleder för budgetåret 1965/66, m. m.,

nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m.,

nr 52, angående anslag för budgetåret 1965/66 till bidrag till uppförande eller inrättande av barnhem m. m.,

nr 53, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag, och

nr 56, angående anslag för budgetåret 1965/66 till barnmorskeläroanstalterna och statens sjuksköterskeskolor m. m.

Nämnda skrivelse och propositioner bordlades.

§ 10

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning angående anordnandet av ett klipparkiv för riksdagens räkning.

§ 11

Anmäldes en till herr talmannen under sammanträdet avlämnad motion nr 757, av herr *Nelander m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 32, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.

Denna motion bordlades.

§ 12

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Hermansson*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående uppgifter om svenska investeringar i Sydafrikanska unionen, samt

herr *Oskarson*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående tidpunkten för färdigstäl-

lande av instrumentlandningssystem ILS vid flygplatserna i Halmstad och Örnsköldsvik.

§ 13

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen, herr förste vice talmannen och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte talmännen tillsätta kammarens kanslipersonal, den 10 mars 1965.

I skrivelse den 4 februari 1965 hade stenografen hos andra kammaren fil. lic. Hans Karlgren anhållit om tjänstledighet under tiden från och med den 16 mars 1965 till vårsessionens slut för egna angelägenheter (vetenskapligt arbete inom den av Karlgren ledda Forskningsgruppen för kvantitativ lingvistik).

Vidare hade stenografen hos kammaren redaktören Gunnar Ljusterdal i skrivelse den 6 mars 1965 anhållit om tjänstledighet för egna angelägenheter, likaledes under tiden från och med den 16 mars 1965 till vårsessionens slut.

Herrar deputerade beslöt *dels* bevilja Karlgren och Ljusterdal begärd tjänstledighet, *dels ock* förordna reservstenograferna Bengt Henningsson och fröken Anita Hallberg att under angivna tid uppehålla Ljusterdals respektive Karlgrens stenografbefattning.

In fidem
Sune K. Johansson

§ 14

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.10.

In fidem
Sune K. Johansson